DE

VITA ET MORIBVS

IMPERATORVM ROMANORVM:

Excerpta ex libris SEXTI AVRELII VICTORIS, *à Cæsare Augusto vsque ad Theodosium Imperatorem.*

EDITIO VVLGATA.

ANDREAS SCHOTTVS compositis tribus M. SS. cum Vett. vulgatis emendabat; Scholiis & veris Iconibus ex antiquis numismatis delineatis illustrabat.

Quibus accesserunt & ELIÆ VINETI Notæ.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini,
Architypographi Regij.
cIↃ. IↃ. LXXIX.

AMPLISS. VIRO

AVGERIO BVSBEQVIO
Exlegato Byzantino, & supremo Curiæ Isabellæ reginæ Præfecto,

ANDREAS SCHOTTVS
LIB. MER. D. D.

VETVS ea doctiss. hominum querela est, ampliss. Busbequi, Historicorum vett. & quidem maiorum gentium cladem calamitatémque non aliunde inuectam, quàm ab Epitomarum scriptoribus: qui dum se compendio & temporis & rei familiaris studere Lectori credulo pollicentur, næ illi maius se dispendium facere non vident. Hinc enim factum, vt de Græcis Polybij prudentissimi, me hercle, scriptoris, Diodori atq. Dionis; de Latinis verò T. Liuij multo maxima pars interciderit: idq. Xiphilinis & Floris aliisque

ἀνωνύμοις acceptum eſſe referendum: adeóque Iuſtini opera Trogum integrum amiſſum, fruſtraq. hactenus exſpectari, cùm ſex M. Tullij de Repub. libris, neſcio in quo infelici terrarum angulo deliteſcẽtibus. Nec ab hac ſtrage immunis AVRELIVS VICTOR fuit, qui partim diuulſus, alteri, tamquam alienus partus ſuppoſitus; puta Viri illuſtres: partim in tenebris deſpectus iacuit, hiſtoria nimirum Auguſta, quam primi nos, quod præfiſcinè dixerim, in lucem eruimus, & cum iudicio emendauimus, hortatu tuo, & auſpiciis Iſabellæ reginæ Galliæ: cuius rebus cùm tû in Gallia impoſitus eſſes, Epitomam tibi me debere exiſtimaui, quę inde exſcripta hactenus circumferretur; antiquorum libb. & M. S S. ope non emendatiorem tantùm factam, ſed & ſtudio induſtriaque noſtra illuſtriorem: id operam dando, vt ex quibus potiſſimùm auctoribus deſumta

ea eſſet, cognoſci queat. Nec enim cui potius deberé occurrebat, qui me nondum de facie notum, ſtudiorum cauſſa, ciuiliſq́ue tumultus patriæ, Galliam luſtrantem, & Lutetiæ in doctorum hominum ingeniorumq́ue celebritate atque frequentia verſantem, indeq́ue in Italiam diſciplinarum omnium antiquitatiſq́ue parentem cogitantem, vt Plauti noſtri vſurpem,

Dum illæ conſileſcunt turbæ, atq. iræ leniunt; in familiam tuam, honoris mei gratia, quod felix fauſtumq́. ſit, inuitaſti, qui cum de ſtudiis colloqui, dū à publicis negotiis integrum eſſet, liceret; atq. ex litteris, vt hactenus ſemper, voluptatē oblectationemq́ue caperes. Merebatur & virtus tua; qui octennali legatione Byzantina apud Turcarum Imp. Solimanum cognitus probatusq́ue Ferdinando Cæſari, deinde Maximiliano II. carus acceptusq́. liberis eius præfectus: mox in Galliam Orator miſſus es. quæ

omnia præclarè obita nomen & decus cum omni poſteritate adæquarunt. Deinde quia Bibliothecam tuam patere mihi, libris meis domi relictis, voluiſti; omniaq́. quæ ex longa & diutina peregrinatione collegiſſes, magnisq́. ſumtibus paraſſes, libenter communicaſti; monumenta rariſſima, numiſmata, & inſcriptiones. Quis enim neſcit ſtudium in raris & exoticis conquirendis tuum? quibus ſpoliis Chriſtianum orbem ditaſti, collectis herbis peregrinis, medicis ipſis nomine vſuq́ue incognitis, quibus Matthiolum medicorũ coryphæum ad Dioſcoridem illuſtrandum mirè iuuiſti. Taceo amplius ducenta exemplaria Græca calamo exarata, ſumma diligentia, induſtria atq. impenſis in Græcia collecta: quorũ bona pars aut numquam aut non integrè antehac edita. quæ in Auguſta bibliotheca Viennæ, dum in Galliam iter adornares, tamquam tuæ in R. P. litterariam volun-

voluntatis monumentum ſempiternũ, exſtare voluiſti. Qua in re cum Fuggeris, Mendozis atque Sambucis cõtendiſſe videris. Nihil dicam de tuo in litteratos ſtudio, quorum conatus re conſilioq́ue iuuas, & quà potes, promoues: vt certatim tibi lucubrationes meritò offerant homini vndequaq. doctiſſimo. Quare ſpes habet animum fore, vt noſtros labores boni conſulas, atque ſi tantum ab re tua otij tibi eſt, recenſeas politiſſimo iudicio tuo: denique ab inuidorum calumniis tuearis atq. defendas. Vale. Lutetiæ in ædibus tuis a. d. XIV. Kal. Mart. Anni ſalutis CIↃ. IↃ. LXXIX.

IDEM AD LIBRVM.

CÆSAREOS *proceres, & quis concussa tyrannis*
Concidit Imperij diuina potentia; quando
In peius ruere occœpit, retroq́ referri,
VICTOR *habes, tandem fato meliore renascēs,*
Quisquis es: ambigua nam nomina voce reclusit
Ille mihi nuper Delphis consultus Apollo:
VICTOR ERIT DOMITIS MONSTRIS,
SEV VICTORINVS.
Quare age, ne dubita victor volitare per ora
Docta virûm, auspiciis Augerî nobilis: huius
Inclyta fama vehet penna metuente resolui:
Iam leuior, mendis craßisque erroribus actis,
AEthera fer super in dias te luminis oras:
Vicisti: indomitum iacet alto vulnere monstrum.

DE VITA ET MORIBVS IMPERATORVM ROMANORVM,

excerpta ex libris Sexti Aurelij Victoris, à Cæsare Augusto vsque ad Theodosium Imperatorem.

ANNO *Vrbis* 1
conditæ septingentesimo vicesimo secundo; ab exactis verò regibus quadringentesimo octogesimóque, mos Romæ repetitus vni prorsus parendi, pro rege imperatori vel sanctiori nomine AVGVSTO *appellato.* OCTAVIANVS *igitur patre Octauio senatore genitus, maternum genus ab AEnea per Iuliam familiam sortitus, adoptione verò* CAII *Cæsaris maioris auunculi, Caius Cæsar dictus, deinde ob victoriam* AVGVSTVS *cognominatus est. Iste in imperio positus,* TRIBVNICIAM *potestatem per se exercuit. Regionem Aegypti, inundatione Nili accessu difficilem, inuiámque paludibus, in prouinciæ formam redegit. Quam vt annonæ Vrbis copiosam efficeret,*

fossas incuria vetustatis limo clausas, labore militum patefecit.
2 *† Huius tempore ex AEgypto Vrbi annua ducenties centena millia frumenti inferebantur. Iste Cántabros & Aquitanos, Rhætos, Vindelicos, Délmatas numero prouinciarum Populi Romani coniunxit. Sueuos, Cattósque deleuit, Sucambros in Galliam trãstulit. Pannonios stipendiarijs adiecit. Getarum populos, Basternásque lacessitos bellis ad concordiam compulit. Huic Persæ obsides obtulerunt: creandique regis arbitrium permiserunt. Ad hunc Indi, Scythæ, Garamantes, AEthiopes legatos cum donis miserunt. Adeò namque turbas, bella, simultates exsecratus est, vt nisi iustis de causis numquam genti cuiquam bellum intulerit.* IACTANTISQ. ESSE INGENII ET LEVISSIMI *dicebat, ardore triumphandi, & ob lauream coronam, id est, folia infructuosa, in discrimen per incertos euentus certaminũ, securitatem ciuium præcipitare. Neque imperatori bono quicquam minus quàm* TEMERITATEM *congruere.* SATIS CELERITER FIERI, QVICQVID COMMODE GERITVR. ARMAQVE *nisi maioris emolumenti caussa, nequaquam mouenda esse: ne compendio tenui, iactura graui, petita victoria, similis sit hamo aureo piscantibus: cuius abrupti, amißique detrimentum, nullo captura lucro pensari*
3 *potest. † Huius tempore trans Rhenum vastatus est Romanus exercitus, atque tribuni & proprætor casus. Quod intantum perdoluit, vt cerebri valido incussu parietem pulsaret, veste capillóque, ac reliquis lugentiũ indiciis deformis. Auunculi quoque inuentum vehementer arguebat, qui milites commilitones, nouo blandóque more appellans, dum affectat carior fieri, auctoritatem principis emolliuerat. Denique erga ciues clementissimè versatus est. In amicos fidus exstitit. Quorum præcipui erant, ob taciturnitatem Mæcenas, ob patientiam laboris, modestiámque Agrippa. Diligebat præterea Virgilium.*

gilium. Rarus quidem ad recipiendas amicitias, ad retinendas constantißimus. Liberalibus ſtudiis, præſertim eloquentiæ intantum incumbens, vt nullus, ne in procinctu quidem, laberetur dies, quin legeret, ſcriberet, declamaret. Leges alias nouas, alias correctas protulit ſuo nomine. Auxit, ornauitque Romam ædificiis multis, iſto glorians dicto, Vrbem lateritiam repperi, relinquo marmoream. † *Fuit mitis, gratus, ciuilis* 4
animi, lepidi, corpore toto pulcer, ſed oculis magis. Quorum aciem clarißimorum ſiderum modo vibrans, libenter accipiebat cedi ab intendentibus tamquam ſolis radiis aſpectui ſuo. A cuius facie cùm quidam miles oculos auerteret, & interrogaretur ab eo, cur ita faceret, reſpondit: Quia fulmen oculorum tuorum ferre non poſſum. Nec tamen vir tantus vitiis caruit. Fuit enim paululum impatiens, leuiter iracundus, occultè inuidus, palam factioſus: porrò autem dominandi, ſupra quàm æſtimari poteſt, auidißimus, ſtudioſißimus aleæ luſor. Cúmque eſſet cibi ac vini multum, aliquatenus verò ſomni, abſtinens, ſeruiebat tamen libidini vſque ad probrum vulgaris famæ. Nam inter duodecim catamitos, totidémque puellas accumbere ſolitus erat. Abiecta quoque vxore Scribonia, amore alienæ coniugis poſſeſſus, Liuiam quaſi marito concedente ſibi coniunxit. Cuius Liuiæ iam erant filij Tiberius & Druſus.

† *Cúmque eſſet luxuriæ ſeruiens, erat tamen eiuſdem vitij* 5
ſeuerißimus vltor, MORE HOMINVM, QVI IN VLCISCENDIS *vitiis, quibus ipſi vehementer indulgent, acres ſunt. Nam & poëtam Ouidium, qui & Naſo, pro eo, quòd tres libellos amatoriæ artis conſcripſerat, exſilio damnauit. Quódque eſt læti animi, vel amœni, oblectabatur omni genere ſpectaculorum, præcipuè ferarum incognita ſpecie. & infinito numero. Annos ſeptem & ſeptuaginta ingreſſus, Nolæ morbo interiit. Quamquam alij ſcribant dolo Liuiæ extinctũ, metuentis, ne, quia priuignæ filium Agrippam, quem odio nouercali*

uercali in insulam relegauerat, reduci compererat, eo summam rerum adepto, pœnas daret.
6 † Igitur mortuum, seu necatum, multis nouísque honoribus senatus censuit decorandum. Nam præter id quòd antea PATREM PATRIÆ dixerat, templa tam Romæ, quàm per vrbes celeberrimas ei consecrauit, cunctis vulgo iactantibus, VTINAM AVT NON NASCERETVR, AVT NON MORERETVR. Alterum [enim] pessimi incepti, exitus præclari alterum. Nam & in adipiscendo principatu oppressor libertatis est habitus, & in gerendo, ciues sic amauit, vt tridui frumento in horreis quondam viso, statuisset veneno mori, si è prouinciis classes interea non venirent. Quibus aduectis, felicitati eius, salus patriæ est attributa. Imperauit annos quinquaginta sex, duodecim cum Antonio, quadraginta & quatuor solus. Qui certè numquam aut Reipublicæ ad se potentiam traxisset, aut tamdiu ea potiretur, nisi magnis naturæ & studiorum bonis abundasset.

7

CLAVDIVS TIBERIVS Liuiæ filius, Cæsaris Octauiani priuignus imperauit annos viginti tres. Iste, quia Claudius Tiberius Nero dicebatur, eleganter à iocularibus, Caldius Biberius Mero ob vinolentiam nominatus est. Satis prudens in armis, satísque fortunatus ante sumtum imperium sub Augusto fuit: vt non immeritò Reipublicæ dominatus ei committeretur. Inerat ei scientia litterarum multa. Eloquio clarior; sed ingenio pessimo, truci, auaro, insidioso, simulans ea se velle, quæ nollet: his quasi infensus,

ſenſus, quibus conſultum cupiebat: his verò, quos oderat, quaſi beniuolus apparens. Repentinis reſponſionibus aut conſiliis melior, quàm meditatis. † Denique delatum à patribus principatum (quod quidem aſtu fecerat) fictè abnuere, quid ſinguli dicerent, vel ſentirent atrociter explorans: quæ res bonos quoſque peſſum dedit. AEſtimantes enim ex animo eum longa oratione imperialis moleſtiæ magnitudinem declinare, cùm ſententias ad eius voluntatem promunt, inceſſère exitia poſtrema. Iſte Cappadocas in prouinciam, remoto Archelao rege eorum, redegit. Gætulorum latrocinia repreſſit. Marabodu um Sueuorum regem callidè circumuênit. Cùm immani furore inſontes, [noxios] ſuos pariter externóſque puniret, reſolutis militiæ artibus, Armenia per Parthos, Mœſia à Dacis, Pannoniæ à Sarmatis, Gallia à finitimis gentibus direptæ ſunt. Iſte poſt ſeptuageſimum octauum annum, & menſem quartum, inſidiis Caligulæ extinctus eſt. 8

CALIGVLA *imperauit annos quatuor. Iſte filius Germanici, quia natus in exercitu fuerat, cognomentum calciamenti militaris, id eſt* CALIGVLÆ *ſortitus eſt. Ante principatum omnibus carus, acceptúſque fuit: in principatu verò talis, vt non immeritò vulgaretur, atrociorem illo dominum non fuiſſe. Denique tres ſorores ſuas ſtupro maculauit. Incedebat habitu deorum ſuorum. Iouem ob inceſtum, è choro autem bacchanali Liberum ſe aſſerebat. De quo neſcio an decuerit memoriæ prodi, niſi fortè quia iuuat de principibus noſſe omnia, vt improbi ſaltem famæ metu talia declinent.* 9

declinent. In palatio matronas nobiles publicæ libidini subiecit. Primus diademate capiti imposito, Dominum se iußit appellari. In spatio trium millium, quod in sinu Puteolano inter moles iacet, duplici ordine naues contexens, arenæ aggestu ad terræ speciem viam solidatam, phalerato equo insignis quercea corona, quasi triumphans indutus aureo paludamento, curru biiugi decucurrit. dehinc à militibus confossus interiit.

10 CLAVDIVS TIBERIVS, *Drusi, Tiberij fratris, filius, Caligulæ patruus, imperauit annos quatuordecim. Iste, cùm senatus censuisset, gentem Cæsarum exterminari, deformi latebra latens, repertus à militibus, quia vecors erat, [&] mitißimus videbatur imprudentibus, imperator effectus est. Hic ventri, vino & libidini fœdæ obediens, vecors & propè hebes, ignauus & pauidus, libertorum & coniugis imperiis subiectus fuit. Huius tempore Scribonianus Camillus intra Delmatias imperator creatus, continuò occiditur. Mauri prouinciis accessêre. Cæsa Musulamiorum manus est. Aqua Claudia Romæ inducta. Huius vxor Messallina primo [clam, mox] paßim, quasi iure, adulteriis vtebatur. Ex quo facto plures metu abstinentes, extincti sunt. Dehinc atrocius accensa, nobiliores quasque nuptas & virgines, scortorum modo secum proposuerat: coactique mares, vt adessent. Quòd siquis talia horruerat, adficto crimine, in ipsum, omnémque familiam eius sæuiebatur: : vt magis videretur sub imperatore, viro*

11 *quàm imperatori, nupta esse.* † *Ita liberti eius potestatem adepti,*

adepti, ſtupris, exſilio, cæde, proſcriptionibus, omnia fœdabant. Ex quibus Felicem legionibus Iudeæ præfecit: POSIDIO *eunucho poſt triumphum Britannicum, inter militarium fortiſsimos, arma inſignia tamquam participi victoriæ dono dedit.* POLYBVM *inter conſules medium incedere fecit. Hos omnes anteibat* NARCISSVS *ab epiſtolis, dominum ſe gerens ipſius domini,* PALLASQVE *prætoriis ornamentis ſublimatus, adeò diuites, vt cauſſante eo inopiam fiſci, lepidiſsimè famoſo elogio vulgatum ſit, Abundè ei pecuniam fore, ſi à duobus libertis in ſocietatem reciperetur. Huius temporibus viſus eſt apud AEgyptum* PHOENIX, *quam ferunt volucrem anno quingenteſimo ex Arabia memoratos locos aduolare: atque in AEgæo mari repentè inſula emerſit. Hic Agrippinam Germanici fratris ſui filiam vxorem duxit: quæ filio imperium procurans, primo priuignos inſidiis multiformibus, dehinc ipſum coniugem veneno interemit. Vixit annos ſexaginta quatuor: cuius funus, vt quondam in Tarquinio Priſco, diu occultatum. Dum arte muliebri corrupti cuſtodes ægrum ſimulant, Nero priuignus eius imperij iura ſuſcepit.*

DOMITIVS NERO, *patre Domitio Aënobarbo genitus, matre Agrippina, imperauit annos tredecim. Iſte quinquennio tolerabilis viſus. Vnde quidam prodidere, Traianum ſolitum dicere, procul diſtare cunctos principes [à] Neronis quinquennio. Hic in vrbe amphitheatrum & la-* 12

& lauacra construxit. Pontum in ius prouinciæ, Polemonis reguli permissu redegit, à quo Polemoniacus Pontus appellatus est: itémque Cottias alpes, Cottio rege mortuo. Eo namque dedecore reliquum vitæ egit, vt pudeat memorare huiuscemodi quemquam. Eò progressus est, vt neque suæ, neque aliorum pudicitiæ parcens, ad extremum amictus nubentium virginum specie, palam conuocato senatu dote dicta, cunctis festa de more frequentantibus, nuberet. Pelle tectus feræ, vtrique sexui genitalia vultu contrectabat. Matrem etiam stupro contaminauit: quam postmodum interemit. Octauiam & Sabinam cognomento Poppæam, in matrimonium duxit, viris
13 *earum trucidatis.* † *Tunc Galba in Hispania procul & Caius Iulius imperium corripuere. vbi aduentare Nero Galbam didicit, senatúsque sententia constitutum, vt more maiorum collo in furcam coniecto, virgis ad necem cæderetur: desertus vndique, noctis medio, egressus Vrbem, sequentibus Phaône, Epaphrodíto, Neophytóque, & spadone Sporo, quem quondam [Nero] exsectum formare in mulierem tentauerat, semet ictu gladij transegit, adiuuante trepidantem manum impuro, de quo diximus, eunucho [Sporo:] cùm sanè prius nullo reperto, à quo feriretur, exclamaret, Itáne nec amicum habeo, nec inimicum? dedecoróse vixi, turpius peream. Periit anno ætatis tricesimo secundo. Hunc Persæ intantum dilexerunt, vt legatos mitterent, orantes copiam construendi monumenta. Cæterùm adeò cunctæ prouinciæ omnísque Roma interitu eius exsultauit, vt plebs induta pileis manumissionum, tamquam sæuo exemta domino, triumpharet.*

14 GALBA *nobili* SVLPICIORVM *genere progenitus, imperauit menses septem, diésque totidem. Iste in adolescentes infamis, ad vescendum intemperans fuit: trium amicorum consilio, id est Vinij, Cornelij, & Iceli cuncta disponens, adeò vt intra Palatinas ædes pariter habitarent, & vulgo pædagogi*

dagogi dicerentur. Hic ante ſumtam dominationē multas prouincias egregiè adminiſtrauit, militem ſeueriſsimè tractans, ita vt ingreſſo eo caſtra, vulgaretur ſtatim, Diſce miles militare, Galba eſt, non Gætulicus. *Cùm ſeptuageſimum tertium ætatis annum ageret, dum factione Othonis accenſas legiones lorica tectus lenire contenderet, ad lacum Curtium cæſus eſt.* 15

SALVIVS OTHO *ſplendidis ortus maioribus, ex opido Ferentino, imperauit menſes quatuor, vita omni turpis, maximè adoleſcentia. Hic à Vitellio primum apud Placentiam, dehinc apud Bebriacum victus, ſemet gladio transfixit anno ætatis triceſimo ſeptimo. adeò amabilis militibus propriis, vt plerique corpore eius viſo, ſuis manibus interierint.*

VITELLIVS *ortus* 16
familia nobili, patre Lucio Vitellio ter conſule, impe-

rauit menses octo. Iste mente crudelis auarúsque cum profusione fuit. Huius tempore Vespasianus in Oriente principatum arripuit: à cuius militibus certamine sub muris Vrbis habito, superatus, è palatio, quò se abdiderat Vitellius, vinctis à tergo manibus, productus, circumducitur ad spectaculum vulgi. Ac ne homo impudens, in extremis saltem, malorum, quæ gesserat, rubore faciem demitteret, subiecto in mentum gladio, seminudus, multis cœno, fimo, & cæteris turpioribus dictu purgamentis vultum eius incessentibus, per scalas Gemonias trahitur: vbi Sabinum Vespasiani fratrem necari permiserat. Numerosis ictibus confossus interiit. Vixit annos quinquaginta septem. Hi omnes, quos paucis attigi, præcipuè Cæsarum gens, adeò litteris culti, atque eloquentia fuere, vt ni cunctis vitiis, absque Augusto, nimij forent, profectò texissent immodica flagitia.

17 VESPASIANVS *imperauit annos decem. Huius inter cetera bona illud singulare fuit,* INIMICITIAS OBLIVISCI, *adeò, vt Vitellij hostis sui filiā locupletißimè dotatam, splēdidißimo coniungeret viro. Ferebat patienter amicorum motus, contumeliis eorum, vt erat facetißimus, [dictis] iocularibus respondens. Namque Licinium Mucianum, quo adiutore ad imperium peruenerat, fiducia meritorum insolentem, lepidè flectebat, adhibito aliquo vtrique familiari, id vnum dicens, Nosti me virum esse. Sed quid mirum in amicis, cùm etiam caussidicorum obliqua dicta, & philosophorū contumaciam cōtemneret? Iste exsanguem*

guem diu, fessúmque terrarum orbem breui refecit. Namque primùm satellites tyrannidis, nisi qui forte atrocius longè processerant, flectere potius maluit, quàm excruciatos delere, prudentißimè ratus, nefaria ministeria a pluribus metu curari. Præterea legibus æquißimis monendo, quódque vehementius est, vitæ specie, vitiorum plura aboleuerat. † Infirmus tamen, 18
vti quidam prauè putant, aduersus pecuniam, cùm satis cõstet ærarij inopia, & clade vrbium, nouas eum neque postea habitas vectigalium pensiones exquisiuisse. Hic Romam deformem incendiis veteribus ac ruinis permissa, si domini deessent, volentibus ædificandi copia, Capitolium, ædem Pacis, Claudij monumenta reparauit: multáque noua instituit. Per omnes terras, quà ius Romanum est, renouatæ vrbes cultu egregio: viæ operibus maximis munitæ sunt. Tunc cauati montes per Flaminiam sunt prono transgressu, qua vulgariter Pertusa petra vocitatur. Mille gentes compositæ, cùm ducentas ægerrimè reperisset, extinctis sæuitia tyrannorum plerísque. Rex Parthorum Vologeses metu solo in pace coactus est. Syria seu Palæstina, nec non Cilicia Trachea, & Commagene, quam hodie Augustophratensem nominamus, prouinciis accessere. Iudæi quoque additi sunt. Hic monentibus amicis, vt caueret à Metio Pomposiano, de quo sermo percrebuerat regnaturum, consulem fecit, alludens tali cauillo, quandoque memor erit tanti beneficij. † Institutum verò vniforme omni imperio tenuit. 19
Vigilare de nocte, publicísque actibus absolutis caros admittere, dum salutatur calceamenta sumens & regium vestitum. Pòst autem negotiis, quæcumque aduenissent, auditis, exerceri vectatione, deinde requiescere: postremò vbi lauisset, remißiore animo conuiuium curabat. Plura dicere studiũ coëgit imperatoris boni, quem ab Augusti morte post annos sex & quinquaginta, Romana respublica exsanguis sæuitia tyrannorum, quasi fato quodam, ne penitus rueret, assecuta est.

Itaque annum agens vitæ absque vno septuagesimum, seriis ioca, quibus delectabatur, admiscens, interiit. Quippe primo cùm crinitum sidus apparuisset, Istud, inquit, ad regem Persarum pertinet, cui capillus effusior. Deinde ventris eluuie fessus, & assurgens, Stantem, ait, imperatorem excedere terris decet.

20 TITVS *vocabulo patris etiam* VESPASIANVS *dictus, matre liberta* DOMITILLA *nomine genitus, imperauit annos duos, & menses duos, diésque viginti. Iste à puero præclaris studiis, probitatis, militiæ, litterarum instantissimè deditus, quò contenderit, animi & corporis muneribus ostendit. Hic vbi patriæ curam suscepit, incredibile est, quantũ quos imitabatur, anteierit, præcipuè clementia, liberalitate, honorificentia, ac pecuniæ contemptu: quæ eo amplius grata fuere, quòd ex nonnullis à priuato adhuc patratis, asperior, luxuriæ & auaritiæ amans credebatur fore. Namque præfecturam prætorianam patre imperante adeptus, suspectum quemque & oppositum sibi, immissis, qui per theatra & castra inuidiosa iactantes ad pœnam poscerent, quasi criminis conuictos oppressit. In quibus Cæcinam consularem adhibitum cenæ, vix dum triclinio egressum, ob suspi-*
21 *cionem stupratæ Berenices vxoris suæ, iugulari iussit. † Iurgia autem sub patre venumdata. rapinarum cupidum: vnde Neronem cuncti vocantes opinantésque summam rerum nactum grauiter acceperant. Sed hæc in melius conuersa adeò ei immortalem gloriam contulere, vt* DELICIÆ AT-

QVE AMOR *humani generis appe[...]retur. Denique vt subiit pondus regium, Berenicen nuptias suas sperantem regredi domum, & eneruatorum greges abire præcepit. Quo facto, quasi signũ protulit mutatæ intemperantiæ. Dehinc cùm donata concessáue à prioribus principibus firmare insequentes solerent, simul [vt] imperium cœpit, talia possidentibus edicto sponte cauit. Quadam etiam die, recordans vesperi nihil se cuiquam præstitisse, venerando cælestíque dicto,* AMICI, *ait,* PERDIDIMVS DIEM: *quia erat magnificæ liberalitatis. Clementiam verò vsque eò perduxit, vt amplissimi ordinis duo cùm aduersus eum coniurassent, neque abnuere cogitatum scelus quirent, monuerit primò: pòst deductos in spectaculum secum, vtrimque assidere iusserit: petitóque ex industria Mirmillonum, quorum pugnæ visebantur, gladio, quasi ad explorandam aciem, vni atque alteri commiserit: quibus perculsis & constantiam mirantibus diceret, Videtísne* POTESTATES *fato dari, frustráque tentari facinus potiundi spe, vel amittendi metu?* † *Fratrem quoque Domi-* 22
tianum parantem insidias, militúmque animos sollicitantem, flens sæpius obtestatus est, ne parricidio assequi cuperet, quod & se volente esset obuenturum ei, & iam haberet, cùm sit particeps potestatis. Huius tempore mons Vesuuius in Campania ardere cœpit: incendiúmque Romæ sine nocturna requie per triduum fuit. Lues quoque, quanta vix vmquam antea, [fuit.] Quibus malis nonnullis vexatis, pecunia propria subuenit, cunctis remediorum generibus, nunc ægrotantes per semetipsum reficiens, nunc consolans suorum mortibus afflictos. Vixit annos quadraginta vnum: & in eodem, quo pater, apud Sabinos agro, febri interiit. Huius mors, credi vix potest, quantum luctus Vrbi, prouinciísque intulerit, adeò vt eum delicias publicas, sicut diximus, appellantes, quasi perpetuo custode orbatum terrarum orbem deflerent.

23 DOMITIANVS VESPASIANI & DOMITILLÆ *liberta filius, germanus Titi, imperauit annos quindecim. Iste primò clementiam simulans, neque adeò iners, domi bellique tolerantior videbatur: idcircóque Cattos Germanósque deuicit, ius æquissimè dixit. Romæ multa ædificia vel cœpta, vel à fundamentis construxit.* BIBLIOTHECAS *incendio consumtas, petitis vndique, præsertim Alexandria, exemplis, reparauit. Sagittarum tam doctus fuit, vt inter patentes digitos extentæ manus viri procul positi spicula eius transuolarent. Dehinc atrox cædibus, bonorum supplicia agere cœpit: ac more Caligulæ dominum sese deúmque dici coëgit: segnísque ridiculè, remotis omnibus, muscarum agmina persequebatur. Furens libidine: cuius fœdum exercitium, Græcorum lingua* κλινοπάλην *vocabat. Hinc percontanti cuidam, quisquámne in palatio esset, responsum [est,] Ne musca quidem. His eius sæuitiis, ac maximè iniuria verborum, qua [se] scortum vocari dolebat, accensus Antonius curans Germaniam superiorem, imperium corripuit. Quo per Norbanum Appium acie strato Domitianus longè tætrior, in omne hominum genus, etiam in suos, ferarum more grassabatur. Igitur metu crudelitatis, & conscientiæ suæ coniurauere plerique, impulsoribus Parthenio procurante cubiculum, & Stephano, & tum ob fraudem intercepta pecuniæ supplicium suspectante, Clodiano, adscita etiam in consilium tyranni vxore Domitia, ob amorem Paridis histrionis à principe cruciatus formidante. Domitianum* mul-

multis vulneribus confodiunt, post annum quintum & quadragesimum vitæ. At senatus gladiatoris more funus efferri, radendúmque nomen decreuit. Huius tempore sæculares ludi celebrati sunt.

Hactenus Romæ, seu per Italiam orti imperium rexere: 24
hinc aduenæ. Vnde compertum est, vrbem Romam externorum virtute creuisse. Quid enim Nerua prudentius aut moderatius? quid Traiano diuinius? quid præstantius Adriano?

COCCEIVS NERVA *opido Narniensi genitus, imperauit menses tredecim, dies decem. Iste cùm imperium suscepisset, mox rumore orto, viuere atque adfore Domitianũ, perinde trepidauit, vt colore mutato, verbis amissis, vix consisteret. Sed a Parthenio confirmatus, recepta fiducia, ad solemne delenimentum conuersus est. Qui cùm in curiam à senatu gratanter exceptus esset, solus ex omnibus Arrius Antoninus vir acer, eique amicissimus conditionem imperantium prudenter exprimens, amplexus eum, gratulari se ait senatui & populo, prouinciisque; ipsi autem nequaquam: cui satius fuerat malos semper principes eludere, quàm tanti oneris vim sustinentem, non molestiis modò & periculis subiici, sed famæ etiam inimicorum pariter & amicorum: qui cùm se mereri omnia præsumunt, si quicquam non extorserint, atrociores sunt ipsis quoque hostibus. Iste quicquid antea pœnæ nomine tributis accesserat, indulsit: afflictas ciuitates releuauit: puellas, puerósque natos parentibus ege-*

25 *stosis sumtu publico per Italiæ opida ali iussit. † Hic ne accessum malignorum terreret, Iunij Maurici constantis viri dicto [ita] admonetur, Qui conuiuio familiari adhibitus, cùm Veientonem consulari honore functum quidem apud Domitianum, tamen multos occultis criminationibus persecutum, adesse vidisset; inter colloquia mentione Catulli facta calumniatoris præcipui, dicente Nerua, quid nunc faceret, si Domitiano superuixisset? Nobiscum, inquit Mauricus, cenaret. Hic iurgiorum disceptator & scientissimus & frequens fuit. Calpurnium Crassum, promissis ingentibus animos militum pertentantem, detectum, confessúmque, Tarentum cum vxore remouit, patribus lenitatem eius increpantibus. Cúmque interfectores Domitiani ad exitium poscerentur, tantum est consternatus, vt neque vomitum, neque impetum ventris valeret differre. & tamen vehementer obstitit, dictitans æquius esse mortem subire, quàm auctoritatem imperij fœdare, proditis potentiæ sumendæ auctoribus. Sed milites neglecto principe, requisitos, Petronium, [Stephanum] vno ictu: Parthenium verò demtis prius genitalibus, & in os coniectis, iugulauere, redemto magnis sumtibus Casperio: qui scelere tam truci insolentior, Neruam compulit referre apud populum gratias militibus, quia nefandos pessimósque omnium mortalium peremissent. Hic Traianum in liberi locum, inq; partem imperij adoptauit: cum quo tribus vixit mensibus. Qui dum suggerente ira, voce quammaxima, contra quendam Regulum nomine inclàmaret, sudore correptus est. Quo refrigescente, horror corporis nimius initium febri fuit: nec multo pòst, vitam finiuit, anno ætatis sexagesimo tertio. Cuius corpus à senatu quondam augusto honore delatum in sepulcro Augusti sepultum est. Eóque die quo interiit, solis defectio facta est.*

VLPIVS

VLPIVS TRAIA- 26
NVS *ex vrbe Tuderti-
na, Vlpius ab auo dictus,
Traianus à Traio paterni
generis auctore, vel de no-
mine Traiani patris sic ap-
pellatus, imperauit annis
viginti. Iste talem se Rei-
publicæ præbuit, qualem
vix ægréq. exprimere va-
luerunt summorum scri-
ptorum miranda ingenia. Hic imperium apud Agrippinam
nobilem Galliæ coloniam suscepit, habens diligentiam in re mi-
litari, in ciuilibus lenitatem, in subleuandis ciuitatibus largi-
tionem. Cúmque duo sint, quæ ab egregiis principibus exspe-
ctentur,* SANCTITAS DOMI, IN ARMIS FOR-
TITVDO, VTROBIQVE PRVDENTIA: *tantus
erat in eo maximarum rerum modus, vt quasi temperamento
quodam virtutes miscuisse videretur: nisi quia cibo, vinóque
paululum deditus erat. Liberalis in amicos: & tamquam vi-
tæ conditione par, societatibus perfrui. Hic ob honorem Suræ,
cuius studio imperium arripuerat, lauacra condidit. De quo
superuacaneum videtur cuncta velle nominatim prodere, cùm
satis sit excultum atque emendatum dixisse. † Fuit enim pa-* 27
*tiens laboris, studiosus optimi cuiusque, ac bellicosi: magis
[que] simpliciora ingenia aut eruditissimos, quamuis ipse par-
cæ esset scientiæ, moderatéque eloquens, diligebat.* IVSTI-
TIÆ *verò, ac* IVRIS HVMANI *diuinique tam re-
pertor noui, quàm inueterati custos. Quæ omnia eo maiora
visebantur, quo[niam] per multos atque atroces tyrannos
perdito atque prostrato statu Romano, in remedium tanto-
rum malorum diuinitùs credebatur opportunè datus; vsque*

 eò, vt

eò, vt aduenïens imperium eius pleraque mirifica denunciauerint. In quibus præcipuum, cornix è fastigio Capitolij Atticis sermonibus effata, καλῶς ἔσαι. Huius exusti corporis cineres relati Romam, humatique Traiani foro sub eius columna: & imago superposita, sicuti triumphantes solent, in Vrbem inuecta, senatu præeunte & exercitu. Eo tempore, multo perniciosius, quàm sub Nerua, Tiberis inundauit, magna clade ædium: & terræmotus grauis per prouincias multas, atróxque pestilentia, famésque, & incendia facta sunt. Quibus omnibus Traianus per exquisita remedia plurimum opitulatus est; statuens, ne domorum altitudo sexaginta superaret pedes, ob ruinas faciles, & sumtus, siquando talia contingerent, exitiosos. Vnde merito PATER PATRIÆ *dictus est. Vixit annos sexaginta quatuor.*

28

ÆLIVS ADRIANVS *stirpis Italicæ, AElio Adriano Traiani principis consobrino Adriæ orto genitus, quod opidum agri Piceni, etiam mari Adriatico nomen dedit, imperauit annis vigintiduobus. Hic Græcis litteris impensius eruditus, à plerisque Græculus appellatus est. Atheniensium studia, moresque hausit non sermone tantùm, sed & ceteris disciplinis, canendi, psallendi, medendíque scientia, musicus, geometra, pictor, fictor ex ære vel marmore proximè Polyclétos & Euphránoras. Perinde omnino ad ista erat factus, vt elegantius numquam quicquam humanæ res expertæ videantur. Memor supra quàm cuiquam credibile est, locos, negotia, milites, absentes quoque nominibus recensere.*

ſere. Immenſi laboris, quippe qui prouincias omnes pedibus circumierit, agmen comitantium præuertens, cùm opida vniuerſa reſtitueret, augeret ordinibus. Namque ad ſpecimen legionum militarium, fabros, perpendiculatores, architectos, genúſque cunctum exſtruendorum mœnium, ſeu decorandorum in cohortes centuriauerat. Varius, multiplex, multiformis: ad vitia atque virtutes quaſi arbiter genitus, impetum mentis quodam artificio regens, ingenium inuidum, triſte, laſciuum, & ad oſtentationem ſui inſolens, callidè regebat, continentiam, facilitatem, clementiam ſimulans, contráque diſsimulans ardorem gloriæ, quo flagrabat. Acerrimus ad laceſſendum pariter & reſpondendum ſeriis, ioco, maledictis: referre carmen carmini, dictum dicto: prorſus vt meditatum crederes aduerſus omnia. † Huius vxor Sa- 29
bina, dum propè ſeruilibus iniuriis afficitur, ad mortem voluntariam compulſa eſt. Quæ palam iactabat, quàm immane ingenium pertuliſſet: & elaboraſſe, ne ex eo ad humani generis perniciem grauidaretur. Hic morbo ſubtercutaneo, quem diu placidè pertulerat, victus, dolore ardens, impatienſque, plures è ſenatu extinxit. A regibus multis pace occultis muneribus impetrata, iactabat palàm plus ſe otio adeptum, quàm armis ceteros. Officia ſanè publica, & palatina, nec non militiæ in eam formam ſtatuit, quæ paucis per Conſtantinum immutatis hodie perſeuerat. Vixit annos ſexaginta duos: dehinc miſerabili exitu conſumtus eſt, cruciatu membrorum ferè omnium confectus, intantum vt crebrò ſeſe interficiendum miniſtrorum fidiſsimis precans offerret: ac ne in ſemetipſum ſæuiret, cuſtodia cariſsimorum ſeruaretur.

ANTO-

30 ANTONINVS FVLVIVS, *seu* BOIONIVS *dictus, postea etiam* PIVS *cognominatus, imperauit annos viginti tres. Iste ab Adriano in filium adoptatus, cuius gener fuerat, tantæ bonitatis in principatu fuit, vt haud dubiè sine exemplo vixerit. Quamuis eum Numæ contulerit ætas sua, cùm orbem terræ nullo bello per annos viginti tres auctoritate sola rexerit, adeò trementibus eum atque amantibus cunctis regibus, nationibúsque, & populis, vt parentem seu patronũ magis quàm dominum imperatorémue reputarent: omnésque vno ore in cælestium morem propitium optantes, de controuersiis inter se iudicem poscerent. Ad quem etiam Indi, Bactri, Hyrcani legatos misere, iustitia tanti imperatoris comperta, quam ornabat vultu sereno & pulcro, procerus membra, decenter validus. Prius quàm salutandus prodiret, degustans panis aliquantulum, ne frigescente circum præcordia per ieiunium sanguine, viribus exesis interciperetur, eóque actuum publicorum laboribus minimè sufficeret. Quæ incredibili diligentia ad speciem optimi patrisfamiliâs exsequebatur. Appetentia gloriæ carens, & ostentatione: adeò mansuetus, vt instantibus Patribus ad eos qui contra eum coniurauerant, persequendos, compresserit quæstionem, præfatus* NECESSE NON ESSE, SCELERIS IN SEMETIPSVM CVPIDOS, *pertinacius indagari: ne si plures reperirentur, quantis odio esset, intelligeretur. Igitur cùm esset annorum septuaginta duorum, apud Lorios villa propria, millibus passuum duodecim ab vrbe, febri paucorum*

paucorum dierum post tres atque viginti annos imperij cõsumtus est. Ob cuius honorem, templa, sacerdotes, atque infinita alia decreta sunt. Vsq eò autem mitis fuit, vt cum ob inopiæ frumẽtariæ suspicionẽ lapidibus à plebe Romana perstringeretur, maluerit ratione exposita placare, quàm vlcisci seditiõnẽ.

MARCVS *autẽ* ANTONINVS *imperauit annos decem & octo. Iste virtutum omnium, cælestisque ingenij exstitit, ærumnisque publicis quasi defensor obiectus est. Etenim nisi ad illa tempora natus esset, profectò quasi vno lapsu ruissent omnia status Romani. Quippe ab armis nusquam quies erat: pérque omnẽ Orientem, Illyricum, Italiam, Galliamq. bella feruebant: terræmotus non sine interitu ciuitatũ, inundationes fluminũ, lues crebræ, locustarũ species agris infestæ, prorsus vt propè nihil, quo summis angoribus atteri mortales solẽt, dici seu cogitari queat, quod non illo imperante sæuierit. Credo diuinitùs attributum,* VT DVM MVNDI LEX, SEV NATVRA ALIVDVE QVID HOMINIBVS INCOGNITVM *ea mala gignit, rectorũ consiliis tamquam medicinæ remediis leniatur. Is propinquum suum,* LVCIVM ANNIVM VERVM, 31

VERVM, ad imperij partem nouo beniuolentiæ genere asciuit. Qui Verus inter Altinum atque Concordiam iter faciens, ictu sanguinis, quem morbum Græci ἀπόπληξιν vocant, vndecimo imperij anno extinctus est. Carminũ maxime [Tra-
32 gicorum] studiosus, ingenij asperi atque lasciui. † Post cuius obitum Marcus Antoninus Rempublicam solus tenuit. A principio vitæ tranquillissimus, adeò, vt ab infantia [vultum] nec ex gaudio, nec ex mærore mutauerit. Philosophiæ studens, litterarúmque Græcarum peritissimus. Hic permisit viris clarioribus, vt conuiuia eodem cultu, quo ipse, & ministris similibus, exhiberent. Hic cum ærario exhausto, largitiones, quas militibus impenderet, non haberet, neque indicere prouincialibus, aut senatui aliquid vellet: instrumentum regij cultus, facta in foro Traiani sectione, distraxit, vasa aurea, pocula crystallina & murrhina, vxoriam ac suam sericam & auream vestem, multa ornamenta gemmarum: ac per duos continuos mẽses venditio habita est, multúmque auri redactũ. Post victoriam tamen emtoribus pretia restituit, qui reddere comparata voluerunt. molestus nulli fuit, qui maluit semel emta retinere. Huius tempore Cassius tyrannidem arripiens, extinctus est. Ipse vitæ anno quinquagesimo nono, apud Vendobonam morbo consumtus est. De eius morte nuntio Romam peruecto, confusa luctu publico Vrbe, senatus in curia veste tetra amictus, lacrymans conuenit. Et quod de Romulo ægrè creditum est, omnes pari sensu præsumserunt, Marcum cælo receptum esse. Ob cuius honorem templa, columnæ, multáque alia decreta sunt.

33 AVRELIVS COMMODVS Marci Antonini filius, Antoninus & ipse dictus, imperauit annos tredecim. Hic qualis futurus esset, in ipso primordio ostendit. Nam cùm in supremis moneretur à parente, attritos iam Barbaros ne permitteret vires recipere: respondit, Ab incolumi quamuis paulatim,

latim, negotia perfici posse; à mortuo [vero] nihil. Satior omnibus libidine atque auaritia, crudelitate. nulli fidus: magísque in eos atrox, quos amplissimis honoribus donísque ingentibus extulerat. Intantũ deprauatus, vt gladiatoriis armis sæpissimè in amphitheatro dimicauerit. Huic Marcia generis libertini, forma tamen meretriciísque artibus pollens, cùm animum eius penitus deuinxisset, egresso è balneo, veneni poculum obtulit. Ad extremum ab immisso validissimo palæstrita, compressis faucibus exspirauit, anno vitæ tricesimo secundo.

HELVIVS PER- 34
TINAX *imperauit dies octoginta quinque. Iste coactus [imperauit:] repugnánsque Imperiũ suscipiens, tale cognomentum sortitus est. Origine gentis sordida, præfecturam Vrbi agens, imperator effectus, scelere Iuliani multis vulneribus obtrũcatur, annos natus septem atque sexaginta. Huius caput tota Vrbe circumuectũ est. Hoc exitu obiit vir ad humanæ conuersationis exemplũ per laboris genera vniuersa assumtus, prouectúsq. eò, vt* FORTVNÆ *vocaretur* PILA. *Nã libertino genitus patre apud Ligures in agro squalido Lollij Gentiani, cuius in præ-*

in præfectura quoque clientem se esse libentißimè fatebatur, fuit doctor litterarum, quæ à Grammaticis traduntur. Blandus magis quàm beneficus: Vnde eum Græco nomine χρηστόλογον appellauere. Numquam iniuria accepta ad vlciscendum ductus. Amabat simplicitatem: communem se affatu, conuiuio, incessu præbebat. Huic mortuo Diui nomen decretum est: ob cuius laudem ingeminatis, ad vocis vsque defectum, plausibus, acclamatum est, Pertinace imperante securi viximus: neminem timuimus. patri pio, patri senatus, patri omnium bonorum.

35

DIDIVS IVLIANVS *ortu Mediolanensis, imperauit mensibus septem. Vir nobilis, iure peritißimus, factiosus, præceps, regni auidus. Hoc tempore Niger Pescennius apud Antiochiam; in Pannoniæ Sabaria Septimius Seuerus, creātur Augusti. Ab hoc Seuero Iulianus in abditas palatij balneas ductus, extenta damnatorum modo ceruice, decollatur: capútque eius in rostris ponitur.*

36

SEPTIMIVS SEVERVS *imperauit annos decem & octo. Hic Pescennium interemit, hominem omnium turpitudinum. Sub eo etiam*

ALBINVS,

ALBINVS, *qui in Gallia se Cæsarem fecerat, apud Lugdunum occiditur. Hic Seuerus filios suos successores reliquit, Baßianum & Getam. Hic in Britannia vallum per triginta duo passuum millia à mari ad mare deduxit. Fuit bellicosißimus omnium, qui ante eum fuerunt. Acer ingenio, ad omnia quæ intendisset in finem perseuerans. Beniuolentia, quò inclinasset, mirabili ac perpetua. Ad quærendum diligens; ad largiendum liberalis. In amicos, inimicósque pariter vehemens: quippe qui Lateranum, Cilonem, Anulinum, Bassum, ceterósque alios ditaret, ædibus quoque memoratu dignis: quarum præcipuas videmus, Parthorum quæ dicuntur, ac Laterani. Hic nulli in dominatu suo permisit honores venumdari. Latinis litteris sufficienter instructus. Græcis sermonibus eruditus. Punica eloquentia promtior, quippe genitus apud Leptim prouinciæ Africæ. Is dum membrorum omnium, maximè pedũ, dolorẽ pati nequiret, veneni vice, quod ei negabatur, cibum grauis ac plurimæ carnis auidius inuasit: quẽ cùm conficere non posset, cruditate pressus, exspirauit. Vixit annos sexaginta quinque.*

AVRELIVS ANTONINVS BASSIA- 37
NVS

NVS CARACALLA, *Seueri filius, Lugduni genitus, imperauit solus annos sex. Hic Baßianus ex aui materni nomine dictus est. At cùm è Gallia vestem plurimam deuexisset, talarésque caracallas fecisset, coëgißétque plebem ad se salutandum indutam talibus introire, de nomine huiusce vestis* CARACALLA *cognominatus est. Hic fratrem suum*

GETAM *peremit: ob quam causam, furore pœnas dedit* DIRARVM INSECTATIONE, *quæ non immeritò vltrices vocantur: à quo pòst furore conualuit. Hic corpore* ALEXANDRI *Macedonis cõspecto, Magnum atque Alexandrũ se iußit appellari, assentantiũ fallacijs eò perductus, vt truci fronte, & ad læuum humerum conuersa ceruice, quod in ore Alexandri notauerat incedens, fidem vultus simillimi persuaderet sibi. Fuit impatiens libidinis, quippe qui nouercam suam duxit vxorem. Cùm Carras iter faceret, apud Edessam secedens ad officia naturalia, à milite, qui quasi ad custodiam sequebatur, interfectus est. Vixit annos ferè triginta. Corpus eius Romam relatum est.*

38 MACRINVS *cum* DIADVMENO *filio ab exercitu imperatores creati, imperauerũt men-*

ses

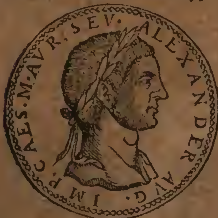
ses quatuordecim. & ab eodē exercitu obtruncantur, pro eo, quia Macrinus militarem luxuriam, stipendiáque profusiora comprimeret.

AVRELIVS ANTONINVS VARIVS, 39
idem HELIOGABALVS dictus, Caracallæ ex Semea consobrina occultè stuprata filius imperauit biennio & mensibus octo. Huius matris Semeæ auus Baßianus nomine, fuerat Solis sacerdos: quem Phœnices, vnde erat, Heliogabalum nominabant: à quo iste Heliogabalus dictus est. Is cùm Romam ingenti militum & senatus exspectatione venisset, probris se omnibus cōtaminauit. Cupiditatem stupri, quam adsequi naturæ defectu non poterat, in se conuertens, muliebri nomine Baßianam se pro Baßiano iusserat appellari. Vestalē virginē quasi matrimonio iungēs suo; abscißis genitalibus, matri se Magnæ sacrauit. Hic Marcellum, qui pòst Alexander est dictus, cōsobrinū suū, Cæsarē fecit. Ipse tumultu militari interfectus est. Huius corpus per Vrbis vias, more canini cadaueris, à milite tractū est, militari cauillo appellātium, indomitæ & rabidæ libidinis catulam. Nouißimè cùm angustū fora-

foramen cloacæ corpus minimè reciperet, vſque ad Tiberim ductum, adiecto pondere, ne vnquam emergeret, in fluuium proiectum eſt. Vixit annos ſedecim: atque ex rebus, quæ acciderant, Tiberinus, Tractitiúſque appellatus eſt.

40

SEVERVS ALEXANDER *imperauit annos tredecim. Hic bonus reipublicæ, fuit ærũnoſus. Sub hoc imperante, Taurinus Auguſtus effectus, ob timorem ipſe ſe Euphrati fluuio obiecit. Tunc etiam Maximinus regnum arripuit, pluribus de exercitu corruptis. Alexander verò cùm deſeri ſe[met] à ſtipatoribus vidiſſet, matrem ſibi cauſam fuiſſe mortis exclamans, accurrenti percuſſori, obuoluto capite, ceruices [ſuas] validè compreſſas præbuit, anno vitæ viceſimo ſexto. Huius mater Mamæa, eò filiũ coëgerat, vt illa ipſa quamuis permodica, ſi menſæ prandioque ſupereſſent, alteri conuiuio reponerentur.*

41

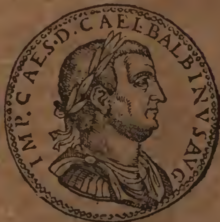
IVLIVS MAXIMINVS *Thrax, e militaribus, imperauit annos tres. Is dum perſequitur pecunioſos, inſontes pariter noxióſque, apud Aquileiam ſeditione militũ diſcerptus eſt vnà cum filio, conclamantibus cũctis militari ioco,* EX PESSIMO GENERE NE

CATV-

CATVLVM HABENDVM. *Huius imperio duo* GORDIANI, *pater & filius principatum arripiẽtes, vnus post vnum interiere. Pari etiam tenore* PVPIENVS & BALBINVS *regnum inuadentes, peremti sunt.*

GORDIANVS *ne-* 42
pos Gordiani ex filia, ortus
Romæ clarissimo patre,
imperauit annos sex. Apud
Ctesiphontem, à Philippo
Præfecto prætorio accensis
in seditionem militibus, oc-
ciditur anno vitæ vnde-
uicesimo. Corpus eius
prope fines Romani Persi-
cique imperij positum no-

men loco dedit SEPVLCRVM GORDIANI.

43

MARCVS IVLIVS PHILIPPVS *imperauit annos quinque. Veronæ ab exercitu interfectus est, medio capite supra ordines dentium præciso. Filius autem eius* CAIVS IVLIVS SATVRNINVS, *quẽ potentiæ sociauerat, Romæ occiditur agens vitæ annũ duodecimum: Adeò seueri & tristis animi, vt iam tum a quinquennii ætate, nullo prorsus cuiusquam commento ad ridendum solui potuerit: patrémque ludis sæcularibus petulantius cachinnantem, quamquam adhuc tener, vultu notauerit auersato. Is Philippus humillimo ortus loco fuit, patre nobilißimo latronum ductore.*

44

DECIVS *è Pannonia inferiore, Bubaliæ natus, imperauit menses triginta. Hic Decium filium suum Cæsarem fecit: vir artibus cunctis, virtutibúsque instructus, placidus & communis domi: in armis promtißimus. In solo Barbarico inter confusas turbas gurgite paludis submersus est, ita vt nec cadauer eius potuerit inueniri. Filius verò eius bello extinctus est. Vixit annos quinquaginta. Huius temporibus Valens Licinianus imperator effectus est.*

VI-

VIBIVS GALLVS cum VOLVSIANO filio imperauerũt annos duos. Horum temporibus HOSTILIANVS PERPENNA a senatu imperator creatus, nec multo post pestilentia consumtus est. Sub his etiam ÆMILIANVS in Mœsia imperator effectus est: contra quem ambo profecti, apud Interamnam ab exercitu suo cæduntur, anno ætatis pater septimo circiter & quadragesimo: creati in insula Meninge, quæ nunc Girba dicitur. ÆMILIANVS verò menses quatuor dominatus, apud Spoletium, siue pontem, quem ab eius cæde Sanguinarium accepisse nomen ferunt, inter Otriculum, Narniamque [Spoletum] & vrbem Romam regione media positum. Fuit autem genere Maurus, pugnax, nec tamen præceps. Vixit annis quatuor minus, quinquaginta. 45

 LICINIVS

46

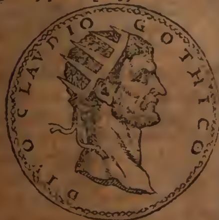

LICINIVS VALERIANVS *cognomento* COLOBIVS, *imperauit annos quindecim, parentibus ortus ſplendidißimis, ſtolidus tamẽ & multum iners, neque ad vſum aliquem publici officij, cõſilio ſeu geſtis accommodatus. Hic filium ſuum* GALLIENVM *Auguſtum fecit, Gallieniq;* *filium* CORNELIVM VALERIANVM *Cæſarem. His imperantibus* REGILLIANVS *in Mœſia:* CASSIVS, LABIENVS, POSTVMVS *in Gallia, Gallieni filio interfecto, imperatores effecti ſunt. Pari modo* ÆLIANVS *apud Moguntiacum, in AEgypto* ÆMILIANVS, *apud Macedonas* VALENS, *Mediolani* AVREOLVS *dominatum inuaſere. Valerianus verò in Meſopotamia bellum gerens, à Sapore Perſarum rege ſuperatus, mox etiã captus, apud Parthos ignobili ſeruitute*

uitute consenuit. Nam quamdiu vixit, rex eiusdem prouinciæ incuruato eo pedem ceruicibus eius imponens, equum conscendere solitus erat. †GALLIENVS *quidem in locum* 47

Cornelij filij sui SALONI[A]NVM *alterum filium subrogauit, amori diuerso pellicum deditus, Saloninæ coniugis, & concubinæ, quam per pactionẽ concessa parte superioris Pannoniæ, à patre Marcomannorum rege matrimonij specie susceperat,* PIPAM *nomine. Nouissimè aduersus* AVREOLVM *profectus est. Quem cùm apud pontem, qui ex eius nomine Aureolus appellatur, obtentum detrusúmque Mediolanum obsedit, eiusdem Aureoli commento à suis interiit. Regnauit annos quindecim, cum patre septem, [&] solus octo. Vixit annos quinquaginta.*

CLAVDIVS *imperauit annis duobus. Hũc* 48 *plerique putant Gordiano satum, dum adolescens à muliere matura instituerctur ad vxorem. Hic Claudius Gallieni morientis sentẽtia imperator designatus: ad quem Ticini positũ per Gallonium Basilium indumenta regia direxerat. extinctóque à suis Aureclo, receptis legionibus aduersum aciem Alamannorum haud procul à lacu Benaco dimicans,*

micans, tantam multitudinem fudit, vt ægrè pars dimidia superfuerit. His diebus Victorinus regnum cepit. Claudius verò, cùm ex fatalibus libris, quos inspici præceperat, cognouisset sententiæ in senatu dicendæ primi morte remedium desiderari, Pomponio Basso, qui tunc erat, se offerente, ipse vitam suam, haud passus responsa frustrari, dono Reipublicæ dedit, præfatus neminem tanti ordinis primas habere nisi ipsum imperatorem. Ea res sic erat cunctis grata, vt non diui vocabulum modò, sed ex auro statuam prope ipsum Iouis simulacrũ, atque in curia imaginem auream proceres sacrauerint.

49 *Huic successit frater eius* QVINTILLVS. *Is paucis diebus imperium tenens, interemtus est.*

AVRELIANVS *genitus patre mediocri, &, vt quidam ferunt, Aurelij clarissimi senatoris colono inter Daciam & Macedoniam, imperauit annis quinque, mensibus sex. Iste haud dissimilis fuit Magno Alexandro, seu Cæsari dictatori. Nam Romanum orbem triennio ab inuasoribus receptauit: cũ Alexander annis tredecim per victorias ingentes ad Indiam peruenerit: & Caius Cæsar decẽnio subiecerit Gallos, aduersum ciues quadriennio cōgressus.*

ſus. Iſte in Italia tribus prœliis victor fuit, apud Placentiam, iuxta amnem Metaurum ac fanum Fortunæ, poſtremò Ticinenſibus [in] campis. Huius tempore apud Delmatas Septimius imperator effectus, mox a ſuis obtruncatur. Hoc tempore in vrbe Roma monetarij rebellarunt, quos Aurelianus victor vltima crudelitate compeſcuit. † Iſte primus apud Ro- 50
manos DIADEMA *capiti innexuit: gemmiſque, & aurata omni veſte, quod adhuc ferè incognitum Romanis moribus videbatur, vſus eſt. Hic muris validioribus & laxioribus Vrbem ſepſit. Porcinæ carnis vſum populo inſtituit. Hic Tetricum, qui imperator ab exercitu in Galliis effectus fuerat, correctorem Lucaniæ prouexit, aſpergens hominem eleganti ioco, Sublimius habendum regere aliquam Italiæ partem, quam trans Alpes regnare. Nouiſſimè fraude ſerui ſui, qui ad quoſdam militares viros amicos ipſius nomina pertulit annotata, falſo manum eius imitatus, tamquam Aurelianus ipſos pararet occidere, ab iiſdem interfectus eſt [in] itineris medio, quod inter Conſtantinopolim & Heracliam eſt. Fuit ſæuus & ſanguinarius, & trux omni tempore, etiam filij ſororis interfector. Hoc tempore ſeptem menſibus inter regni ſpecies euenit.*

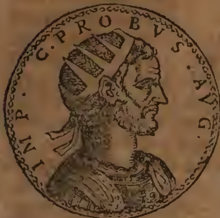

TACITVS *poſt hunc ſuſcepit imperium, vir egregiè moratus: qui ducenteſimo imperij die apud Tarſum febri moritur.* 51

HVIC

Huic ſucceßit F l o r i a n v s. *Sed cùm magna pars exercitus equitum, Probum militiæ peritum legiſſet, Florianus dierum ſexaginta quaſi per ludum imperio vſus, inciſis à ſemetipſo venis, effuſo ſanguine conſumtus eſt.*

52 P r o b v s *genitus patre agreſti, hortorum ſtudioſo, Delmatio ſanguine, imperauit annos ſex. Iſte* S a t v r n i n v m *in Oriente,* P r o c v l v m *&* B o n o s v m *Agrippinæ imperatores effectos oppreßit.* V i n e a s *Gallos & Pãnonios habere permiſit. Opere militari Almam montem apud Sirmium, & Aureum apud Mœſiam ſuperiorem, vineis conſeuit. Hic Sirmij in turri ferrata occiditur.*

53 C a r v s *Narbonæ natus imperauit annos duos. Iſte confeſtim* C a r i-

CARINVM & NVMERIANVM *Cæsares fecit. Hic apud Ctesiphōta ictu fulminis interyt.* NVMERIANVS *quoque filius eius, cùm oculorū dolore correptus [in] lecticula veheretur, impulsore Apro, qui socer eius erat, per insidias occisus est. Cùm dolo occultaretur ipsius mors, quousq.* APER *inuadere posset imperium, fœtore cadaueris scelus est productū. Hinc* SABINVS IVLIANVS *inuadēs imperium, à Carino in campis Veronēsibus occiditur. Hic Carinus omnibus se sceleribus inquinauit. Plurimos innoxios fictis criminibus occidit. Matrimonia nobilium corrupit. Condiscipulis quoq. qui eū in auditorio verbi fatigatione taxauerūt, perniciosus fuit. Ad extremum trucidatur eius præcipuè tribuni dextera, cuius dicebatur coniugem polluisse.*

DIOCLETIANVS *Delmata, Anulini senatoris libertinus* 45

bertinus, matre pariter atque opido nomine Dioclea, quorum vocabulis, donec imperium sumeret, Diocles appellatus, vbi orbis Romani potentiam cepit, Graium nomen in Romanum morem conuertit, imperauit annis viginti quinque.

Is MAXIMIANVM *Augustum efficit.* CONSTANTIVM *&* GALERIVM MAXIMIANVM *cognomēto* ARMENTARIVM, *Cæsares creauit, tradens Cōstātio* THEODORAM *Herculij Maximiani priuignā abiecta vxore priori. Hoc tempore* CARAVSIO *in Galliis,* ACHILLEVS *apud AEgyptū,* IVLIANVS *in Italia imperatores effecti, diuerso exitu periere. E quibus Iulianus acto per costas pugione, in ignem se abiecit. Diocletianus verò apud Nicomediam sponte imperiales fasces relinquens, in propriis agris consenuit. Qui dum ab Herculio atque Galerio ad recipiendum imperium rogaretur, tamquam pestem aliquam detestans, in hunc modum respondit, Vtinam Salonæ possetis visere olera nostris manibus instituta, profectò numquam istud tentandum iudicaretis. Vixit annos sexaginta octo, ex quibus communi habitu propè nouem egit. Morte consumtus est, vt satis patuit, per formidinem voluntaria. Quippe cùm a Constantino atq. Licinio vocatus ad festa nuptiarū, per senectam, quo minus interesse valeret, excusauisset, rescriptis minacibus acceptis, quibus increpabatur Maxentio fauisse, ac Maximino fauere, suspectans necem dedecorosam, venenum dicitur hausisse. † His diebus*

CON-

CONSTANTIVS Cõstantini pater, atq. ARMENTARIVS Cæsares, Augusti appellantur, creatis Cæsaribus, SEVERO per Italiam, MAXIMINO Galerij sororis filio per Orientem: eodemq; tempore CONSTANTINVS Cæsar efficitur.

MAXENTIVS imperator in villa sex milibus ab vrbe discreta, itinere Lauicano: dehinc LICINIVS Augustus efficitur: pariq; modo ALEXANDER apud Carthaginem imperator fit: similique modo VALENS imperator creatur, quorũ exitus iste fuit.

SEVE-

SEVERVS *ab Herculio Maximiano Romæ ad tres tabernas exstinguitur: funúsque eius Gallieni sepulcro infertur: quod ab Vrbe abest per Appiam millibus nouem.* GALERIVS MAXIMIANVS, *cōsumtis genitalibus defecit.* MAXIMIANVS HERCVLIVS *à Constantino apud Maßiliam obsessus, deinde captus, pœnas mortis genere postremo, fractis laqueo ceruicibus,*
56 *luit.* † ALEXANDER *à Constantini exercitu iugulatur.*
MAXENTIVS *dum aduersus Constantinum congreditur, paulo superius à ponte Miluio, in pontem nauigiis compositum ab latere ingredi festinans, lapsu equi in profundum demersus est: voratúmque limo, pondere thoracis, corpus vix repertum.* MAXIMINVS *apud Tarsum morte simplici periit.* VALENS *à Licinio morte multatur. Fuerunt autem morum huiusmodi.* AVRELIVS MAXIMIANVS *cognomento* HERCVLIVS *ferus natura, ardens libidine, consiliis stolidus, ortu agresti, Pannonióque. Nam etiam nunc haud longè Sirmio, eminet locus palatio ibidem constructo, vbi parentes eius exercebant opera mercenaria. AEtate interiit sexagenarius, annorum viginti imperator. Genuit ex Eutropia Syra muliere Maxentium, & Faustam coniugem Constantini: cuius patri Constantio tradiderat Theodoram priuignam. Sed Maxentium suppositum ferunt arte muliebri, tenêre mariti animum laborantis auspicio gratißimi cœpti à puero. Is Maximianus carus nulli vmquam*
57 *fuit, ne patri, aut socero quidem Galerio.* † GALERIVS

autem

autem fuit (licet inculta agrestique iustitia) satis laudabilis, pulcer corpore, eximius & felix bellator, ortus parentibus agrariis, pastor armentorum: vnde ei cognomen ARMENTARIVS *fuit. Ortus Dacia Ripensi, ibíque sepultus est: quem locum Romulianum ex vocabulo Romulæ matris appellarat. Is insolenter affirmare ausus est, matrem more Olympiadis Alexandri Magni creatricis, compressam dracone semet concepisse.* GALERIVS MAXIMINVS *sorore Armentarij progenitus, veróque nomine ante imperium* DAZA *dictus, Cæsar quadriennio, dehinc per Orientem Augustus triennio fuit: ortu quidem atque instituto pastorali, verùm sapientissimi cuiusque, ac litteratorum cultor, ingenio quieto, vini auidior. Quo ebrius, quædam corrupta mente aspera iubebat: quæ cùm pigeret factum, differri, quæ præcepisset, in tempus sobrium, ac matutinum statuit. † Alexander fuit Phryx origine, ingenio timidus, inferior aduersus laborem vitio senectæ. His omnibus absumtis, imperij iura penes Constantinum & Licinium deuenere.* 58

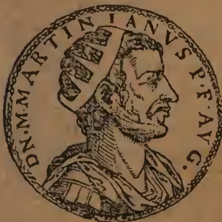

CONSTANTINVS *Constantij imperatoris & Helenæ filius, imperauit annos triginta. Hic dum iuuenculus à Galerio in vrbe Roma religionis specie obses teneretur, fugam arripiens, atque ad frustrandos insequentes, publica iumenta, quaqua iter ageret, interficiens, ad patrem in Britanniam peruenit: & fortè eisdem diebus ibidem Constantium parentem fata vltima perurgebant. Quo mortuo, cunctis qui aderant annitentibus, sed præcipuè Eroco*

Alamannorum rege, auxilij gratia Constantium comitato, imperium capit. Hic sororem suam Constantiam Licinio Mediolanum accito cõiungit: filiúmque suum CRISPVM nomine, ex Mineruina concubina susceptum, item Cõstantinum, iísdem diebus natum opido Arelatensi, Licinianúmque Licinij filium, mensium ferè viginti, Cæsares ef-

59 fecit. † Verùm enimuerò vt IMPERIA DIFFICILE CONCORDIAM CVSTODIVNT, dissidium inter Licinium Constantinúmque exoritur: primúmque apud Cibalas iuxta paludem Hiulcam nomine, Constantino nocte castra Licinij irrumpente, Licinius fugam petijt: Byzantiúmque fuga volucri peruenit. Ibi MARTINIANVM officiorum magistrum Cæsarem creat. Dehinc Constantinus acie potior apud Bithyniam adegit Licinium pacta salute indumẽtum regium offerre per vxorem. Inde Thessalonicam missum, paulò pòst eum Martinianúmque iugulari iubet. Hic Licinius annum dominationis ferè post quintumdecimum, vitæ proximè sexagesimum, occiditur. auaritiæ cupi-

cupidine omnium pessimus, neque alienus à luxu venerio, asper admodum, haud mediocriter impatiens: infestus litteris: quas per inscitiam immodicam, virus ac pestem publicam nominabat, præcipuè forensem industriam. Agrariis planè, ac rusticantibus, quia ab eo genere ortus altúsq. erat, satis vtilis: ac militiæ custos ad veterum instituta seuerissimus. SPADONVM & AVLICORVM *omnium vehemens domitor, tineas soricésque palatij eos appellans.*

† *At Constantinus obtento totius Romani imperij, mira bellorum felicitate, regimine, Fausta coniuge, vt putant, suggerente, Crispum filium necari iubet. Dehinc vxorem suam Faustam in balneas ardentes coniectam interemit, cùm eum mater Helena dolore nimio nepotis increparet. Fuit verò vltrà quàm æstimari potest, laudis auidus. Hic Traianum herbam parietariam ob titulos multos ædibus inscriptos, appellare solitus erat. Hic pontem in Danubio construxit. Habitum regium gemmis, & caput exornans perpetuò diademate. Commodissimus tamen rebus multis fuit:* CALVMNIAS *sedare legibus seuerissimis: nutrire artes bonas, præcipuè* STVDIA LITTERARVM: *legere ipse, scribere, meditari, audire legationes, & querimonias prouinciarum.* † *Cúmque liberis filióque fratris Delmatio, Cæsaribus confirmatis, tres & sexaginta annos vixisset, ex quibus dimidios ita, vt tredecim solus imperaret, morbo consumtus est. Irrisor potius quàm blandus. Vnde prouerbio vulgari, Trachala decem annis præstantissimus, duodecim sequentibus latro, decem nouissimis pupillus, ob profusiones immodicas nominatus. Corpus sepultum in Byzantio, Constantinopoli dicta. Quo mortuo, Delmatius militum vi necatur. Ita ad tres orbis Romani dominatio redacta est, Constantinum, & Constantium, ac Constantem filios* 60 61

filios Constantini. Hi singuli has partes regendas habuerunt:

CONSTANTINVS *iunior cuncta trās alpes* : CONSTANTIVS *à freto Propontidis, Asiam atque Orientem* : CONSTANS *Illyricum, Italiámque, & Africam, Delmatiam, Thraciam, Macedoniámque, & Achaiam*: ANIBALIANVS *Delmatij Cæsaris consanguineus, Armeniam, nationésque circumsocias.*

62 *Interim ob Italiæ, Africæque ius dissentire statim Constantinus, & Constans [cœperunt.] Constantinus latrocinij specie dum incautus, fœdéque temulentus in aliena irruit, obtruncatus est, proiectúsque in fluuium, cui nomen Alsa est, non longè ab Aquileia. Constans verò venandi cupidine [ductus], dum per siluas saltúsque erraret, conspirauere aliquanti militares in eius necē, auctoribus Chrestio & Marcellino, simulq; Magnentio: qui vbi patrandi negotij dies placuit, Marcellinus natalem filij simulans, plerosq. ad cenam rogat. Itaq. in multam noctem conuiuio celebrato,*

MA-

MAGNENTIVS *quasi ad ventris secreta secedens, habitum venerabilem capit. Ea re cognita, Constans fugere conatus, apud Helenam opidũ Pyrenæo proximum, à Gaisone cum lectissimis misso interficitur anno tertiodecimo Augustæ dominationis (nam Cæsar triennio fuerat) æui septimo vicesimóque. Hic fuit debilis pedibus manibúsque, articulorum dolore: fortunatus cæli temperie, fructuum prouentu, nulla à Barbaris formidine: quæ profectò maiora fierent, si prouinciarum rectores non pretio, sed iudicio prouexisset.* †*Huius morte cognita,* VETRANIO 65
magister militum imperium in Pannonia apud Mursiam corripuit: quem Constantius non post multos dies regno exuit, grandæuæ ætati non vitam modò, sed etiam voluptariũ otium concedens. Fuit autem propè ad stultitiam simplicissimus.

CONSTANTIVS GALLVM *fratrem patruelem Cæsarem pronuntiat, sororem Constantinam illi coniungẽs.* MAGNENTIVS *quoque* DECENTIVM *consanguineum suũ trans alpes Cæsarem creauit. His diebus Romæ* NEPOTIANVS *Eutropiæ Constantini sororis filius, hortãtibus perditis, Augusti nomen rapit:*

quem octauo die vicesimóque Magnentius oppressit. Hoc tempore Constantius cum Magnentio apud Mursiam dimicans vicit. In quo bello pæne numquam amplius Romanæ consumtæ sunt vires, totiúsque imperij fortunæ pessumdatæ. Dehinc cùm se Magnentius in Italiam recepisset, apud Ticinum plures fudit; incautius, &, vt in victoriâ solet, audacius persequentes. Nec multo pòst apud Lugdunum coangustatus, gladio occultè prouiso, ictum pulsu parietis iuuans, transfosso latere; vt erat vasti corporis, vulnere, naribúsque & ore cruorem effundens; mense imperij quadragesimo secundo, ætatis
64 *anno propè quinquagesimo, exspirauit.* † *Ortus parentibus barbaris, qui Galliam inhabitant. legendi studio promtus, sermonis acer, animi tumidi, & immodicè timidus: artifex tamen ad occultandam audaciæ specie formidinem. Eius morte audita, Decentius laqueo fasciæ ad collū posito, vitam finiuit. Hoc tempore Gallus Cæsar à Constantio occiditur. Imperauit annos tres.* SILVANVS *imperator effectus, die imperij vicesimo octauo perimitur. Fuit ingenio blandissimus. Quamquam barbaro patre genitus, tamen institu-*
65 *tione Romana satis cultus & patiens.* † CONSTANTIVS CLAVDIVM IVLIANVM, *fratrem Galli, honore Cæsaris assumit, annos natum ferè tres atque viginti. Iste in campis Argentoratensibus apud Gallias, cum paucis militibus, infinitas hostium copias deleuit. Stabant acerui montium similes: fluebat cruor fluminū modo. captus rex nobilis Chonodomarius: fusi omnes optimates: redditus li-*

redditus limes Romanæ possessionis: ac postmodum cum Alamannis dimicans, potentissimum eorum regem Badomarium cepit. Hic à militibus Gallicanis Augustus pronuntiatur. Hũc Constantius vrgere legationibus, vt in statum nomén q. pristinum reuertatur. Iulianus mandatis mollioribus refert se sub nomine celsi imperij multo officiosius pariturum. † Hinc Constantius magis magísq. ardens dolore, atque, vt erat taliũ impatiens, in radicibus Tauri montis apud Mopsocrenen febri acerrima, quam indignatio nimia vigiliis augebat, interiit anno æui quarto & quadragesimo, imperij nono atque tricesimo, verùm Augustus quarto vicesimóque: octo solus, cum fratribus atque Magnentio sedecim, quindecim Cæsar. Felix bellis ciuilibus, externis lacrymabilis: mirus artifex in sagittis: à cibo, vinóque & somno multum [in] temperans. patiens laboris, facundiæ cupidus: quam cùm assequi tarditate ingenij non posset, aliis inuidebat. Spadonum, aulicorúmque amori deditus, & vxorum: quibus contentus, nulla libidine transuersa, aut iniusta polluebatur. Sed ex coniugibus, quas plurimas sortitus est, præcipuè Eusebiam dilexit, decoram quidem, verùm per Amantias, & Gorgonias, & alia importuna ministeria vexantem famam viri contrà, quàm FEMINIS MODESTIORIBVS mos est: quarũ sæpe præcepta maritos iuuant. Namque vt ceteras omittam, Pompeia Plotina, incredibile dictu est, quanto auxerit gloriã Traiani: cuius procuratores cùm prouincias calumniis agitarẽt, adeò vt vnus ex iis diceretur locupletiũ quemq. ita conuenire: Quæ habes [ad mensam?] alter, Vnde habes? tertius, Pone quæ habes: illa cõiugem corripuit: atq. increpãs, quòd laudis esset incuriosus; talẽ reddidit, vt postea exactiones improbans & detestans, FISCVM LIENEM vocaret, ꝙ eo crescẽte, artus reliqui tabescant. 66
† Igitur Iulianus redacta ad vnum se orbis Romani curatione, gloriæ nimis cupidus, in Persas proficiscitur. Illic à transfuga 67

quodam in insidias deductus, cùm eum hinc inde Parthi vrgerent, è castris iam positis, arrepto tantùm clypeo procurrit. Cúmque inconsulto ardore nititur ordines ad prœlium componere, ab vno ex hostibus & quidem fugiente, conto percutitur. Relatúsque in tabernaculum, rursúsque ad hortandos suos egressus, paullatim sanguine vacuatus, circa noctis ferè medium defecit, præfatus, consultò sese de imperio nihil mandare, ne, vti solet, in multitudine discrepantibus studiis amicorum, ex inuidia reipublicæ, DISCORDIA EXERCITVS *periculum pararet. Fuerat in eo litterarum ac negotiorum ingens scientia. Aequauerat philosophos, & Græcorum sapientissimos. Vsu premtior corporis, quàm validior quidem, sed breuis fuit. Hæc minuebat quarundam rerum neglectus modus. Cupido laudis immodica: cultus numinum superstitiosus: audax plus, quàm* IMPERATOREM DECET: *cui salus propria, cùm semper ad securitatem omnium, [tum] maximè in bello conseruanda est. Ita illum cupido gloriæ flagrantior peruicerat, vt neque terræmotu, neque plerísque præsagiis, quibus vetabatur petere Persidem, adductus sit finem ponere ardori: ac ne noctu quidem visus ingens globus cælo labi, diem belli cautum præstiterit.*

68

IOVIANVS *genitus patre Varroniano, incola agri Singidonēsis prouinciæ Pannoniæ imperauit menses octo. Eius patri, cùm liberos crebros amitteret, præceptū somnio est, eum, qui iam instante vxoris partu edendus foret, diceret Iouianum. Hic fuit insignis corpo-*

corpore, lætus ingenio, litterarum ſtudioſus. Hic [dum] à Perſide hieme aſpera mediáque Conſtantinopolim accelerans, cruditate ſtomachi, tectorio noui operis grauatus [eſſet] repentè interiit, annos gerens proximè quadraginta.

VALENTINIANVS *imperauit annos duodecim, minus diebus centum. Huius pater Gratianus mediocri ſtirpe ortus apud Cibalas, Funarius appellatus eſt, eo quòd venalitium funem portanti quinque milites nequirent extorquere. Eo merito adſcitus in militiam, vſque ad præfecturæ prætorianæ potentiam conſcendit: ob cuius apud milites commendationem, Valentiniano imperium reſiſtenti aggeritur. Hic Valentem conſanguineum ſuum ſibi ſocium in imperio adſciuit: ac demum Gratianum filium, necdum plenè puberem, hortatu ſocrus & vxoris Auguſtum creauit. Hic Valentinianus fuit vultu decens, ſollers ingenio, animo grauis, ſermone cultiſſimus. Quamquam enim ad loquendum parcus, ſeuerus, vehemens, infeſtus tamen vitiis, maximéque auaritiæ: cuius punitor ipſe fuit acer: & in iis quæ memoraturus ſum, Hadriano proximus. Genera vetuſtiſſimorum meminiſſe, noua arma meditari: fingere terra ſeu limo ſimulacra: prudenter vti locis, temporibus, ſermonibus: atque, vt breuiter concludam, ſi ei inſidis hominibus, quibus ſeſe quaſi fidiſſimis prudentiſſimiſque dederat, carere, aut probatis, eruditiſque monitoribus vti licuiſſet, perfectus haud dubiè princeps enituiſſet. † Huius* 69
tempore Firmus apud Mauritaniam regnum inuadens, ex- 70

D 5 *ſtingui-*

ſtinguitur. Valentinianus apud Bergentionem legationi Quadorum reſpondẽs, anno æui quinto & quinquageſimo, impetu ſanguinis, voce amiſſa, ſenſu integer, exſpirauit. Quod quidem intemperãtia cibi, ac ſaturitate, qua artus diffuderat, accidiſſe plures retulere. Itaque eo mortuo, VALENTINIANVS *adhuc quadriẽnis, auctore Equitio, ac Merobaude propinquo, vbi cum matre fuerat allatus, creatus eſt imperator.*

71 VALENS *vnà cum* VALENTINIANO *germano ſuo, de quo diximus, regnauit annos tredecim, mẽſes quinque. Hic Valens cum Gotthis lacrymabili bello cõmiſſo, ſagittis ſaucius, in caſam deportatur viliſſimã: vbi ſuperuenientibus Gotthis, igniq; ſuppoſito, incendio concrematus eſt. In quo probãda hæc fuere. Fuit poſſeſſoribus cõſultor bonus. mutare iudices rarius. in amicos fidus. iraſci ſine noxa ac periculo cuiuſque. ſanè valde timidus. Huius tẽporibus* PROCOPIVS *tyrannidẽ inuadẽs, exſtinguitur.*

72 GRATIANVS *genitus Sirmij, imperauit cũ patre Valentiniano annos octo, dies octoginta quinq.: cũ patruo & fratre tres: cũ eodẽ fratre ac Theodoſio quatuor: & [cũ] his omnibus accedẽte Arcadio, mẽſes ſex. Hic apud Argentariũ opidũ*

Galliæ

Galliæ triginta Alamãnorũ millia in bello exſtinxit. Hic cùm animaduertiſſet, Thraciam Daciámq. tamquam genitales terras poſſidẽtibus Gotthis, Taiſalis, atq. omni pernicie atrocioribus Hunnis, & Alanis, extremũ periculũ inſtare nomini Romano; accito ab Hiſpania THEODOSIO, *cunctis fauentibus, agenti annũ à triceſimo tertium, imperiũ cõmittit.* † *Fuit autẽ Gratianus litteris haud mediocriter in-* 73
ſtitutus: carmen facere, ornatè loqui, explicare controuerſias, Rhetorũ more. nihil aliud die noctúq. agere quàm ſpiculis meditari: ſummæq; voluptatis, diuinæq; artis credere ferire [peritè ſibi] deſtinata. Parcus cibi ſomniq; & vini ac libidinis victor, cunctiſq. fuiſſet plenus bonis, ſi ad cognoſcendã Reipub. gerẽdæ ſcientiã animũ intẽdiſſet, à qua propè alienus, nõ modò volũtate, ſed etiã exercitio fuit. Nã dũ exercitũ negligeret, & paucos ex ALANIS, *quos ingenti auro ad ſe trãſtulerat, anteferret veteri ac Romano militi, adeóq; Barbarorũ comitatu et*

propè amicitia capitur, vt nonnũquã eodẽ habitu iter faceret, odia cõtra ſe militũ excitauit. Hoc tẽpore cũ MAXIMVS *apud Britanniã tyrannidẽ arripuiſſet, & in Galliã trãſmiſiſſet, ab infenſis Gratiano legionibus exceptus, Gratianũ fugauit: nec mora exſtinxit. Qui vixit annis* XXXVIII.

THEO-

74 THEODOSIVS *genitus patre* HONORIO, *matre* THERMANTIA, *genere Hispanus, originem à Traiano principe trahens: à Gratiano Augusto apud Sirmium imperator effectus, regnauit annos decem & septem. Huic ferunt nomen somnio parentes monitos sacrauisse, vt Latinè intelligamus, A Deo datum. De hoc etiam oraculo in Asia diuulgatum est, eum Valenti successurum, cuius nomen* [c] Θ & E & O *atque* Δ *Græcis litteris initiaretur. Qua cognatione principij deceptus* THEODÔRVS, *cùm sibi imperium præsumeret, sceleste cupidinis supplicia persoluit. Fuit autem Theodosius propagator Reipublicæ, atque defensor eximius. Nam Hunnos & Gotthos, qui eam sub Valente defatigassent, diuersis prœliis vicit. Cum Persis quoque petitus pacem pepigit.* MAXIMUM *autem tyrannum, qui Gratianum interfecerat, & sibi Gallias vindicabat, apud Aquileiam exstinxit: Victoremque eius filium, intra infantiæ annos à Maximo patre Augustum factum, necauit.*

75 † *Eugenium quoque tyrannum, atque Arbogastem superauit, deletis eorum decem millibus pugnatorum. Hic etenim Eugenius confisus viribus Arbogastis, postquam apud Viennam Valentininum exstinxerat, regnum inuasit: sed mox simul cum vita imperium perdidit. Fuit autem Theodosius moribus & corpore Traiano similis, quantum scripta veterum, & picturæ docent. Sic eminens status, membra eadem, par cæsaries, os, absque eo, quod illi aliquantum vellendo steriles genæ, neque tam ingentes oculi erant, nescio an & tanta*

& tanta gratia, tantúſque flos in facie, ſeu tanta dignitas in inceſſu. Mens verò prorſus ſimilis. adeò vt nihil dici queat, quod non ex libris in iſtum videatur transferri. Clemens animus, miſericors, communis, ſolo habitu differre ſe ceteris putans: in omnes homines honorificus, verùm effuſius in bonos: ſimplicia ingenia æquè diligere, erudita mirari, ſed innoxia: largiri magno animo magna: amare ciues vel priuato contubernio cognitos, eóſque honoribus, pecunia, beneficiis ceteris munerari, præſertim quorum erga ſe aſpero caſu officia probauerat. † Illa tamen, quibus Traianus aſperſus eſt, vino- 76
lentiam & cupidinem triumphandi, vſque eò deteſtatus [eſt,] vt bella non mouerit, ſed inuenerit: prohibueritque lege, miniſteria laſciua, pſaltriáſque comiſſationibus adhiberi: tantum pudori tribuens & continentiæ, vt conſobrinarum nuptias vetuerit, tamquam ſororum. Litteris, ſi multum perfectos contemplemur, mediocriter doctus: ſagax planè, multúmque diligens ad [cog]noſcenda maiorum geſta. E quibus non deſinebat exſecrari, quorum facta ſuperba, crudelia, libertati infeſta legerat, vt Cinnam, Marium, Sullámque, atque vniuerſos dominantium, præcipuè tamen perfidos & ingratos. Iraſci ſanè rebus indignis, ſed flecti citò: vnde modica dilatione emolliebantur aliquando ſeuera præcepta. Habuítque à naturæ munere, quod Auguſtus à philoſophiæ * doctore [didicerat.] Qui cùm vidiſſet eum facilè commoueri, ne aſperum aliquid ſtatueret, monuit, [vt] vbi iraſci cœpiſſet, quatuor atque viginti Græcas litteras memoria recenſeret: vt illa concitatio, quæ momenti eſt, mente aliò traducta, parui temporis interiectu langueſceret. † Melior haud dubiè, quod eſt 77
raræ virtutis, poſt auctam annis potentiam regalem, multóque maximè poſt ciuilem victoriam. Nam & annonæ curam ſollicitiùs attendere, & auri argentíque grande pondus ſublati, atque expenſi à tyranno, multis è ſuo reſtituere, cùm benigni

nigni principum, & quidem vix fundos solerent nudos, ac deformata prædia, concedere. Iam illa minutiora, &, vt dicitur, INTRA AVLAM: *quæ quidem quia occulta sunt, magis naturæ hominum curiosæ oculos auréſque ad ſe trahũt: patruum colere tamquam genitorem: fratris mortui ſororíſque liberos habere pro ſuis: cognatos affinéſque parentis animo complecti: elegans lætúmque conuiuium dare, non tamen ſumtuoſum: miſcere colloquia pro perſonis, ſtudio, dignitatibus, ſermone cum grauitate iucundo: blandus pater, concors maritus. Exercebatur neque ad illecebras, neque ad laßitudinem. ambulationibus magis, cùm eſſet otium, reficiebat animũ: ac veſcendi continentia valetudinẽ regebat: ſicq; in pace, rebus humanis, annum agens quinquageſimum, apud Mediolanum exceßit: vtramque Rempublicam vtrique, id eſt,* ARCADIO ET HONORIO, *quietam relinquens. Corpus eius eodem anno Conſtantinopolim tranſlatum atque ſepultum eſt.*

FINIS.

IN EPITOMAM QVÆ AVRELIO VICTORI TRIBVITVR, SCHOLIA.

Quibus Emendationum ratio explicatur, & Historia illustratur.

E VITA] Vulgatam libri inscriptionem retinui: non celabo tamen lectorem quam in M.S. Petri Pithoëi viri doctissimi ἐπιγραφὴν repperi: *Incipit libellus de vita & moribus Imperatorum, breuiatus ex libris Sex. Aur. Victor. à Cæsare Augusto vsque ad Theodosium.* A quo vetus codex Floriacensis, qui est Pe. Danielis, non admodum variat, nisi quòd *Victorini* pro *Victoris* integrè scriberet. Quomodo & Elgaldus cœnobij Floriacensis monachus, in vita Roberti regis appellat: Sed is bibliothecæ suæ librum m.s. religiosè secutus est. Deprauatum hoc nomen in Paulli Diaconi vulgatis editionibus, qui lib. De gestis Longobardorum secundo, Apenninas Alpes describens, *Sunt*, inquit, *qui Alpes Cotias & Apenninas vnam dicant esse prouinciam: sed hos Victoris* (excusi quidam *dictores*, malè, meliores lib. *Victorini*) *reuincit historia, qua Alpes Cotias per se prouinciam appellat.* Quæ hodieque in Nerone exstant nouæ veterisque editionis Aurelij Victoris: de quo quidem auctore plura in Prolegomenis dicere memini. Ceterum antiquiss. exemplum, quod nuper Iac. Cuiacius I. Ctorum nostri temporis facilè princeps Biturigibus ad me misit, SEX. AVR. VICTORINI disertim præfert: vt fortè Racemator hic à Victore cuiusquædam exscribebat, Victorinum sese appellarit: quo de alij iudicabunt. Mihi certè studio fuit, indicare quàm feliciter Lauernæ litasset, & vnde potissimùm vuas decerpsisset; à Tranquillo nimirum, Victore, Ammiano, Eutropio, ceteris. Hinc factum, vt maior quàm vellem, hic Commentarius appareat.

Sanctiori nomine] Editio Laur. Abstemij, quæ est Augustæ edita, habet, *seueriori*: vulgata tamen lectio magis placet, ex Sueton. cap. viij. sic enim dicis caussa appello. Nam Suetonius scriptus, libris ferè, non capitibus, numerisque diuisus est.

Regionem Aegypti] Perturbatus locus; quem si lib. M. SS. paterentur, sic reponerem ex XIIX. Suetonij, vnde, vt plerique, transcriptus est. *in prou. formam redactam, vt annona*, &c. vel illa: *inundatione Nili accessu difficilem inuiamq; paludibus*, sic collocanda: *quam inundatione Nili a. d. i. q; p. vt annona.* De Aegypto Romanorum horreo multa Geographi.

2 *Ratos*] Alij *Rhatos*, Pithoëi codex *Rethos* scribit: Floriacensis *Rhetos*. Et mox, *prouinciarum numero populo Rom. coniunxit.* Lege Sueton. XXI. cap.

Sicambros] Aliter Sueton. Sueuos & Sicambros deditos in Galliam traduxisse, atque in proximis Rheno agris collocasse. cap. XXI. Rectius igitur Augustana editio delet *deleuit*. Porrò in M. SS. libris lapidibusque antiquis *Sygambri* appellantur, vt & συγάμβροι à Strabone lib. vij. cui nostrum, u, respondet. Mox *stipendiarios* M. SS. nostri præferunt, & *creandiq; reges* accusandi casu vtrumque; vt & Veronensis editio longè optima, quam ego omnium primam typis editam fuisse opinor; à Io. Iucundo, cuius & in Cæsaris Commentarios industria exstat, erutam. Hic mihi quarti manuscripti instar est, ita præclara veteris scripturæ vestigia retinet, nihil pænè ab illis euarians.

Adeò namque] *denique* habet M. SS. & infrà, *bellum indixerit iactantisq;* melius.

Folia infructuosa] In eandem sententiam apud Macrobiū Cicero VI. de Repub. *Quamquam sapientibus conscientia ipsa factorum egregiorum amplissimum virtutis præmium est; tamen illa diuina virtus non statuas plumbo inhærentes, nec triumphos arescentibus laureis; sed stabiliora quædam & viridiora præmiorum genera desiderat.* Eidem lib. II. ad Attic. Cato pro centum militibus est, qui currum triumphantis sequebantur.

Quicquid commodè geritur] MS. *gereretur*, & Augustana editio *quod*: iidē scribunt, vt & Veron. *maioris emolumenti spe.*

Hamo aureo piscantibus.] Rete aurato, purpura coccoque funibus nexis piscatum Neronem auctor Sueton. Ner. cap. XXX. & Orosius lib. VII. cap. VII. Eutropius verò lib. VII. blatteos funes vocat, quos illi purpureos.

Et Pro-

Et Proprætor cæsus] *Cæsus* abfuit à MSS. Tres legiones cum duce Quinctilio Varo, legatisque, & auxiliis omnibus cæsæ. Tranquillus XXIII. cap. & Tiberio XVII. Tacitus de moribus Germanor. Q. Sulpicio Camerino, C. Poppeio Sabino Coss. a. d. IIII. Non. Sextiles, quo & Cannensis clades accepta. Dio lib. LVI. L. Annæus Florus lib. IIII. Paterculus lib. II. Præter tres legiones totidémque alas, etiam sex cohortes numerat.

Incussu] MSS. *incursu*, quomodo & Basilienses editiones Frobenij, & Andr. Cratandri & sup. iidem *in tantum accidisse perdol*. Adeò consternatum ferunt, vt per continuos menses barba capilloque submisso, caput interdum foribus illideret, vociferans, *Quinctili Vare, redde legiones*: diemque cladis quotannis mæstum habuerit, ac lugubrem. Sueton. c. XXIII. Orosius lib. VI. c. XXI.

Milites commilitones] Tranquillus Cæs. LXVII. Augusto XXV. cap. Cæsar ipse III. Commentar. belli ciuilis. Missionem verò cum vrbis periculo flagitantes, *Quirites* appellabat. Idem Sueton. Cæsare LXX. cap. Quæ sequuntur petenda ex cap. LVII. & LXVI. eiusdem.

Ob taciturnitat. Mæcenat. ob pat] Αἰνιγματῶς hæc dicit, nisi à Suetonio, vnde exscripta sunt, dissenserit. *Desiderauit* (inquit Tranq. LXVI.) *nonnumquã & M. Agrippæ patientiam, & Mæcenatis taciturnitatem*. cet. fefellit fortè Racematorem vocis *desiderauit* ἀμφιβολία. Vsitatius enim ille dixisset: *Desiderauit in Agrippa patientiam, & Mæcenate taciturnitatem*. Desideramus enim quibus alij præditi, ipsi caremus: & milites aliquot desideratos dicimus. Desideramus verò in aliquo, quæ deficiunt eum. Flaccus tamen nobiscum facit, qui in reticendis grauioribus Mæcenatis prudentiam laudat lib. II. Satyra VI.

Et quæ rimosa bene deponuntur in aure.

Ea, inquit, credebat, quæ homini pleno rimarum, hac illac perfluenti, credi tutò possent. Tacitus etiam III. Annali Mæcenati secreta Augusti innixa fuisse scribit: Agrippam verò fortem vocat idem Venusinus Pindarus Oda VI. & Paterculus virtute, labore, vigilia, periculo inuictum. Verùm ita ego Suetonium explicandum puto, taciturnum quidem Mæcenatem, & constantem Agrippam fuisse; eas tamen virtutes nonnumquam, quòd ab iis recessissent, desiderasse: hoc enim vult, cùm *nonnumquam* dicit: quomodo gemina scripserint auctores.

Eloquentia.] Sueton.c.LXXXIV.& deinceps. Tacitus XIII. Annali. Mox *in procinctum* legit Augustanus codex. Vide Festum Pompeium.

Leges alias nouas.] Vt de adulteriis & pudicitia: quæ inde Iulia dicta. Suet.XXXIV. I. C[ti] lib.XLVIII. Digest. tit.V. & de famosis libellis,cap.LV. Tranq.l.XVI.D.de pœnis. & tit.li. IX. Cod.

Alias correctas] Vt sumtuariam, & de maritandis ordinibus: quæ pòst retractata Papia Poppæa dicta. Tacitus III. Annali. Vlp.Institut.tit.XI.& XIV. videndus Horat.lib. III. Oda VI. & lib.IV.Oda V. & XV. & Carmine sæculari.

Aedificiis multis] Suet. XXVIII. XXIX. & XXX. de Vrbis pomerio prolato, Tacit.XII.Annali.& Vopiscus in Aureliani vita.

4 *Ciuilis animi, lepidi*] Malè vulgò distinguunt, *Ciuilis, animi lepidi: Ciuilis animi, & lepidi* lib.vett. & Floriac. *Acies* numero multitudinis. Lege Sueton.LXXIX.Plinius verò lib.VII. cap.XXXVII. Nat.hist.glaucos oculos illi tribuit,quos diligentius spectari iracundè ferebat. Ibidem de Tiberij oculis quibus noctu in tenebris cernebat, & Suet. Tib.c.LXIIX. & Sextus Chæronensis Philosoph.lib.I. Pyrrhoniarum hypotheicōn cap.XIV.

Ab intendentibus.] Veron.cod *ab intuentibus t.S.ra aspectu suo*. Et mox τὸ *oculos* afuit ab omnibus impressis, pro quo Gryphij edit. *se* habet. Inf. pro *vir tantus*, Augustanus codex habet, *nec tamen virtus vitiis caruit.*

Solis radiis] Vidi qui Horatiana illa de sole ad Augusti oculos referrent, Oda II.& V.lib. IV.

Leniter iracundus] MSS. duo & Veron. *leniter* rectius. Vide inf. in Theodosio numero 76. & quæ illic annotaui. Horatius quoque *Irasci facilis, tamen vt placabilis esset*.vt solent præstantissima ingenia: bonum enim apud virum,inquit Mimus, citò moritur iracundia.

Dominandi] Sup. dixit ab ambitione alienum fuisse,quòd lauros contemserit: nihilominus dominandi cupiditate flagrare potuit.

Studiosissimus] *Studiosus* Pithoëi codex, & quatuor vulgati quibus vsus sum, Augustanus, Basilienses duo,& Gryphij: quòd incisum addant, non placet. iam enim de discendi studio etiam in castris dixerat. Sueton.lege cap. LXXI. & LXXXIII.

Cui

Cui etiam repugnant cap. LXXVI. & LXXVII. quæ sequuntur; vbi MSS. *multum*, non *multi*: præclarè, si rectè interpungas, & cum *abstinens* coniungas. Hoc enim vult: mirandum magis hominem sobrium libidini addictum fuisse. Non infitior eleganter dici Horatio, *multi Damalim meri*, Oda XXXVI. & Ciceroni, *hospitem multi cibi & ioci*: sed noster aliò respicit.

Somni absti.] Tranquill. LXXVIII. vide & LXVIII. & deinceps capitt. aliquot de libidinis infamia. τὸ *vulgaris* in Veron. edit. abest. rectè.

Inter duodecim Catam.] Malim *sex*, si libri suffragarentur, auctoritate Tranquilli qui cap. LXX. cœnam eius δωδεκάθεον dictam ait, in qua deorum dearumque habitu discubuerint conuiuæ: ipse pro Apolline fuerit ornatus. Fortè ex numerorum compendiis, vnde infinita in optimos auctores menda irrepserunt, corruptum. Mox MSS. *accubare* legunt.

Cuius Liuia] *Cui Liuia* Veron. cod. Sueton. de his LXII. & LXIII.

Luxuria seruiens] Familiari sequioris æui scriptoribus notione vtitur, pro *libidini*: sine Cerere enim & Libero friget Venus. Sup. libidini seruiisse dixit; hîc luxuriæ. Intellige legem Iuliam de adult. & pudicit. quò respexit Lyricus: 5

Nullis polluitur casta domus stupris. Oda V. & XV. l. IV. Eleganter Tacit. III. Ann. de Silani exsilio: *Adulteros*, inquit, *filiæ & neptis morte ac fuga puniuit Augustus: nam culpam inter viros ac feminas vulgatam graui nomine læsarum religionum ac violatæ maiestatis appellando, clementiam maiorum suasque ipse leges egrediebatur.* Vide Suet. Calig. ca. XXIII. Adulatur enim familiæ Augustæ Val. Maximus lib. VI. cap. I.

More hominum] Eleganter hæc Plinius Iunior lib. VIII. epist. XXII.

Amatoriæ artis conscripsi texs. damnauit] Hæc absunt à tribus MSS. & lacunam reliquerant librarij, dubitantes fortè de rei veritate, aut verecundiæ caussa. Disputant etiam docti. Duæ enim exsilij caussæ: libri de Arte, & error quem ipse Naso studio supprimit. II. Trist.

Perdiderint cùm me duo crimina, carmen & error:
Alterius facti culpa silenda mihi est.
Et alibi:
Et quid præterea peccarim quærere noli:
Vt pateat sola culpa sub Arte mea.

Veron.editio, *quòd tres libellos de Arte amandi ediderat: quodq́; esset læti animi vel amœni in exsilium misit. Oblectabatur omnium generum spectaculis, præcipuè, &c.* Nihil tamen demuto. Sidon. Apollin. Car. IX.

Non qui tempore Cæsaris secundi
Aeterno incoluit Tomos reatu.

Et carmine XXIII.

Et te carmina per libidinosa
Notum Naso tener, Tomosq́; missum,
Quondam Cæsareæ nimis puellæ
Ficto nomine subditum puellæ.

Exsulatum abiit anno Imperij Augusti secundo & quinquagesimo: obiit verò quinto Tiberij, iuxta Tomos sepultus. Euseb. Chronicis.

Præcipuè ferarum] Suet.cap. XLIII. & XLV.

Nolæ interijt] Sueton. XCIX. & Paterc. lib. II. extremo. vbi etiam templum ei ædificatum, Sueton. Tiberio cap. XL. & XLVII. Eutropius Atellæ opido Campaniæ mortuum ait, lib. VII. Ceterùm Tranquill. LXXVI. ætatis anno, minus XXXV. diebus periisse ait cap. C.

Dolo Liuiæ] ficu veneno infecta. Dio.

6 *Patrem patriæ dixerat*] Per Valerium Messallam. Formulam vide apud Suet. LVIII. Inf. de Traiano nu. 27. Tiberius hoc nomen detrectauit, Suet. Tib. c. XXVII. Tacitus II. Annali. Sup. *honorandum* pro *decorandum* cod. Augustanus.

Tam Romæ quàm p.v.] De honoribus viuo mortuoq́ue habitis Suet. LII. LVII. LIX. & C. Quin etiam vrbes ei Cæsareæ, nomine ab exteris gentibus conditæ, Plinius, Stephanus Tranq. Iosephus, & Eutropius.

Vtinam aut non.] Non exstat locus in Suet. nisi quod de Sextili & Septembri, illo funesto, hoc vero natali mense, Augusti nomine appellando contenderint ciues: cap. pænul. Noua Victoris editio Septimio Seuero elogium hoc tribuit, vt & Spartianus. *Quamquam*, inquit, *exacta ætate mortuum, iustitio elogioq́; lugendum Patres sanxere: astruentes illum iustum nasci, aut emori minimè conuenisse.*

Felicitati eius] Rectius MSS. & Veron. auferendi casu *felicitate eius salus pop.*

Annos LVI.] Plutarchus lib. de Fortuna Romanorũ LIV. tantum numerat. De præstanti indole morumq́ue integritate Augusti

Augusti Suet. c. XXVIII. & LXXII. & alibi.

Tantum de Augusto: In quo eò prolixiores fuimus, quod noua editio breuiter perstringat. Adhæc digitos in fontes, vnde vulgata non satis purè hausta, intendere placuit. Nunc pretium operæ fore credidi, si fragmentum Breuiarij imperij Augusti, à nemine, quod sciam, editum, publici vsus facerem: quod Augerius Busbequius, V. C. in Byzātina legatione Ancyræ in lapide incisum, quantū à Turcica vastatione reliquū factū est, describendum curauit; & nobiscum humaniter communicauit. Eius sic meminit extremo Augusto Tranquillus: *De tribus voluminibus, vno mandata de funere suo complexus est: altero indicem rerum à se gestarum, quem vellet incidi in aeneis tabulis, quæ ante Mausoleum statuerentur: tertio breuiarium totius imperij: quantum militum sub signis vbique esset; quantum pecuniæ in ærario, in fiscis & vectigaliorum residuis. Adiecit & libertorum seruorumq́; nomina à quibus ratio exigi posset.* Meminit eiusdem, si ita placet, formulæ imperij cap. XXVIII. vocatque Rationarium. Et in Caligula XVI. c. *Rationes imperij ab Augusto proponi solitas, sed à Tiberio intermissas publicauit.* Tacitus quoque I. Annali de Tib. loquens: *Proferri libellum recitariq́; iussit. Opes publicæ continebantur, quantum ciuium sociorumq́; in armis, quot classes, regna, prouinciæ, tributa aut vectigalia, & necessitates, & largitiones: Quæ cuncta sua manu perscripserat Augustus; addideratq́; consilium coërcendi intra terminos imperij, incertum metu an per inuidiam.* Hæc in foro proposita fuisse verisimile est: pòst Gothica direptione vrbis Romæ aliò translata. M. Velleius Paterculus lib. II. *Diuus Augustus præter Hispanias aliasq́; genteis, quarum titulis forum eius prænitet, penè idem, facta Aegypto stipendiaria, quantum pater eius Galliæ, in ærarium reditus contulit.* Quare quātum quantum id est, Busbequio acceptum referatur.

Ancyræ in ſuburbiis.

Series I.

RERVM GESTARVM DIVI AVGVSTI QVIBVS ORBEM TERRARVM IMPERIO POPVLI ROMANI SVBIECIT ET IMPENSARVM QVAS IN REMPVBLICAM POPVLVMQ. ROMANVM. FECIT. INCISARVM. IN. DVABVS. AHAENEIS. PILIS. QVAE. SVNT. ROMAE. POSITAE. EXEMPLAR. SVBIECTVM.

ANNOS. VNDEVIGINTI. NATVS. EXERCITVM. PRIVATO. CONSILIO. ET. PRIVATA. IMPENSA. COMPARAVI. TERQVE. M. . . . . FACTIONIS. OPPRESSAM. IN. LIBERTATEM. VINDICAVI. . . . . DECRETIS. HONORIFICIS. ORDINEM. SVVM. . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . . *Deſunt quædam.* . . . .

PATRI-

II.

PATRICIORVM. NVMERVM. AVXI. CONSVL. QVINTVM. IVSSV. POPVLI. ET. SENATVS. SENATVM. TER. LEGI. ET. IN. CONSVLATV. SEXTO. CENSVM. POPVLI. COLLEGA. M. AGRIPPA. EGI. LVSTRVM. POST. ANNVM. ALTERVM. ET. QVADRAGESIMVM. FECI (LEGI) QVO. LVSTRO. CIVIVM. ROMANORVM. CENSITA. SVNT. CAPITA. QVADRAGIENS. CENTVM. MILLIA. ET. SEXAGINTA. TRIA. .... CVM. NVPER. LVSTRVM. SOLVS. FECI. (LEGI) CENSORVM .... SINIO. COS. QVO LVSTRO. CENSA. SVNT. CIVIVM. ROMANORVM QVADRAGIENS. CENTVM. MILLIA. ET. DVCENTA. TRIGINTA. TRIA. ..... IN. CONSVLATV. FI.... CVM. NVPERRIME. LVSTRVM. CVM... LEGA. TIBERIO. SEXT. POMPEIO. ET. SEXT. APVLEIO. COS. QVO. LVSTRO. ... ROM. CAPITVM. QVADRAGIENS. CENTVM. MIL. ....IGINTA. ET. SEPTEM. MIL. LEGI. PNO. ... EXEMPLA. MALORVM. EXOLESCENTIA. IAM. EX. NOS. MVLTARVM. RERVM. EXEMPLA. IMITANDA. ....

f. cum collega, vel collega.

....
....
....
....
....

Et hic reliqua deleta.

III.

HONORIS. MEI. CAVSA. SENATVS. POPVLVSQVE. ROMANVS. ANNVM. QVINTVM. ET. DECIMVM. AGENTIS. CONSVLIS. DESIGNAVIT. VT. CVM. MAGISTRATVM. INIRENT. POST. QVINQVENNIVM. EX. EO. DIE. DVO DEDVCTI. IN. EORVMVE. INTERESSENT. CONSILIIS. PVBLICIS. DECREVIT. SENATVS. EQVITES. AVTEM. ROMANI. VNIVERSI. PRINCIPEM*..... HASTIS. ARGENTEIS. DONATVM. APPELLAVERVNT.

*f. Sepatus.

LIBRI. ROMANI. VIRITIM. .....CENOS. NVMERAVI. EX. TESTAMENTO. PATRIS. MEI. ET. NOMINI. MEO .... DRINGENOS. EX. BELLORVM. MANVBIIS. CONSVL. QVINTVM. DEDI. ITERVM. AVTEM. IN. CONSVLATV. DECIMO. EX. PATRIMONIO. MEO. BIS. QVADRINGENOS. CONGIARI. VIRITIM. ITERVM. AERE. MERVI. ET. CONSVL. VNDECIMVM. DVODECIM. FRVMENTATIONES, FRVMENTO. PRIVATIM. COLVMPLO. EMENSVS. SVM. ET. TRIBVNICIA. POTESTATE. DVODECIMVM. QVADRINGENOS. NVMMOS. TERTIVM. VIRITIM. DEDI. QVALI. MEA. CONGIARIA. FRVMENTI .... NVM. NVNQVAM. MINVS. QVINQVAGINTA. ET. DVCENTA. ... SIA. DVODEVIGINTESIMVM. CONSVL. TRECENTIS. ET. VIGINTI. MILLIBVS. PLEBIS. VRBANAE. SEXAGENOS. DENARIOS. VIRITIM. DEDI. ET. QVINIS. MILITVM. MEORVM. CONSVL. QVINTVM. EX. MANVBIIS. VIRITIM. MILLIA. NVMMVM. SINGVLA. DEDI. ACCEPERVNT. ID. TRIVMPHALE. CONGIARIVM. IN. COLONIAS. HOMINVM. CIRCITER. CENTVM. ET. VIGINTI. MILLIA. CONSVL. TERTIVM. DECIMVM. SEXAGENOS. DENARIOS. PLEBI. QVAE. TVM. FRV-

III. perpetua ſerie.

FRVMENTVM.PVBLICVM.ACCE....DEDI.EA. MILLIA.HOMINVM.PAVLLO.PLVRA.QVAM. DVCENTA. FVERVNT. AGRIS. QVOS. IN. CONSVLATV.MEO.QVARTO. ET. POSTEA. CONSVLIBVS. MARCO.ET. CN.LENTVLO. AVGVRE.ADSIGNAVI.MILITIBVS.SOLVI. MVNICIPIIS. PA...... ERTIVM. CIRCITER.SEXCENSĪM. ITINERIS. EMIT.QVAM. ROMANIS. PRAE......NVMERAVI..... QVOD.PRO.AGRIS.PROVINCIALIBVS.SOLVI.VNVS.ET. SOLVS.OMNIVM. QVI.DEDVXERVNT.COLONIAS.MILITVM.IN.PROVINCIS.AD. MEMORIAM. AETATIS. MEAE. FECI.POSTEA. NERONE.ET. CN. PISONE. CONSVLIBVS.ITEMQVE....GANTISSIMO. ET. D.LELIO.CONSVLIBVS. ET. L. CANINIO.ET.Q.FABRICIO. CONSVLIBVS..... QVOS. EMERITIS. STIPENDIIS. IN. SVA. MVNICIPIA. PRAEM...PERSOLVI. QVAM. ....IN. SEST... MILI....IMPENDI. QVATER.... AVI. AERARIVM. ITA. VT. SESTERCIVM. MILLIA.... QVINGENTA DEb....RAVI. AERARIO. DETVLI..... QVOD.EX.CONSILIO........ MILITIBVS QVIN.................... ....MERVISSENT. HS. MIL.......... .... O. DETVLI.... ...... CN. P. LENTVLO.......... VLES. FVERVNT. CVM. D.... CERENT. ..... CENTVM. MILLIBVS. HOMINVM..... O. FRV..........

f. di- taui.

. . . .

. . . . *Deſiderantur quinque lineæ.* . . . .

. . . .

. . . .

In altero latere opposito.

Series I.

CVRIAM. ET. CONTINENS. ET. CALCHIDICVM. TEMPLVMQVE. APOLLINIS. IN. PALATIO. CVM. PORTICIBVS. AEDEM. DIVI. IVLII. LVPERCAL. PORTICVM. AD. CIRCVM. FLAMINIVM. QVEM. SVM. APPELLARI. PASSVS. EX. NOMINE. EIVS. QVI. PRIOREM EODEM. IN. SOLO. FECERAT. OCTAVIANI. PVLVINAR. AD. CIRCVM. MAXIMVM. AEDES. IN. CAPITOLIO. IOVIS. FERETRII. ET. IOVIS. TONANTIS. AEDEM. QVIRINIS. AEDES. MVNDO. ET. IVNONIS. . . . . ET. IOVIS. LIBERTATIS. IN. AVENTINO. AEDEM. LARVM. IN. SVMMA. SACRA. VIA. AEDEM. DEVM. PENATIVM. IN. VELIA. AEDEM. IVVENTATIS. AEDEM. MATRIS. MAGDELAE. IN. PALACIO. FECI.

for. magnae dex.

SERTORIVM. ET. POMPEIVM. THEATRVM. VTRVMQVE. OPVS. IMPENSA. GRANDI. REFECI. SINE. VLLA. INSCRIPTIONE. NOMINIS. MEI. RIVOS. AQVARVM. COMPLVRIBVS. LOCIS. VETVSTATE. LABENTES. REFECI. ET. AQVAM. QVAE. MARIA. APPELLATVR. DVPLICAVI. FONTE. NOVO. IN. RIVVM. EIVS. IMMISSO. FORVM. IVLIVM. ET. BASILICAM. QVAE. FVIT. INTER. AEDEM. CASTORIS. ET. AEDEM. SATVRNI. CAEPTA. PROFLIGATAQVE. OPERA. A. PATRE. MEO. PERFECI. ET. EANDEM. BASILICAM. CONSVMATAM. IN. . . . . AMPLIATO. EIVS. SOLO. SVB. TITVLO. . . . NOMINIS. FILIORVM. . . . VIVVS. NON. PERFECISSEM. PERFECI. AB. HAEREDIBVS. . . . VIRGINE. EXEMPLVM. DEVM. IN. VRBE. CONSV. . . . FECI. FLVVIO. PRAETERMISSO. QVOD. TEMP. . . . . ET. . . . .

. . . .

. . . .

VLTO-

Cohæret cum præcedenti ſerie.

VLTORIS. TEMPLVM. QVORVMQVE. AVGV-
STVM. ET. TEMPLVM. APOLLINIS. IN. SOLO.
MAGNAM. PARTEM. . . . . EMPTO. FECI.
QVOD. SVO. NOMINE. M. MARCELLI.
VENERI. . . . MANIBVS. IN. CAPITOLIO.
ET. IN. AEDE. DIVI. IVLII. ET. IN. AEDE.
APOLLINIS. ET. IN. AEDE. VESTAE. ET.
IN. TEMPLO. MARTIS. VICTORIS. CON-
SECRAVI. QVAE. MIHI. CONSTITERVNT.
CIRCITER. MILLENIS. AVRI. CORONA-
RI. PONDO. TRIGINTAQVINQVE. MIL-
LIVM. MVNICIPIIS. ET. COLONIIS. ITA-
LIAE. CONFERENTIBVS. AC. TRIVMPHOS.
MEOS. QVINTVM. CONSVL. REMISI. ET.
POSTEA. QVOTIENSCVNQVE. IMPERATOR.
M. . . . . AVRI. CORONARIVM. NON. ACCE-
PI. DECERNENTIBVS. MVNICIPIIS. . . . .
QVAE. ANTE. TEMPVS. DEFVNCTARVM.
AFFRICANARVM. DECREVERAM. MEO.
NOMINE. AVT. FILIORVM. MEORVM. ET.
NEPOTVM. IN. CIRCO. . . . . AVT.
IN. FORO. AVT. IN. AMPHITHEATRIS.
POPVL. . . QVIBVS. CONFECTA. SVNT.
BESTIARVM. CIRCITER. TRIVM. MIL-
LIVM. ET. QVINGENTA. NAVALIS. PRAE-
LII. SPECTACVLVM. POPVL. . . . .
LIBERVM. IN. QVO. LOCO. NVNC.
NEMVS. EST. CAESARVM. CAVATO. . . . .
LONGITVDINE. MILLE. ET. OCTIN-
GENTOS. PEDES. IN. LATITVDINE. PE-
DES. DVCENTI. IN. QVO. TRIGINTA. RO-
STRATAE. NAVES. TRIREMESQVE. PLVRI-
MAE. . . . . RVMORES. INTER. SE. CON-
FLIXERVNT. * . . . *RVNT. PRAETER.
REMIGES. MILLIA. CIRCITER. . . . .

IN

for. cho. tumque.

f. Fe per-ſce-runt.

Cohæret cum præcedenti ſerie.

IN. TEMPLIS. OMNIVM. CIVITATVM. ϕ.... ET. ASIAE. VICTOR. ORNAMENTA. REPOSVI. QVAE. SPOLIATIS. TEMPLIS.... PRIVATIM. POSSEDERAT. STATVAE..... QVADRAGENIS. ARGENTEIS. STETERVNT. IN. VRBE. AC. CIRCITER. QVAS. IPSE. SVSTVLI. EX. QVA. DE. PECVNIA. DONA. AVREA. IN. AEDEM. APOLLINIS. MEO. NOMINE. ET. FILIORVM. QVAE. MIHI. STATVERVNT. HONOREM. HABVERVNT. POSVI.

MARE

II.

MARE. PACAVI. A. PRAEDONIBVS. . . . .
DOMIBVS. . . . . SVIS. . . . . .
. . . CONTRA. REM . . . .
DOMINI. . . . .

Reliqua omnia desiderantur.

III.

REGIS. PARTHORVM. . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
A. ME GENTES. . . .THORVM. ET. ME- *for.* Partho-rũ.
DORVM. . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
IN. CONSVLATV. . . . .
. . . . . . *Et hæc quoque expunxerunt immanes Turcæ.* . . .
. . . .
. . . .

Annos

7 *Annos xxiii.*] Suet. Tib. c. LXXIII. Tacit. VI. Annal. extr. vbi & de Tiberio summatim quædam.

Quia Claudius Nero] Ita excusi omnes: adde ex M S S. & Veron. *Tiberius:* cui *Biberius* altera ex parte respondeat. Nero autem lingua Sabina fortem significat. Suet. cap. I. & Agellius lib. XIII. cap. XXI. Noct. Attic. *Caldius* verò, quòd calidis potissimùm potionibus Rom. veteres delectarentur. Hinc Thermopolia Plautina. Lege Suet. cap. XLII. Tiber.

Satis prudens] Suet. I X. X V I. XVII. XIX. & XXI.

Inerat scientia] Tranqu. LXX. & LXXI. Mathematicæ quoque addictus c. LXIX. De eloquentia Tacitus Annal. XIII. *Tiberius artem quoque callebat, qua verba expenderet tam validis sensibus, aut consulto ambiguus: Clarior tamen eloquio Germanicus, Tiberij adoptione filius, Claudij Imp. frater.* Idem Tacit. Annal. II. extremo, & Suet. initio Caligulæ. Ceterum τὸ *multa* afuit ab editis libb. omn. demto Veronensi.

Ingenio pess. truci] Sueton. cap. XLVI. & deinceps. rursum LVII. & LXI. Eutrop. & Oros. lib. VII.

Repentinis respons.] Etiam in stylo ex tempore quàm à cura præstantior habebatur. Suet. c. LXX. Moriens tamen Augustus dicebat miserum pop. Rom. qui sub tam lentis maxillis esset futurus.

8 *Delatum à patribus*] Tranqu. XXIV. & XXV. Pòst paullo, vulg. legunt *perfecerat* & *bonos quoque* Veron. præfert. vt & inf. *incidère* pro *incessère.* quæ & scripta lectio est & Augustani cod.

Cappadocas] Suet. c. XXXVII. extr vbi & de Maraboduo Germano quem *Marabodum* scribunt Cuiacij & Pithoei codd. M. S S. *Marobodum* verò Floracen. Accidere hæc an. V.C. IↃCCLXX. De his lege Tacitum II. Annali, vbi Archelaum quinquaginta iam annos in Cappadocia regnasse scribit.

Noxios suos] τὸ *noxios* redundat, & abest à M S S. & noua editione: rectè. Veronensis verò *& noxios.* De crudelitate Tiberij Suet. cap. L. vsque ad LXVIII.

Resolutis] Melius *solutis* noua editio; Augustana *relictis.* Corrupta autem disciplina militaris per Pisonem largitione, ambitu, licentia, absente Germanico. Tacitus II. & III. Annali sæpius. Lege Sueton. cap. XLI.

Septuag. oct.] Sic Tacitus extremo VI. Annali, & Suet. LXXIII. cap. fine mensibus. M SS. duo & Veron. legunt, *post octogesimum octauum annum.* Cuiacij verò scriptus cod. *post octogesimū annum.*

Nouus

Nouus Victor, vel potius Vetus verúsque *octogesimum vno minus* illi tribuit. Eutropius Eliæ Vineti LXXXIII. nisi mendum est typographi. Nata varietas ex notis quibus numeri exprimuntur: quæ res infinitis auctorum vett. locis corrumpendis ansam dedit. Mortuus autem tertio & vicesimo Imperij anno, decimo septimo Kal. April. Cn. Acerronio Proculo, C. Pontio Nigrino Coss. qui est vt puto, V. C. ıɔ ccxc. Tacitus Annali VI. & Sueton. LXXIII. cap. vbi Coss. nomina, quia corruptè leguntur, ita ex antiquis inspectionibus, Corn. Tacito, & Fastis Capitolinis restituenda.

Insidiis Calig.] Dato à Caio lento ac tabifico veneno. Suet. ibidem & Calig. cap. XII. Tacitus VI. Annali extremo: *Interclusa anima traditus est mortalitatem expleuisse.*

Exstinctus est] Miseni in villa Luculliana. Suet. XXXIX. LXXIII. & LXXV. & Tacit. VI. Annali. In Campania, omnium gaudio, Eutropius lib. VII.

Annos quatuor] Vixit annos XXIX. imperauit triennio & X. mensibus, diebúsque octo. Suet. cap. LIX. Natus annis quinque & XX. mensibus quinque & diebus quatuor exceptis, imperium arripuit. Xiphilinus ex Dione. 9

Iste filius Ger.] Ita vulg. M. S. S. & Veronensis exc. *Iste filius fuit Germanici, & quia.* & mox *id est, Caligula sortitus est* τεχνικῶς, vt dialecticorum filij loquuntur. De cuius nominis caussa Tacitus I. Annali, Suet. c. IIX. IX. & XXII. initio, & LII. Caligam Dio lib. XLVIII. στρατιωτικὸν ὑπόδημα vocat, vnde *Caligatus* militis epitheton factum I. C^tis & Suetonio Augusto c. XXV. Vitellio VII. extr. Vespasiano VIII.

Ante principatum] Lege Suet. c. XIII. XIV. & XV.

Dominum] Nam se Dominum inuiso ea tempestate nomine, iusserat appellari, vt & consulari dominatione Regis nomen odiosissimum Pop. Rom. fuit. Tranqu. X. sic iactatum fuisse ait; *nec seruum meliorem vllum, nec deteriorem dominum fuisse.*

Tres sorores] Agrippina, Drusilla, Liuilla, Suet. VII. ca. & XXIV. ex vna etiam, filia incestu nata est. Eutrop. lib. VII.

Habitu Deorum] Iouis, Veneris, Neptuni, Mercurij, Bacchi, Herculis. Suet. XXII. & LII. ca. & Dio.

E choro autem] In scr. Cuiacij præpositio afuit. Alij codd. *E thoro autem Bacchanali.* Choros vocat Sueton. XXXVII. Veronensis verò sic totum hunc locum legit: *Induens se habitu Deorum*

Deorum ſuorum Iouem ob inceſtum, choro bacchantiū Liberum ſe aſſeruit. Porrò autem Xiphilinus auctor eſt finxiſſe, rem ſe cum luna habuiſſe.

Quia iuuat] Tacitum III. Annali eſt imitatus: *Præcipuum*, inquit, *munus Annalium reor, ne virtutes ſileantur: vtq; prauis dictis factiſque ex poſteritate & infamia metus ſit.* Et ſanè is eſt Hiſtoriæ fructus vberrimus, vt ex aliorum erratis diſcamus in melius vitam moréſque ad bene beatéque viuendum componere. Lege elegantiſſ. epiſtolam Plinij lib. IX. quæ eſt XXVII.

Matronas nobiles] Suet. XLI. & Xiphilinus.

Primus diademate cap.] *τὸ capiti* afuit à libris calamo exaratis, & qui cum his ferè conſpirat, Veron. cod. optimo. Atqui Suetonius impoſuiſſe negat, ſed amicorum ſuaſu deterritum; Dei tamen Dominíque nomen aſſumſiſſe. cap. XXII. & Vitellio cap. II. Euſebius verò Chronicis Domitianum Domini Deíque nomē primum vindicaſſe affirmat. Vide inf. numerum 23. & 50. Vbi ſui oblitus auctor Aurelianum Imperatorem primum apud Romanos diadema capiti innexuiſſe ſcribit.

In ſpatio] A Suetonio eſt, ex quo locus hic quia laborat, medica manu perſanari poteſt. Natum autem mendum coniicio, quòd ſcripſerit Racemator, *inſignis quercea*: Imperitus librarius fecit *inſigníſque area*. hic igitur, ſi meo arbitratu res agatur, legendum hunc locum paucis additis immutatíſque cenſeo: *ſolidatam. Primo die phalerato equo inſignis quercea corona quaſi triumphans: Poſtridie indutus aureo paludamento curru biiugi decucurrit*. Sic ferè Suet. c. XIX. Xiphilinus ex Dione: *in mari*, inquit, *equitare cupiebat ponte inter Puteolos & Baulos facto, qui locus oppoſitus ciuitati diſtat ab ea amplius tria milia paſſ.* Tranquill. verò ſinum Puteolanum trium millium & ſexcentorum ferè paſſuum interuallo patuiſſe: non vt Dio, ab Vrbe quem ponte, Xerxis exemplo, ſtrauerit. Aſſentior itaque Læuino Torrentio viro doctiſſimo, qui *ad Puteolanas moles* leg. cenſet potius, quàm *& Puteol. moles*. Quem autem aggerem terrenum Suet. vocat, noſter arenæ aggeſtum: quare tentanda lectio non eſt. Hunc vide & ca. XXXII. Calig. Rurſum LII. c. de Alexandri thorace quem Xiphil. in hoc ſpecioſo triumpho induere ſolitum refert. Non celabo Veronen. editionem, *curuli iugo decucurrit*, & Auguſtanum cod. *quaſi triumphantis*

phantis legere, & sup. *arenæ adgestæ, terræ speciem*. Seneca videndus lib. De breuitate vitæ cap. XVIII. quo loco & ægrè illi est quod vidit & Torrentius: cui medicinam facere posse videor, si, quod est in vulgatis etiam optimis, *gratissime* in *grauissime* commutem, & pro *potens pontes* reponam. M. S. tamen qui apud me est *potens nauibus iugis* disertim scribit. Cùm dicit *quod decedebat populo Ro. superstite*, alludit ad illam vocem Tyrannicam, *Vtinam pop. Romanus vnam ceruicem haberet*. Suet. cap. XXX. Non dissimilis est illa Neronis, nec minus exsecranda, apud Sueton. c. XXXVIII. Neron. & Senecam quoque lib. II. De clementia, ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί, *me mortuo vel terra igni conflagret*.

Cl. Tiberius] Cuiacij, Pithoëi & Danielis MSS. & de vulgatis Veron. & Augustanus *Claudius Titus* integrè præferunt, fortè quòd *Ti.* cōpendio scriptum reperissent. quod tamen *Tiberius* valet. Mox *Decimi Tiberij* pro *Drusi* Gryph. & Basil. editt. Neutrum placet, nec me libb. consensus deterret, quòd fortè ex eodem exscripti sint.

Caligula patr.] Sueton. Calig. c. XXIII. extr. mox legunt MSS. *gentem Cæsarum exterminare, deformi latebra latere repertus*: non *ext[illegible]ri* & *latens*. pòst paullo, *& mitiss.* coniunctio redundat [illegible]dem scriptis lib. & sanè abesse potest, si commodè interpungatur.

Ventri, vino] Tranqu. Claudio c. XXXII. & XXXIII. *fœdè* in vulg. legitur non generandi casu. De ingenij hebetudine animíque consternatione cap. XXXVI. & deinceps vsque ad XLI. Mirandum tamen, licet tardi ingenij esset, neque infacundum neque indoctum fuisse, pertinaciter liberalibus studiis deditum. Idem cap. XL. & sequent. Tacitus XIII. Annali, *Nec in Claudio*, inquit, *quoties meditata dissereret elegantiam requireres*. Idem sup. paullo de libertorum dominatione, *Claudius libertos, quos rei familiari præfecerat, sibíque & legibus adæquauit*. Vidi qui *libertorum coniuges* impressit. Nihil muto. vide Tranqu. Vitellio cap. II.

Ignauus] Tacit. XII. Annali de Iulio Peligno ob ignauiam animi Claudio Imp. caro acceptóque. *Erat Claudio perquàm familiaris cum priuatus olim conuersatione scurrarum iners otium oblectaret*. Quem locum eo profero, quòd hactenus mutilum rectè amicissimus Lipsius restituerit.

Scribon. Camillus] Eadem Sueton. c. XIII. & XXXV. *Furius*

rius prænomine, intra quinctum diem oppressus. Tacit. I. Histor. extremo: *Scriboniani contra Claudium incepta simul audita & coërcita.* De pseudo-Camillo idem lib. II. histor.

Aqua Claudia] malim *introducta*, quod in MSS. repperi & aliis. A.V.C. IↃCCC. Sulla & Titiano Coss. *Claudius consummauit duos aquaductus à Caligula inchoatos; Vnum vocauit Anionem nouum; alterũ aquam Claudiam.* Iulius Frontinus de aquæductibus. Lege Sueton. c. XX. & quæ annotaui ad Victor. De viris illustr. in Appio Claudio & Curio Dentato: nam Victoris esse dubitent alij, equidem ambigere desino auctoritate librorum M. scr.

Mauri prouinciis acc. Cæsa.] Basil. duo & Gryphij *Mauri prouinciis à Cæsare pulsi: cæsa Musulam. manus est.* August[illegible] codex, *Mauri prouincias à Cæsare cæsa insulanorum manus est:* verum corruptè, & Veron. *Mauri prouinciis acresssere. Cæsa vsu laniorum manus.* Cuiacij scriptus lib. *Musulaniorum* per n habet & *accessere*, vnde vulg. *à Cæsare.*

Clam mox] Has duas voces, quæ in vulg. sunt, eo sustuli, quòd neque erant in vllo vetere libro, & historiæ veritati repugnent: neque certè in Victore ipso comparent: qui omnes & *adulteris* legunt, non *adulteriis.* D[illegible]iæ autem Messallinæ inexplebili libidine copiosè Tacitus [illegible]nn. Dio lib. LVIII. Sueton. XXVI. alibi. & Iuuen. Satyr. VI. Mox pro *adesset* nescio cur *adissent* MSS. tres scripserint & τὸ *talia* afuit à Veron. quidam & *famebat* excuderunt.

Sub Imperatore viro quàm] Alij sic interpungunt, *sub Imperat. vir, quàm.* Frobenij editio, *vt magis videretur ipsa imperare viro, quàm imp. nupta esse* nec desunt qui legant *sub imperatore vir quàm sub imperatore nupta esse.* Editio noua. *Et hinc notior, dum mirum videtur apud Imperatorem virum, viro quàm imperatori nupta esse.*

11 *Potestatem adepti*] *Potestat. summam adepti*, MSS. & Veronens.

Felicem] qui Pallantis viri antiquæ parsimoniæ & moderationis frater, dissimilis ingenij, Iudææ impositus cuncta malefacta impunè sibi ratus est, tanta potentia subnixo. Tacit. XII. Annal. Porrò Antonius Felix appellatus. Huic Hierosolymæ Præfecto stitit se Diuus Paulus de hæresi accusatus. D. Lucas Actorum Apost. cap. XXIV. vbi & Drusillam vxorem eius nominat.

Iudææ præfecit] Quam cum Ventidio Cumano (qui Galilæam curabat, vt Samaritani Felici parebant) orta inter eos contentione, turbauit: damnatúsque pro vtriusque flagitio Cumanus, opera Quadrati Syriæ Rectoris: qui belli incendium, quod pæne erup erat, restinxit, quietéumque prouinciæ reddidit. vide Iosephum & Tacit. XII. Ann. extr. Tumultuata quoque Iudæa sub Caligula est. auctor Dio lib. LX. Tacitus V. Hist.

Posidio Eun.] *Possidonio* inflectunt MSS. omn. *Possidoni* cod. Veron. *Possidio* Basil. *Possidæ post triumphum* Augost. absque *eunuchum*. Ceterum Posidem Spadonem vocat Tranqu. c. XXVIII. & Iuuenalis Satyr. XIV. *Vt spado vincebat Capitolia nostra Posides*. Verùm à Posidio Posidianæ aquæ dictæ in sinu Baiano sunt, Plinio lib. XXX. c. II. Arma autem insignia, hastam puram idem vocat Sueton.

Polybum] A studiis. *Polybium* MSS. & Veron. præferunt geminata iota; cum y in secunda syllaba Dio. Ad hunc exstat hodiéque Senecæ consolatio in morte fratris. Habuit & Augustus libertum cognominem. meminit Sueton. Octauio cap. CI.

Narcissus: Pallas] Hic à rationibus; ille ab epistolis: hic cum Agrippina, tanquam nuptiarum cum patruo conciliator; ille cum Messalina, quam tandem interficiendam curauit, consueuerat. Tacit. XI. XII. & XIV. Annali, & Iuuenalis Sat. XIV. Huic prætoria; illi quæstoria insignia. s. c. decerni passus. Tacit. XI. Ann. extr. & Tranqu. XXVIII. De his ornamentis erit, cùm dicere licebit copiosè. De Pallante lege si vacat, Plinij epist. XXIX. libri VII. & sextam libri VIII.

Sublimatus] Pro ornatus dixit. Vide Sex. Pompeium de verborum signif. Limen etiam superum dicitur Plauto Bacchidibus, Sce. Atridæ, & Mercatore: *Limen superum inferumq̃, salue, simul autem vale*. Factum id autem A. post V. C. IↃCCV. Tacit. XII. Ann.

Diues] Scriptum fortè erat *dites*, vnde inepti librarij audacter suo more *diues* fecerunt: hi enim contaminare tanquam Harpyiis vnguibus optimos libb. solent. Iac. Cuiacij & Pithoëi codex disertim, cum quo & Veron. facit. *ditates*: probè: inf. enim, dicto famoso spadonum de duobus libertis: & horum diuitiæ Adagioni locum fecerunt. Ad hæc Tranqu. vnde ferè sumpta hæc quæ de XII. Cæsaribus referuntur, hos vt in

præmiis ingentibus ornamentiſque; ita & in fortunis quo iure quaque iniuria quæſitis coniungit, *vt querente*, inquit, *eo quondam de fiſci exiguitate, non abſurdè ſit dictum, abundaturum ſi à duobus libertis in conſortium reciperetur.* Porro de fiſco inf. num. 66.

In Arabia memoratos locos] Alij. Pithoëanus & Cuiac. cod. *ex Arabus*. Floriacenſis verò *ex Arabum memoratis locis*.

Quingenteſimo] *Quinquageſimo* tantùm eſt in Victore, vbi de Phœnice quædam notare memini.

Inſula emerſit] Anno imperij eius quinto inter Theram & Theraſiam inſula de profundo emicuit triginta ſtadiorum ſpatio extenta. Oroſius lib. VII. ca. VI. De Vulcani inſula, quæ anno circiter IƆLXIIX. V. C. apparuit, idem lib. IV. cap. XX.

Hic Agripp.] Conieceram leg. *Hinc*. Quam lectionē poſtea ab Auguſtano cod. confirmatam libenter accepi. De Agrippina quæ Neronem flagitium hominis protulit, multa Tacit. Dio, alij. De eius verò morte Sueton. Neron. cap. XXXIV. De Tanaquilis induſtria Liuius lib. I. Annal. & Victor noſter De viris illuſtr. cap. VII.

12 *Patre Domitio*] *Cnæi* prænomine, Sueton. Neron. cap. V. in Galba verò malè *Lucius* appellatur c. VI. Auus enim L. Domitius erat. *Ahenobarbus* rectius ſcribunt aſpirationis nota libri calamo exarati, numi vett. &, vt Plautino verbo vtar, lapides litterati, & marmora, quæ in Capitolio Romæ bono publico effoſſa faſtos conſulares exhibent. vide Plutarchum in vita Paulli Aemilij.

Polemonis] Eadem Suet. c. XVIII. Eutropius lib. VII. Euſebius Chronicis, & Vopiſcus Aureliano. Malè qui cum diphthongo impreſſerunt; Græcis enim ſcribitur Πολέμων, ῶνος. Malè quoque *Gothias Alpes* quidam ediderunt. Duplici Tau plerique ſcribunt. Cottius autem rex dicebatur, quòd in alpibus Cottiis regnum obtinuerat, & vias ita dictas muniuerat. De his copiosè Ammian. Marcellinus lib. XV. Vrbes XII. quarum Plinius meminit lib. III. cap. XX. Nat. hiſtor. cis alpes nobis ſitæ in Pedemontana regione, quæ hodie duci Allobrogum, vulgò Sabaudiæ paret. Illud non prætereundum cenſeo, citari à Paullo Diacono de geſtis Longobardorum locum hunc, & *Victorinum* in pleriſque libris nominari: qua de re initio dicere memini.

Niſi pudeat m. h. q.] Lacuna ſubeſt; nam in noua Victoris editio-

editione, vnde hæc, vt pleraque, ad verbum mutuatus hic quisquis auctor est, addit *huiuscemodi quemquam nedum rectorem gentium fuisse*: quamquam de industria forte truncauit. probum enim adhuc sensum retinet. Verecundiam enim in historico desiderat, qui huiusmodi ἄχθος ἀρούρης nefanda flagiria commemorare vereatur, nisi publicè interest et vitia detegendo notari. Sup. noster in Calig. numero 9. & in eundem sensum Zosimus auctor elegans de hoc ipso Nerone loquens.

Cognomento Poppæam] Suetonio tamen vocatur *Poppæa Sabina* Nerone cap. XXXV. & Othone ca. III. & Tacito XIV. Ann. ext. & I. Hist. nisi fortè sic interpungendum, *Sabinam cognomento, Poppæam.*

In Hispania procul & Caius] Ita vulg. omn. corruptè. repone vt in III. MSS. & Veronen. optimo repperi, *Hispaniæ proconsul & Caius*. Sic ferè germanus Victor, *Ac ni Galba qui Hispaniæ præsidebat.* Antea C. Iulius Vindex Gallos aduersus Neronem commouerat, Suet. XL. Deinde Galba Hispanias ca. XLII. pòst ceterorum exercituum defectio insecuta est, c. XLVII. 13

More maiorum collo] Ex Sueton. XLIX. qui Claudio cap. XXXIV. antiqui moris supplicium vocat.

Ad necem cæderetur] Addit Eutropius, *atque ita præcipitaretur de saxo*, lib. VII. Vide alind inf. in Didio Iuliano, numero 35. Hæc autem olim à Romulo pœna in perduelles constituta lege horrendi carminis apud Liuium, qui arborem infelicem appellat, velato capite, ceruice in furcam inserta virgis ad necem cædi.

DVVMVIRI. PERDVELLEM. IVDICENT. SI. A. II.VIRIS. PROVOCARIT. PROVOCATIONE. CERTATO. SI. VINCENT. CAPVT. OBNVBITO. ARBORI. INFELICI. SVSPENDITO. VERBERATO. VEL. INTRA. POMOERIVM. VEL. EXTRA. POMOERIVM.

Faone Epafroditoq;] Per f litteram & iota *Neophitoq;* præferunt MSS. Mirum profectò præteritū silentio Doryphorum libertum, scelus hominis, cui etiam, sicut ipsi Sporo, denupsit. Suet. c. XXIX. quem tamen alij Pythagoram appellant. Illud *Nero* vt glossema stylo verso fodiendum censeo: quamobrē vncis inclusi. Nec enim comparet in MSS. tribus, &, quam sæpius laudo, Veron. editione, optimæ fidei proximè scriptos codd.

Eunucho Sporo] Dele τὸ *Sporo*, cùm quòd à libris vett. scriptis afuit & Veron. tum quia Suetonius, vnde hæc ferè sumta, Epaphrodito à libellis tribuit c. XLIX. & Domitiano c. XIV. extr. Et fortè obliterandum vtrumque *Eunucho Sporo*, quod ex voce Epaphrodito, quem tantùm libertum fuisse audici, fictum factúmque ab imperitis librariis puto: propterea quod proximè de Sporo mentionem habuisse, & impurum appellare viderent, acuti scilicet homines: sed eruditi lectoris iudicium facio.

Itáne] Totidem verbis Tranqu. c. XLVII. extr. quod sequitur, *dedecorosè vixi, turpius peream*, aut malè excripsit centonum confarcinator, aut tunc aliter, atque hodie, lectum in Sueton. XLIX. *Vixo deformiter, ac turpiter*; vbi fortè addendum *morior, pereo*, &c. De imperij ætatisque annis idem cap. XL. & LVII. Periit A. V. C. vt opinor, ꝳCCCXXI. M. Trachalo Turpiliano, C. Silio Italico poëta Coss. Quorum hic vt nouissimus à Nerone factus est Cõsul; ita reliquis omnibus quos Nero Cõsules fecerat, superstes fuit. Plinius Cæcilius lib III. epist. VII.

Monimenta] Al. *monumenti* generandi casu & per u in secunda syll. Parthorum autem regem Vologesum per legatos Senatum orasse de instauranda societate colendaque memoria Neronis Suet. auctor est c. LVII. vbi & de pseudo-Nerone & Parthorum in eum studio, quo de Tacit. lib. 1. histor. Augustæ sub initium, & copiosè libro sequ.

Induta pileis] Ibidem Tranquill. & Tib. c. IV. Vide quæ notaui olim ad Viros illustres in Cinnam cap. 69. pòst paullo sic interpungo: *tamquam, sauo exemta domino, triumpharet*: vt tamquam triumphare intellegas, speciémque triumphi exhibuisse: in quo raso capite pileis induti comitabantur. Sueton. enim plebem pileatam tantùm tota vrbe discurrisse ait.

14 *Galba*] Prænomen ei *Seruij*, non *Sergij*, quod gentile nomen est. Hoc alij ante nos ex lapidibus litteratis, libb. vett. & numismatis docuerunt.

Iunij] M S S. O. disertè *Vinnij* duplici n n. Lege littera transposita *Viniij*, non *Iunij*, qui Plutarcho est *Τίτος Οὐίνιος* vel *Οὐΐνιος*, vt & in marmoribus antiquis, *T. Vinius*. Repositum igitur nomen à doctis in veterem possessionem, vnde fuerat exturbatum erat, in Tacito 1. historiæ Augustæ, & Tranqu. Galba ca. XIV.

Corne-

Cornelij & Icelij] Gallica editio Gryph. *Celij.* malè. *Icelij* M S S. rectius. Dictus autem Caius Icelius, Martiani cognomine ornatus. Quamquā Vertranius Maurus *Hircelium* alter. nota scribendum putet, & geminato ll. ad I. lib. hist. Taciti: qui de his libertis, nequissimis flagitiorum scelus legendus: alter Corn. Laco. ex assessore Præfectus prætorij. Ibidem Sueton. & Tacitus. Mox *intra* reposui ex M S S. Veron. & Suetonio. Rustice enim *inter ædes* antea legebatur in vulg. omn.

Multas prouincias] Aquitaniam, Sueton. cap. VI. Africam VII. c. & Hispaniam c. IIX. & IX. Tacit. I. histor. Aug.

Militem seuerissimè tractans] Laudata olim & militari fama celebrata seueritas eius. Erat & vox eius pro Repub. honesta, ipsi anceps, legi à se militem, non emi. Tacitus initio I. hist. Augustæ, & Tranq. cap. XVI.

Disce miles mil] Sic & Sueton. Trochaicum extulit. MSS. nostri, *Disce militare miles*. sed nihil interest, neque, vt ille dicebat, in eo positæ fortunæ Græciæ.

Lorica tectus] Lintea, Sueton. XIX. Tacitus & Plutarchus thoracem vocant. De linea lorica plura ad Corn. Nepotem, qui vulgò malè Aemilio Probo inscribitur, in vita Iphicratis. Ceterùm Otho lorica ferrea tectus occurrit: disertè Tacitus II. Histor.

SALVIVS OTHO] Qui *Syluius* imprimunt, imperitè faciunt. 15

Splendid. maio. ex.] Origo illi è municipio Ferentino, pater Consularis, auus Prætorius: maternum genus impar, nec tamen indecorum. cet. Tacit. II. hist. Aug. Idem sup. paullo. Vitellius ventre & gula sibi ipsi hostis, Otho luxu, sæuitia, audacia, maximè in iuuenta, Reipub. exitiosior ducebatur. M S S. tamen, & Veron. *Ferentano* per primam vocalem efferunt, & opidum non municipium faciunt. In Etruria collocat Plinius lib. III. & Strabo V. qui Φερεντῖνον scribit. Inf. *Betriacum*, non *Bebriacum* rectè scribunt iidem, vt in optimis Suetonij codd. Plutarcho etiam Βητριακόν. In nonnullis *Bedriacum* reperias per delta, ob affinitatem mutarum t & d.

Menses quatuor] *tres*, Veronensis, & ita notis Romanis scripserant omn. scripti codd. III. Pronus error typographorum, vt solet, addita littera. Tranq. & Eutropius nonagesimo & quinto imperij die, voluntaria morte obiisse affirmant, ætatis tricesimo octauo. Noster verò septimo. Tacitus à nobis

 ftat,

ſtat, lib. I I. hiſt. vbi & de iuſtis & inferiis illi datis, *Quidam*, inquit, *militum iuxta rogum interficere ſe, non noxa, neque ob metum; ſed æmulatione decoris, & caritate Principis.* Lege & Suet. c. X I I.

Apud Placentiam] Atqui Spurinna Placentiam tenens Cæcinnam Vitellianum ducem oppugnantem ſuſtinuit, & obſidionem ſoluere coëgit. Tac. I I. Hiſt. & viciſſe Othonem diſertum, Suetonius c. I X.

Ter conſule] *Tertiò* Gryphius excudit. In Faſtis Capitol. Cõſul fuit ſemel cũ Claudio, & Cenſor anno, vt opinor, IↃCCCI, poſt V. C. Auus eques Romanus, domo Nuceria, & rerum Auguſti procurator. Suet. Vitell. II. cap.

16 *Menſes octo*] & diem vnum Eutrop. lib. V I I. De ætate lege Tac. I I I. Hiſt. extr. qui liber in Vitellij vita conſumitur.

Iſte mente crud.] M S S. & Veron. *Iſte tumens, crudelis.* placet: ſuperbiæ enim exempla congeſſit Tranqu. cap. X.

Cum profuſione] Luxuriæ enim ſæuitiæque deditus. Suet. XIII. c. Tacit. I I. Annali. *Prorſus*, inquit, *ſi luxuriam temperaret, auaritiam non timeres.* Epularum fœda & inexplebilis libido: ideò etiam in inferiorem Germaniam miſſum à Galba ſperante prouincialibus copiis profundam eius gulam poſſe expleri, auctor idem Tranquillus cap. V I I. Vitellij. De hoc ventre lege Tacitum I I, I I I. & I V. Hiſt. Aug.

Principatum arripuit] Lege Suet. cap. X V. *primatus* codex Veron.

Vinctis à tergo] *Vinctus* ſcripſit Pithoëi codex. *religatis poſt terga manibus*, &c. Suetonius c. X V I I. Tacit. I I I. Annali extr. *Pudenda latebra ſemet occultans, ab Iulio Placido Tribuno cohortis protrahitur: vincta ponè tergum manus, laniata veſte, fœdum ſpectaculum ducebatur.*

Numeroſis ict.] *Minutiſſimis ictibus excarnificatus cum fratre L. Vitellio & filio Germanico.* Sueton. X V I I I. *Iugulatus in Tiberim deiectus communi caruit ſepultura.* Eutropius lib. V I I. & Oroſ. *Ad Gemonias vbi corpus Flauij Sabini iacuerat, propulere.* Tacit. I I I. Hiſt. Idem ſup. paullò capite truncatum Sabinum, in Gemonias tractum ſcribit. Sueton. verò Capitolio, quò cum Flauianis confugerat, incenſo oppreſſum: noſter verò Oroſium fortè ſecutus, viuum ad ſcalas protractum, ibique interfectum.

Litteris culti] Ex Corn. Tacito ſub initium tertiidecimi Anna-

Annalis. Memini videre ab Had. Bariando viro, vt tum tempora ferebant, eloquenti libellum editum De litteratis vrbis Romæ principibus.

Nimij forent] Floriac. *dediti forent*. omnes verò MSS. *modica* præterunt, non *immodica*, & rectè. Confirmat eam lectionem & noster Victor, in quo vocas *Absque* notitiam ex antiquis auctoribus explicaui. Porrò *traxissent immod. flag.* Gryphius edidit. Et sup. *Vixit annos* LXII. Augustanus codex; Veron. verò LXVII. neutrum probo: ex compendiis notisq. numerorum menda nata, vt ferè in antiquis auctoribus.

Hostis sui filiam] Pronomen afuit à Floriac. & Veron. & tollerem, nisi in melioribus Suetonij libris esset totidem verbis c.XIV. vbi vulg. *sibi* non ita rectè. filium tamen Mucianus interfici iusserat, mansuram discordiam obtendens, ni fœmina belli restinxisset. Tacitus IV. Hist. Aug. extr. 17

Amic. motus] *monitus* codex Veron. sed illud malo, assentiente Tranq. XIII. Quod sequitur *dictis* rectè abest à MSS. omn. & Veron. De iocis (sic enim inf. appellat) idem c.XXII. & XXIII. Plautus *ridicularia* vocat Truculento.

Lic. Mucianum] MSS. scribunt per t *Mutianus*. lapides tamen litterati per c, & Græcis Μουκιανὸς est: quo instigante & adiuuante arripuit Vespas. imperium. Legendus Tacit. lib. II. III. & IV. Hist. & Sueton. VI. c. & XIII. apud quem ita hoc extulit: *Ego tamen vir sum*. erat enim Mucianus impudicitia infamis. Iocus igitur ex ambiguo,

Obliqua dicta] *Figuras* Sueton. c. XIII. & Domit. X. *Morsus figuratos* Macrob. lib. VII. Saturn. vocat. De Demetrio Cynico philosopho Tacit. IV. Hist. Sueton. Dio.

Vti quidam pr. put.] In his Corn. Tacit. II. Hist. Aug. *Prorsus, si auaritia abesset, antiquis ducibus par*. 18

Deformem incendiis] Iisdem verbis Sueton. IIX. & IX. c. De Capitolij varia fortuna primaque origine Plutarchus, Poplicola, & Tacitus III. Histor. Augustæ legendi inf. *prono transgressui* Cuiacij codex, & *Pertunsa petra* constanter omn. scribunt.

Vologesus metu solo in pacem coactus] Accusandi casu MSS. quæ lectio nimium quantum præstat. In Sueton. VI. *Vologesus* optimi libb. inflectunt.

Syria seu Palæstina, necnon Cilicia Trachea] Sic vulg. ferè omnes, nisi quòd *Tracheta* Cratandri editio præferat; MSS.

verò nostri, & Veron. *Syria cui Palaestina nomen est, Ciliciaq; ac Trachia & Comagene:* quam lectionem in suis MSS. etiam reperit doctiss. Vinetus. Floriacensis tamen *Tracia & Commagena* scribit per primam vocalem. Eutropius *Trachiam, Ciliciam, Tracheam, Commagenem, quae sub regibus amicis erant, in prouinciarum formam redegit.* Apud Sueton. quoq. ca. VIII. *Trachiam* in antiq. libris scriptum fuisse testatur Th. Pulmannus noster, qui iam diu suam in emendandis auctoribus fidem diligentiamque doctis probauit. Atqui ea iam inde à Claudij imperio in ditionē pop. Rom. concesserat. Eusebius Chronic. Ciliciam verò multo antè Seruilius domuit, de eaque & Isauris triumphauit, & Isauricus dictus. Assentior itaque L. Torrentio, qui *Thraciam* in Eutropio expungit, & doctiss. Turnebo qui *Tracheam Ciliciam* in Sueton. legendum censet, quod duplex ea Geographis sit: & Claudius Imperator Polemoni, adempta Bosporo Thracio, Ciliciae partem attribuerit: auctor Dio. Confirmatur & auctoris nostri auctoritate: cuius tamen MSS. *Ciliciaq; ac Trachia* scribunt. Illud non celabo, perpetuò ita scribere eosdem, tametsi *Thraciam* significare vellent, ex hoc fortè loco erroris origine imperitis librariis obiecta.

Regnaturum] Sueton. *genesim habere imperatoriam*, c. XIV. & Domit. c. X. idcirco interfectum ait. Cereium *Mettium* & *percrebruerat* geminatis consonantibus scribunt: De hoc certant Manutius & Lambinus. Haec autem periodus, vt quod sentio dicam, sup. collocanda erat post Mucianum. Sed centones consarcinauit, & Suetonij ferè ordinem in describendo secutum apparet.

19 *Vigilare de nocte*] Noctibus vti solitum Vespasianum testis quoque Plinius Caecilius lib. III. vbi de auunculo agit, qui ante lucem ad eum commeare solitus erat.

Quaecumque aduenissent] Ex Tranq. sumta, qui tamen *obuenissent* dixit, rectius, & pro *auditus, decisis*. quod amplius: gestationi & deinde quieti vacabat, cap. XXI. Porrò de Caligula idem cap. III. *vsum assidua equi vectatione post cibum.* Sic enim interpungendum rectè docuit Laeuinus Torrentius, de Domitiano verò cap. XIX.

Annum agens vitae] Exstinctus est IIX. Kalend. Iulij, annū gerens aetatis sexagesimum ac nonum, superque mensem ac diem septimum. Sueton. cap. XXIV.

Crinitum sidus] A Sueton. est XXIII. Cometam vocant Phy-

Physici, de quo Plinius lib. II. c. XXV. & Seneca quæst. Natur. lib. VII. *Summis potestatibus exitium portendere vulgò putatur.* Idem Suet. Nerone c. XXXVI. & Claudio c. XLVI. Tacitus de Neronis ætate Annali XIV. *Sidus Cometes effulsit, de quo vulgi opinio est tamquam mutationem regnis portendat.* Romanos barbam ponere, in luctu vero summittere solitos; contrà Regulos externos fecisse constat: Suet. Calig. c. VI. Xiphilin. in Traiano (qui tamen Hadrianum Imper. mentum non rasisse ait) Tacitus Hist. IV. de Ciuili. & lib. de Moribus German.

Ventris eluuie] Aluo vsque ad defectionem soluta. Suet. Quare non placet Germanorum & Gallicorum exemplarium τὸ *ingluuie.*

Stantem Imp.] Hinc Iulius Cæsar repentinum inopinatúmque vitæ exitum, tamquam commodissimum præferebat. Sueton. Cæsare LXXVII. c. Quod dictū & Turbo vsurpauit apud Hadrianum Imper. teste Xiphilino è Dione.

Matre liberta] Sueton. Vesp. c. III. vbi *libertam delegatam* legendum coniectat doctissimus Torrentius, quod & hoc loco probatur, & L. antiqui pro *liberto* vel *liberta* sæpe scribebant. De Titi eloquentia virtuteque bellica, quibus domi militiæque claruit, Plinius auunculus in eleganti illa præfatione operis Natur. hist. ad Titum, & Sueton. Tito III. & IV. c. 20

Patratis] *Paratis* MSS. *priuatis asperior.* vulg. ferè omn. quasi *à priuato* ita dictum sit, vt *à pueris.* Mox *luxuriaq; & auaritiæ amans credebatur*, Veron. edit. vt absit *fore*: vide inf. num. 77. de Theodosio, & Sueton. cap. VI. & vnde hæc sumta ad verbum sunt, VII. qui *submissis & depoſcerent* habet, vbi noster *immissis*, & pòst paullo *poscerent*, non ita rectè.

Per theatra & castra] in Veron. & MSS. vario casu.

In quibus] MSS. antiquè *in queis* & simplici n *Cæcinam* rectè scribunt. Dictus enim *A. Licinius Cæcina.* Rursum hæc à Suetonio sunt; qui tamen tamquam coniurationis, non adulterij reum, confodi iussum ait.

Berenices] *Berenicis* lib. vett. inflectunt. Vxoris eam nomine dignabatur, nuptias tantùm pollicitus. Sueton. VII. c. Tacit. II. hist. Augustæ.

Iurgia] id est, iura: sic Catullus & inf. Nerua iurgiorum disceptator dicitur. Diuinè igitur Torrentius, qui in Suetonio *cognitionibus patriis* reposuit, ita flagitante historiæ veritate, pro quo vulgò *concionibus*: corruptè haud dubiè. 21

Vocan-

Vocantes, opin.] MSS. & Veron. optimè *opinãtes vocantesq́;*, quos sequor. & Sueton. *Propalam alium Neronem & opinabantur, & prædicabant*, cap. VII.

Eneruatorum greges] *delicatorum*. Idem Tranqu. qui tamen spectare tantùm eos desiisse Titum scribit, non eiecisse; Domitianum verò scena histrionibus interdixisse; in Domitiano cap. VII. Quid si eunuchos non histriones intellegas? quibus Reginæ, Aegypti præsertim, vti solent. Terent. Eunucho. *Contaminatum congregem turpium virorum* vocat Horat. I. Carminum; ita enim restituit doctiss. Scaliger.

Signum protulit] Non malè etiam *pratulit*: sic facem nouæ nuptæ præferebant: & vide Seruium ad initium VIII. Aeneid. Illud *soleret* quamuis in scriptis codd. compareat, non placet: sed illud, *simul imperium*. Venustum, Horatij more. Res nota ex Sueton. c. VIII. Addit Cratandri editio *cauit vel concessit*. Augustanus cod. initio *damnata concessáue* pro donata: & hic *concessit* pro *cauit*.

Perdidimus diem] Laudat aureum hoc dictum præter Tranquillum cap IIX. Ausonius in Panegyrico. Scitum illud Apellis: *Nullam hodie lineam duxi.*

Ampliss. ord. duo.] *Patricij generis*, inquit Sueton. IX. Simile factum Neruæ tribuit Xiphil. ex Dione, in quem Crassus Calpurnius Crassorum nepos coniurauerat: cuius & in Traiano idem meminit.

Deductos] *Eductos* Veron. illud malo. Mox *secum vtrumq; assidere* idem coniungit. ceteri vulg. omn. *se vtrimque*. Et post paullo, *potestatem* Veron. De insidiis Domitiani Sueton. IX. & Domit. II. cap.

Vesuuius] Variè appellatur & scribitur mons ille Plinij auunculi morte & incendio nobilis. *Vesubius* scriptum habent codd. quibus vsus sum, calamo exarati, ex frequenti commutatione b & u; vt Hispanis vonum binum sapit. Vidi qui *Veseuius* vel *Vesebius* scriberent. Est apud me vita Plinij maioris Suetonio inscripta MS. ex bibliotheca Pithoëi, vbi *Vesuium* appellatum video, extrita tertia u littera. iuxta Neapolim est, ad mare vergens. Eleganter incendium hoc descripsit Dio, qui βίσβιον appellat, vt *Veseuum* Maro. Vide Sueton. IIX. cap. & Abrahami Ortelij amiciss. ciuis mei Synonymiam Geographicam, accuratè diligenterque concinnatam.

Quibus malis nonn. vexat.] Sic quatuor vulgati Gallici & Germa-

Germanici. Veron. & M S S. *Quibus tamen malis nullo vexato.* verè, ad Suetonij, vnde exscripta sunt, sensum. Alio respexerut emendatores illi, aut aliud agebant.

Vespasiani] Afuit à vulg.omn. Nos è M S S. & Veronensi re- 23
posuimus. nisi *etiam* pro *&* legere mauis, qui & *Domitillæ* vt *Domitianus* per t scribunt, & numi qui sunt Augerij Busbequij V.C. Editi libri *Domicillæ*. Inf. illud *vel cœpta* requiro in Veron. libro, & certè abesse potest, vt patet ex Sueton. c. v.

Incendio consumtas] Tralata huc ad verbum ex Sueto. c. xx. nisi quòd *absumtas* habet, melius. Atqui bello Alexandrino bibliotheca ea conflagrarat: quomodo ergo inde allati libri? Sustineo.

Sagittarum] Rursus à Suetonio est XIX. qui tamen *pueri* habet, non *viri*. Pronomen *eius* adscribsi ex Veronensi. Idem de sæuitia c. x. & XI. τὸ *cædibus* afuit ab eodem Veron.

More Caligulæ] G. prænomen addunt MSS. Eusebius verò Chronicis Domitianum primum sibi Domini nomen vindicasse air. sup. 9. num.

Segnisq;] Pithoëi codex *dignísque*. quod fortè nõ reiiciendũ, vt de honorationibus aulicis accipiamus. Cuiacij & P. Danielis *signusq;*, quomodo & Veron. At quare *segnis* qui horas diligenter operi faciundo publicisque negotiis agendis partiebatur? Læuin. Torrentius in Suet. de ingenio *stylisq;* tentabat: quam lectionem vtinam confirmarent libr. vett. Fauet satis, vnde hæc transcripta sunt, Tranq. codex. *Muscas*, inquit, *captare ac stylo præacuto configere*. cap. III.

Κλινοπάλην] Latinis litteris M S S. duo *clinopalen*. Cuiacij κλινοπάλην. Veron. verò καινομὴν; quæ vox nescio an alibi exstet, à καίνομαι facta. Mendæ occasionem dedit Græcarum litterarum capitalium similitudo Λ & Α. Martialis lib. XIIII. Epigrammatum, qui & ipse Domitiani æqualis:

Non amo qui vincit, sed qui succumbere nouit:
Et didicit melius τὴν ἀνακλινοπάλην.

Responsum] A Vibio Crispo, de cuius iocis etiam Xiphilinus. Rursum locus hic mutilus est & male consarcinatus, addendum enim erat, *ne musca quidem nisi apud palæstram*. Quod si non impetro; transposita quædã esse nemo non videt: quid enim iis quæ de libidine interiecta sunt, respondet?

Scortum] Pro puero meritorio. Vtitur Suetonius quoq. Vitellio c. III. & Victor noster De viris illustr. Catone.

Norba-

Norbanum Appium] Postulat susceptum negotium, vt quæ in vett. exemplaribus repperi, bona fide repræsentem, etiã quæ damnem, vt aliis etiam ansa detur verum ex culpendi. Floriac. *Narbonum Lappium* vocat. Veron. *Norbasum Lappium*: *Normanum Appium* Germanicę & Gallicanę editiones. Huius nomen in Sueton. non exstat, nisi quòd cuiusdam Norbani consulatus meminit Vitellio c. I I I. Ille verò L. Antoninus Saturninus dictus, in quem lepidè lusit Martialis lib. I I I I. epigram. X I.

Stephano] Procuratore Domitillæ.. Sueton. XVII. Zonaras interfectum ait, patrata cæde Tyranni, ab iis qui coniurationis conscij non erant. de hoc in . numero 25. Clodianus verò Corniculadus fuit; de quo officio militari dicere memini ad Viros illust. in A Emilio Scauro. De Domitio & Paride histrione eiusque discipulo Sueton. cap. I I I. & X.

Efferri] Per vespillones populari sandapila: & Senatus eradendos vbique titulos, abolendamque omnem memoriam decreuit. Sueton. XVII. & XXIII.

Seculares ludi] Computata ratione temporum ab anno, non quo Claudius proximè, sed quo Augustus olim ediderat. Suet. IIII. c. Tacitus XI. Annali, se iis intentius adfuisse scribit sacerdotio XV. Virali præditum, pòst Prætorem. Dolendum verò libros quibus res Imp. Domitiani composuit, intercidisse. Annus hic, opinor, fuit V. C. IↃCCCXLI.

24 *Moderatius*] Lætior Reipub. status euenit abstinẽtia & moderatione insequentium Principum. Suet. Domit. extr.

Menses tredecim] *Menses* XVI. *& dies* X. sic MSS. om. rectius: tot enim numerant Xiphilinus & Eutropius: qui tamen in ætate discrepãt. Hic septuagesimo, & altero anno mortuum scribit; ille quincto & LX. additis mensibus & diebus X.

Verbis amissis] Ita reposui ex MSS. *amicis*, quod est in Vineti editione, vereor ne operarum somnium sit. Adiuuat & Veron. qui etiam sup. *trepidauit mente* addit.

Arrius Ant.] In vulg. quibusdam *Artius Antonius* appellatur. Inf. *non molestiis*, MSS. & Veron. *haud molest.* vnde codd. quidam *aut* malè impresserant. Insignis hic locus communis nescio vnde exscriptus.

25 *Hic ne accessum malignorum terreret.*] Ita Vinetus edendum curauit, nescio quos libros secutus. MSS. nostri & vulgati, quotquot vidi, omnes sine vlla varietate, *Hic ne accessu*

malig-

maliuolorum terreretur, Iunij Maurici. non improbo. exstat historia apud Plinium Cæcil. lib. IIII. epistola XXII. quem locum felici interpunctione idem Vinetus emendat.

Petronium, Stephanum] τὸ *Stephanum* in nullo MSS. comparet nec in Veron. Augustano & Gryphij, & rectè. quis enim duos vno ictu interemtos credat? Suspicor sup. adscriptum *Secundum.* indeque factum ab aliquo ludimagistro *Stephanum*, quòd eum sup. inter percussores Domitiani nominatum recordaretur. Atqui Zonaras non malus auctor, in cæde ipsa Imperatoris Stephanum quoque interfectum refert ab ignaris coniurationis. Non igitur à Neronis militibus. Eutropius sanè *Petronium Secundum* Præfectum prætorio nominat, cùm de Neruæ auxiliatoribus ad regnum adipiscendum loquitur sub initium lib. VIII. & Parthenium interfectorem Domitiani: quem Orosius spadonem facit lib. VII. cap. XI. Tranqu. verò *Maximum* dumtaxat libertum inter eius percussores numerat, in Domitiano c. XVII.

Casperio] Sic vulgati. *Casperi* MSS. 2. inflectunt. *Caspari* Veron. à quo fortè Christianum nomen ortum. *Emperio* Augustana edit. habet. *Ælianum Casperium* Dio vocat, Præfectum prætorio, quam etiam dignitatem sub Domitiano gesserit.

Apud pop.] Veron. *ad pop.* & mox *quòd pessimos nefandosq; omnium*: quomodo & MSS. Iidem *cooptauit* pro *adoptauit.* Obserua verò Liberi singulari numero dici, vt & in Victoris Gordiano. vide Notas. Vnã filiam liberos vocat contrà Terent. numero multitudinis, Hecyra. & Cicero De aruspicũ responsis.

Tribus vixit mensibus] *Annis* MSS. Veron. & Augustanus codex. Mox Basil. Cratandri, *Suggerente ira, noctis voce quàm maxima.*

Quo refrigescente] Hæc absunt vsque ad *Eo die* in vtraque Basil. Augustana, & Lugd. editt. MSS. verò *Horror corporis nimium initia febri præbuit.* Veron. à Vineto nihil variat, nisi quod *præbuit* legit. Pithoei MS. *refrigorante* præfert.

A Senatu quondam] Aliter libri scripti & Veron. *vt quondam Augusti honore delato in sepulcro Augusto.* Floriacensis tamen *relato*, Cuiacij *relicto.*

Annis viginti] XIX. Orosius lib. VII.

Summorum scriptorum] Explebit lectorem vel vnus Plinij Panegyricus. Dolendum eos intercidisse qui Traiani vitam copiosè in litteras miserũt, Marium Maximum, Fabium Marcellinum, 26

cellinum, Aurelium Verum, Statium Valentem: quos laudat Lampridius in Alexandro Seuero. Ceterùm postea in Senatu Principibus felicis ominis & augurij caussa acclamabatur: *Esto felicior Augusto, melior Traiano.* S. C. quoque factum est vt *Optimus* appellaretur. Dio, Eutrop.

Cibo vinoq;] De vinolentia inf. quoque in Theodosio num. 76. Scitum illud Catonis, *Vnum Cæsarem sobrium ad Rempub. accessisse.* Sueton. Cæsare LIII. Herba parietina dictus inf. numero 60. De Pompeia Plotina num. 66. & in Theodosio plura.

In amicos] Quamobrem in amicos comis esset rationem ipse reddit apud Eutropium. Mox *promere* scriptum habeo: vulgò *prodere.*

27 *Iuris humani*] Testis liber x. epist. Plinij, si illius est; qui ad illum omnia retulit.

In remedium] Mouisse lacertos Remp. sub Traiano inquit L. Annæus Florus, & Sex. Rufus in Breuiario. *Electus* pro *datus* est in Augustano cod.

In quibus] Aliter hic locus in MSS. Veron. & Basil. vtreque legitur, *in queis prae. cornicem è fastigio Capitolij Att ferm. effatam esse* καλὸς *huius.* August. codex *affata* καλὸς. *Cuius.* Suet. verò extr. lib. XII. Domitiani temporibus accidisse ait. Inf. *inuehi* Veron. & MSS. pro *inuecti.*

Tiberis inundauit] Vide Plinium lib. III. c. V. Nat. histor. Inundauit & sub Othone, Suet. c. VIII. Tacitus I. Hist. Augustæ. Mox, *ædium proximarum* amplius est in MSS. quibus ferè Veron. exemplar consentit. De terræ motu, fame, & peste Dio Cassius, Orosius, alij.

Statuens ne domorum] Augustus P. Rutilij Rufi exemplo ædificiis modum imposuit, ne ædes altius LXX. pedes tollere liceret. Traianus ad LX. reuocauit. Sueton. Octauio cap. LXXIX. Strabo lib. V. Geograph. Exstat Neapoli in marmore lex ædificantium, cuius prima pars truncata est.

Sexag. quatuor] Variant Historici. Sexagesimo secundo ætatis, ventris profluuio, imperij vndeuigesimo, additis mensibus & diebus XV. mortuum, auctor est Dio, Eutropius, &

28 Orosius.

Stirpis Italicæ] Legitur in MSS. *Italæ*, quod tamen abiudico. Italica enim Hispaniæ vrbs, quæ & Traiani patria. An verò & Silij poëtæ: ἰκίχα & AMPLIVS pronuncio.

Annis

Annis XXII.] Vulgati tres XII. dumtaxat numerant.

Hausit] *Auxit* editi omn. Cuiacij & Veron. addit, *potius, non sermone.* Mox *Musicis*, *Geometria.* Frobenianus verò, *peritus, non sermone.* Cratandri, Gryphij & Augustana editio, *poëtico non sermone tantùm.*

Medendiq́ scientia] Vereor ne legendum sit *numerandiq́* ex Spartiano, qui & Matheseos peritum facit in Aelio Vero.

Geometra] MSS. consentiunt, nisi quòd *Geometer* declinant. & inf. *fictorq́*: excusi tres addunt *fictor æmulatorq́*. Pòst paullo *Proinde omnino ad ista & facetus, vt eleg. vmquam rarò quicquam,* MSS. præferunt & Veron. Quidam pro *erat factus* legunt *effectus*: alij *effictus.*

Memor] Vno eodemque tempore scripsit, dictauit, audiuit, & cum amicis conlocutus est. Spart. Pro *pedibus, passibus* libb. scripti & Veron.

Impetum mentis] *Impetus* MSS. Augus͏t. *imperij*, quod non placet, nisi *ac vitia atque virtutes* legas.

Clementiam simulans] Veron. & Froben. *clementiamq́ simulans ardore gloriæ* reliqua absunt. Et mox *acer nimis ad lacess.* MSS. & Veron. Deinde pro *dicto, dictui* iidem. & sup. *tegebat* Cuiacij codex, vulg. *regebat.*

Quæ palam] Aliter 3. scripti codd. *Quæ palam iactabat se, quòd immane ingenium probauisset, elaboraſſe, ne.* Sic & Augustanus, nisi quòd *persuasisset* non *probauisset* habuit longè alio sensu. & Veron. *gestabat* pro *iactabat.* Vidi qui, *ne ex eo humani generis pernicies grauidaretur*, excuderunt. Mox in eodem & MSS. *succutaneus morbus* appellatur; & *dolore arduus*, pro quo vulg. *ardens.* Rursus *occultius* pro *occultus* iidem: vt inf. *perseuerant* numero multitudinis. Ceterum Indicem dignitatum Romanarum & administrationum, tam ciuilium, quàm militarium in Occidentis regionibus Hadriano imperante, edidit Georgius Fabricius Chemnicensis, vnà cum Antiquitatum monumentis, vrbeque Roma. 29

Quamuis eum] Absunt à Veron. vsque ad, *adeò trementibus eumq́ amantibus.* sic enim quidam legunt. 30

Imperatorémue putarent] Ita Colinæus excudit. Veron. *& imperatorem verè putarent*: vnde nostra lectio cusa est, quæ tamen non displicet. Habebat autem frequenter in ore Scipionis illud: *Malle se vnum ciuem seruare, quàm mille hostes perdere.* Iul. Capitolinus.

Vno ore in cælestium morem] Ita vulg. quos quidem viderim omnes, excepto vno Veron. qui cum scr. libris legit, *in morem cælestium*. Nam illa *vno ore* superant, facta ex illo *in morem*. Mox quoq. *quinetiam* pro *ad quem etiam*, & *Bactriani* populi in iisdem: & *vultu seriè pulcro*, pro quo vulg. *sereno & pulchro*.

Actuum publicorum] Veron. & M S S. *Actui publicorum minimè suffic.* deest *laboribus*. Sup. verò *panis aliquantum*. Inf. pro *instantibus*, *instigantibus* excudit Frobenius.

Cùm esset ann. sept. du.] Absunt hæc à M S S. & Veron. & certè librarij non auctoris manum olet. Eutropius enim LXXI. habet. Capitolin. septuagenarium tantum facit. Nouus Victor vel vetus potius, ætatis septuaginta quinque annos illi tribuit, imperij viginti dumtaxat.

Mill. pass. duodecim] Ita reposui ex Eutropio lib. VIII. & Orol. VII. astipulantibus vulg. optimis. Et mox *tres atque viginti*. Sic enim paulloantè Victor: & in numeris minor numerus cum Articulo, non digito vel composito numero, vt Arithmeticorum filij appellant, cohæret. Absurdè igitur in quibusdam *tres atque duodecim*, & sup. *viginti* transpositis vocibus: valde vt mirer in secunda edit. Vineti, hominis alioqui perspicacissimi, oculos hæc fugisse.

31 *Marcus autem*] *M. Aur.* melior codicis Pithoei nostri scriptura, quod & in Floriacensi alia manu erat emendatum. Scripserat auctor *Aūr.* vna commutata littera sic factum *aūt.* Mox iidem *publicus* rectiùs quàm *plurimis*; & Veron. qui & *quies numquam erat.* & inf. *locustarum species infesta prorsus*; *vt nihil*, sic interpungit.

Aliunde quid] sic vulgati. M S S. *aliúdue* & Veron. additque *ea mala gignit*. Præclarè sic Cicero Paradox. *Cùm tibi siue Deus, siue mater, vt ita dicam, rerum omnium Natura dederit animum, quo nihil est præstantius, neque diuinius; sic te ipsum abijcies atque prosternes, vt nihil inter te, atq. inter quadrupedem aliquid putes interesse.*

L. Annium Verum] Capitol. nunc *L. Aurelium Verum Commodum*, nunc *L. Ælium* vocat; *L. Annæum Verum* Veron. liber appellat.

Qui Verus inter] Augustanus codex, *Qui Veronam inter atque Concordiam* corruptè, vt patet ex Capitolino.

Ictu sanguinis quem] Ab Eutropio mutuatus hæc; quę quàm

vera

vera ſint, viderit S. P. Q. Medicus; nam mihi N. L. *Amplius* igitur pronuncio. Si quis coniecturæ locus, *ictu ſanguinis* ſupereſſe videtur, leg. que *morbo quem Græci* ἀπόπληξιν (Veron. ἀποπληξίαν) *vocant*. Sic ferè ex Eutropio, Oroſius lib. VII. c. XV. *caſu morbi quem apoplexian Græci vocant, ſuffocatus interijt*. De Valentiniani interitu ſimile quid Diuus Hieronym. Chronicis. Niſi fortè perſuaſum Epitomæ auctori, quod vulgò, cùm quis repentina morte corruit, euenire id gutta ſanguinis è capite in cor delata: ideoque ictum ſanguinis vocaſſe. Capitolinus certè detracto ſanguine Altinum perductum, triduoque mutum vixiſſe auctor eſt. ἀποπληξία autem ſtupor corporis mentiſque vertitur & languor. Galeno autem libro Definitionum, ἐστι καθοχὴ διανοίας μετὰ ἀναισθησίας καὶ παρέσεως τοῦ σώματος. Qui & libro περὶ συνεχῶν πυρετῶν copioſè de morte L. Veri.

A principio] Rurſus ab Eutropio eſt, & Iulius Capitol. iiſ- 32
dem verbis in Antonino medio. Cum vtroque igitur tota hæc pagina comparanda eſt: inde enim ad verbũ tranſcripta: diſces denique quantum hic Racemator ſibi permiſerit.

Vultum] abeſt à Veron. vt antiquè dictum ſit quemadmodum apud Salluſt. *vertit* pro *vertitur*: ceteraque apud Priſc. Abeſt & *peritiſſimus* quod ſequitur.

Moleſtus nulli fuit] Sic iubet lex vlt. de quadr. præſcript. & Inſtitut. de vſucap. & longi temp. præſcript.

Caſſius] Auidius Caſſius Cyprius fuit, quem depinxit Vulcarius Gallicanus.

Veſte tetra amictus] *Veſte trita indutus* Veron. non malè. quid ſi *atrata*? Inf. lege *pari conſenſu*, ex eodem & MSS.

Ab incolumi quamuis] Veron. *ab incolumi vis paulatim.* 33
Capitolinus extremo Antonino, vbi hæc narrat, ita corruptus, vt nullum ſenſum elicere potuerim: adeóque ſine veteri codice ſanari poſſe deſperem.

Veneni poculum] Quod cùm minus operaretur, per Athletam cum quo exerceri ſolebat, eum ſtrangulauerunt. Lampridius Commodo. Athletam autem hunc Eclectum A Elij Veri libertum vocat Capitol. in Vero extr. Spart. autem Seuero Narciſſum quendam Commodi ſtrangulatorem facit, quem hoc nomine leonibus obiecerit Seuerus, qui & Diuum appellare auſus eſt Commodum, vt ſe de Senatu vlciſceretur. Viuus tamen etiamnum hoſtis generis humani iudicatus. Oroſ.

 qui &

qui & in domo Vectiliani strangulatum ait.

34 *Heluius Pertinax*] *Ælius Pertinax* vocatur Orosio, & menses sex imperasse. Lib. VII. c. XVI. τὸ *imperauit* huc ex præcedenti linea odiosè inculcatum. Exturbandum igitur & obelo fodiendum.

Tale cognomentum] Aliter Capitolinus initio: Ex continuatione lignariæ negotiationis, quòd pertinaciter eam rem gereret, patrem ei hoc cognomentum imposuisse.

Origine gentis] Tres MSS. *origine ortus sordida*, quomodo & Veron.

Septem atque sexaginta] Tu vide ne *sex atque septuaginta* scripserit supposititius Victor & librarius in notis, vt ferè peccarit transponendis: fecerit que *septem atque sexaginta*. sed mihi meum placet somnium; propius enim abest à vero. Norunt qui libros vett. tractant quoties erratum in numeris, alio dictante malè exceptis à librariis oscitantibus, & ad finem nimis, lucri studio, properantibus. Similem scribarum errorem in Victoris Vitellio deprehendi.

Assumtus prouectúsque eò vt] Aliter longè MSS. *ad summos prouectus vsque eò, vt Fort.* Nec dissentit Veron. nisi quòd *honores* addit, *ad summ. prou. honores vsque eò vt.* Huc pertinet illud Plauti Captiuis, *Dij nos quasi pilas homines habent.* Eandem fortunæ commutationem expertus Septimius Seuerus, qui & Pertinacis nomen induit, vt tandem exclamaret, *Omnia fui, conducit nihil.* Spartianus & Victor.

Quæ à Gramm.] Contrà Dionysius Syracusanus tyrannus ex solio in pistrinum litterarium detrusus, vbi pro sceptro & diademate ferulas & virgas tractaret, veteris regni specimen. Iustinus lib. XXI. extr.

χρηστολόγον] Veron. χρηστόλογον, deprauatè. Capitol. totidem pænè vocibus; sic dictum *quòd verbis magis quàm re ipsa benignus esset.* Sed hac tota de re vide doctiss. Pithoëi Subsecinarum lectionum lib. II. ca. III.

Communem se affatu] *Comem* Veron. Nihil demuto: inf. enim in Decio num. 44. & in Theodosio 75. *cois* pro *comis* ponitur, Græcorum imitatione, qui κοινὸς hac notione vsurpant: vt Demosthenes περὶ στεφάνων, & Phocylides apud auctorem Etymologici. Sic optimum exemplar MS. Corn. Nepotis, siue is Æmilius Probus est, quod mihi doctiss. iuxtà ac humanissimus Puteanus vtendum dedit, in Miltiade pro *mira comitas* di-

sertim

sertim *communitas* scriptum præfert. Vox rarius vsitata; fortè, quòd cùm *cois* compendio repperissent, semper *comis* legerint. Sic & in Terentij Se ipsum cruciante Actu v. scriptum in mel. libris idem me monuit:

Quemquámne animo tam communi aut leni putas: quamquam nemine valeat *cois* quod *comis* liquidò affirmare Muretus non possit. Et apud Tranqu. in Claudio c. XXI. *Nec vllo spectaculi genere communior aut remissior erat.*

Ad vsque defectum] Adde ex MSS. & Veron. *vocis vsque*: manca alioqui sententia, nullo sensu procedens. Concinnius fortassis hoc ordine concipiatur lectio, *ingeminatis plausibus ad vocis vsque defect. accl. est.* Nihil tamen pronuncio.

Pescennius] *Piscennius* scr. lib. & Veron. *Pescenninus* vulgati tres.

Decollatur] pro capite truncatur. Sueton. Caligula: Miles 35
decollandi artifex, quibuscumque è custodia capita amputabat. cap. XXXII. Vtitur & Seneca. Translatè verò Plautus Capteiueis: *si spes cenatica decollabit.* & Casina: *si sors decollassit, gladium faciam culcitam.* Operæ est occasione huius verbi fragmentum Fenestellæ ex Diomede eruere: quod ad Suetonium, Plutarchum, & illa Victoris, quæ ad Viros illustr. primiè MSS. addidimus capita illustranda, pertineat. Sic enim ille lib. II. Epitomes: *Quemadmodum Cæsar à piratis captus sit, vtq; eos postea ceperit & decollauerit.* Tranquillus verò Cæsare cap. LXXIV. & Plutarchus iugulatos cruci suffixos ait. Victor noster de Viris illust. simpliciter piratas captos & punitos: quo genere supplicij, tacitus præterit.

Per trig duo] Ex Eutropij libro VIII. vt pleraque. Mendum 36
adhuc hæret in Orosio, etiam eo, quem Fr. Fabricius vir doctiss. recensuit: legitur enim *per* CXXXII. *pass. M.* Centenarius redundat ex Dione, & Spartiano: quorum hic, etiam Adrianum, in vita illius scribit, primùm in Britannia, correcta disciplina murum per octoginta millia passuum duxisse.

In finem perseuerans] Alludere ad nomen videtur, nec enim *Seueri* nomine contentus, Pertinacis addidit. vide Spart. Pòst in *Anullino* lambda geminatur in MSS. & Veron. Inf. tamen Diocletiano *Anulinus* est: vbi vulg. *Amilinus*.

Honóres venumdari] Vereor ne μνημονικὸν ἁμάρτημα sit, quòd nemo eam illi laudem tribuat: falsus fortè in nomine: Seueri enim Alexandri proprium hoc, qui magistratuum nundinatio-

nem deteſtatus eſt: cùm iudicaret, neceſſe eſſe, vt qui emerit vendat. Legēdus Lamprid. Alexandro. Non diſſimile Peſcennio Nigro tribuit Spart. Iudicem nec dare nec accipere debere: ideóque ſalaria iis conſtituit.

Annos LXV.] LXX. And. Cratandri & Gryphij editt. propius verum: octoginta enim nouem annorum facit non ſemel Spartianus. Moriturus autem iuſſit ſignum Tribuno dari, *Laboremus*: vt Heluius Pertinax, *Militemus*. Idem Spart. Sup. paullo *cruditatem paſſus* eſt in editis quatuor.

37 *Furore pœnas*] Hoc nuſquam de Caracalla memini legere. Adrianum quidem furore laboraſſe auctor eſt Lamprid. ſub initium Alagabali.

Vltrices vocantur] Vt apud poëtarum principem, *Vltricesq́ ſedent in limine diræ.* VIII. Aen. quæ & lib. XII. depinguntur. Sic furiis agitatus Oreſtes & Aiax Poëtis. Et Neroni matris interfectæ ſpecies obuerſatur apud Suet. cap. XLIV. & XLVI. & Othoni manes Galbæ, Othone c. VII. Eleganter Tacitus de Tiberio loquens VI. Annali, initio, vel, vt alij diſtinguunt, quincto: *Non fruſtra*, inquit, *praſtantiſſimus ſapientiæ firmare ſolitus eſt, ſi recludantur tyrannorum mentes, poſſe aſpici laniatus & ictus: quando vt corpora verberibus; ita ſæuitia, libidine, malis conſultis animus dilaceretur. Quippe Tiberiū non fortuna, non ſolitudines protegebant quin tormenta pectoris, ſuasq́ pœnas ipſe fateretur.* Sed non vacat campum hunc ingredi: vt nec de aſſentatoribus dicere: exemplorum enim multitudo deterret. Hoc tantùm monebo lectorem me in Auguſtano cod. *aſſectantium* repperiſſe, pro *aſſentantium*.

Magnum] Sic etiam vocat Paullus I.C. in veterum Prudentum fragmentis, quæ immortali P. Pithoëi beneficio cū Moſis legibus comparata circumferuntur, Tit. III. De adulterio: *Magnus*, inquit, *Antoninus pepercit eis qui adulteros inconſulto calore ducti, interfecerunt.*

Ad læuum humerum] *Leuicum* Veron. Simile de Platonis diſcipulis alibi legitur: ſed libris deſtitutus ſtudioſo lectori quærendi laborem mando.

Quod in ore] *Quod more* idem Veron. præfert: nil muto. Simile ſup. 30. *Iulius Cæſar Gadibus Alexandri viſa imagine ingemuit.* cet. Suet. cap. VII. Ea ſignare litteras aliquamdiu ſolitus Auguſtus. Octa. ca. L. Vide infrà in Aureliano num. 49. & 57. Plautinum illud huc quadrat de milite glorioſo:

Itaque

Itaque Alexandri præstare prædicat formam suam.

Impatiens] *impatientis libid.* rursus est in Veron. Eutropius, vnde hæc ad verbum descripta, nihil variat. & *Carris* legunt Basileensis vterque, & *Ædessam* cum diphthongo. *Carras autem profectus Luni dei gratia, die natali suo* VIII. *Idus Apriles ipsis Megalensibus*. Spartianus. Qui & de Luno deo quædam, vnde & Alogabalus Imp. nomen acceperit. Herodian. lib. VI.

Ferè triginta] Spart. & Eutrop. XLIII. annos numerant. Conijcio scriptum fuisse *ferè tres & quadraginta*.

Ad offic. natur.] Cùm leuandæ vesicæ gratia ex equo descendisset, rursúsque in equum leuaretur, à milite quodam Macrini Præf. prætor. iussu latus confossum: Spart. Oros. verò lib. VII. ab hostibus circumuentum ait: Sextus Rufus in Breuiario, propria morte obiisse, & in Osroëna sepultum, non, vt noster, Romam corpus relatum. Quem auctorem priusquam de manibus deponam, libet duobus locis emendare, quæ etiam in Brugensi edit. longè optima corrupta sunt. Ad medium: *Nunc eas partes totumq́; Orientem:* repone ex MSS. *nunc Eoas partes*. hactenus enim de Occidentali & VII.trionali plaga egerat. Pòst paullò lege ex iisdem, *ne quid tamen P. R. non viris* (*viribus* alij) *partum haberet, armis* (vulg. malè *arma*) *per nos ab Antiocho Syriarum rege maximo est vindicata*. de Asia enim sermo est.

Semea consobrina] *concubina* Augustano codici. In MSS. & Veron. *Sœmea* scribitur cum œ diphthon. Ab Herod. Σοαμὶς 39
lib. V. appellatur, & Xiphilino. *Semiamiram* Capitolinus Macrino, & Lampridius Alagabalo vocant. *Semia*. Syra Eutropio est lib. IIX. Porrò regnasse autumat Oros. lib. IIX. annis quatuor.

Heliogabalus] ἐλεαιαγάβαλος est Herodiano: Dioni Ἐλεαγάβαλος, Ἄβιτος, καὶ Σαρδανάπαλος. in numis verò antiquis ferè *Alagabalus*, vel *Elagabalus* reperias: & Phœnicibus Sol est, vel, vt quidam, Iuppiter, inquit Lampridius: qui & inde sic dictum ait, quòd interemto Macrini factione Caracalla patre, in templum dei Alagabali ne interficeretur, velut in asylum confugisset. Et ita Victor ipse nunc primùm à nobis erutus. Græcis etiam Sol ἥλιος dictus. Fortè huc pertinent quæ de Luno deo refert Spartianus Caracalla. Locus verò aut insigniter deprauatus, quem sine libris mutare non ausim; aut

à Lampridio & Herod. longè diuersa narrat Racemator iste.

Vest. virginem] Aquiliam Seueram vocat Xiphilinus. Mox fortè *M. Aurelium* pro *Marcellum* rectius quis leg. putet: A. relium enim Alexandrum Orosius, Spart. & Rufus nominant. Sup. *Natura defectu nondum poterat*, melius est in M S S. & [illegible] f. *à militibus*: iidem contrà, vt & Veron. *ex re qua acciderat* numero singulari. *Tractinusq;* est in August. & Veron. In Cuiacij M S. *Trartiriusq;*.

40 *Hic bonus*] *bonis* vulg. ferè omn. Veron. *Hic bonus P. R. fuit ærumnosus*. Inf. quoque *compressus* integrius, cum M S S. qui mox ita legunt, *vt illa ipsa permodica, si mensæ prandioq; superessent, quamuis conuiuio reponerentur*. Ex quibus nullus idoneus sensus elici potest.

Apud Aquiliam] Abest ab omnibus M S S. & Veron. Augustanus codex. *apud seditionem mil.*

41 *Militari ioco*] Significat credo ioca, qualia triumphantis currum prosequentes milites ilocaliter canere solebant impunè. Sueton. Cæsare cap. XLIX.

Ne catulum] Non dissimile illud Aristophanis ἐν βατράχοις,

οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν·
μάλιστα δὲ λέοντα μὴ ἐν πόλει τρέφειν.

quam quidem ille sententiam AEschylo tribuit. Pericli verò ab inferis reuocato veluti oraculum Val. Maximus lib. VII. cap. II. De Balbino & Pupieno (qui in M S S. o. *Pupianus* est) ad Victorem nostrum plura.

Vndeuicesimo] vulg. quatuor *vicesimo*, quot & Capitol numerat.

42 *Prope fines Rom.*] Apud Circeium castrum; Capitolinus Gordiano: XX. miliaribus à Circello. Eutrop. lib. IX. & Oros. lib. VII. cap. XIX. & Sex. Rufus. Mentio Circusij, quod in Capitolino Egnatius reponendum censet, apud Ammianum Marcell. lib. XXIII. Titulus eidem Gordiano positus exstat apud eundem Capitol.

43 *Gaius Iulius Saturn.*] Vulgò ferè omnes *Gallus Iulius*: non probo. De ludis secularibus ad Victoris Philippum quædam notaui. Vide & singularem Onufrij Panuini libellum. Decius hic integer ferè ab Eutropio est. Inf. *Lucinianus* est in M S S. Veron. & tribus vulg. per quinctam vocalem.

45 VIRIVS] Lege VIBIVS ex antiquis nummis, in quibus est, C. VIBIVS TREBONIANVS GALLVS AVG.

Pestil.

Pestil. consumtus] qua sola Imperium horum insigne, ad vltionem cædis Christianorum à Decio factæ. Orosius VII. cap. XXI. & XXII. Zonaras II. Annali. Eutrop. IX. & Eusebius Chronicis, qui & Cypriani libellum laudat De mortalitate (sic enim vocat *δυσφημίας* vitandæ caussa pro pestilentia) temporis huius occasione conscriptum; qui hodieque in manibus est.

Septimo circiter] Veron. *septimo circ. & LX.* nisi fortè trāspositæ litteræ, vt fit, à XL. adeò impedita omnia: sed in ætate non tanti est: de Imperij annis singulorum magis laborandum, vt quà fieri potest, temporum series constet.

Interamnem] habet Basil. & August. Mox *mense quarto dominatus* generandi casu, Pithoëi cod. Et inf. sic legit, *Apud Spoletum, siue inter Ocriculum Narniamq; & vrbem Romam,* &c. reliqua desunt. Cuiacij cum vulg. consentit. Rursus: *Tribus minus quinquaginta* MSS. O. pro quo vulgati *quatuor minus quinq.*

Licinius] *Lucinius* Cuiacij scriptus codex, vt & sup. 44. num. 46

Publici officij] Excusi tres: *ad vsum aliquem publicum officio, consilio.* Trebellius autem Pollio contrà, nobili stirpe ortum, moribus laudatis, cet.

Valerianus in Mesopot.] Rursus Eutropiana sunt. De XXX. Tyrannis, quorum plerique hic nominantur, Trebell. Pollio legendus.

Salonianum] *Saloninum* Pollio: sic dictus vel quòd apud Salonas natus esset, vel à matre Salonina: quin & Piparam concubinā nominat: Victor noster *Pipam* concisè, absq. litura. 47

Aureoli commento] Quali, explicat Victor ipse, vnde hæc sunt: diuersa verò Trebellius Pollio in Gallienis immissis à Martiano, & Cecropio Delmatarum duce percussoribus interemtus circa Mediolanum.

Annis duobus] Veron. disertim *annum vnum, mensibus* IX.

Dum adolescens à muliere] Cratandri & Gryphij codd. *dum ab Licensa muliere.* August. editio, *dum alij Licensa mul.* fortè corruptè pro *à Licensa.* Hic mihi aqua hæret: nam morem instituendi ad vxorem apud antiquiorem auctorē legere non memini. Paullus enim Diaconus hinc exscripsit. 48

Receptis regionibus] Qui me audiet, ita reponet, *rec. legionibus adu. gentem Germ.* Sic enim MSS. & Veron. vulg. omn. *regionibus, &, aciem.*

Imaginem auream] Clypeum aureum vocant summo consensu Pollio, Eutropius, Orosius. His quoque frater eius *Quinctilius*, vt & in MSS. vocatur: Trebellio verò Pollioni trisyllabus est.

49 *Romanum orbem*] Sic emendaui auctoribus libb. & Vopisco. *Romanam vrbem*, quod hactenus legebatur, concoquere non possum. Terminos enim & limites propagati Imperij significat. Sup. *annum* pro *annis quinque* exemplar vnum MS.

Alex. annos tredecim] Veron. *Annis vix* X. Curtium vide, & de Græcis Plutar. & Arrianum, qui lib. VII. regnasse ait A. XII. M. VIII. Vicesimo enim anno regnum arripuit, tertio & tricesimo exstinctus. Cicero Philipp. V. & Oros. III. li. c. 23. Inf. non displicet legi *subegerit* vett. libris auctoribus, qui mox *Septiminus Imperator* præferunt. Rursum *victos*: vulgati *victor*, & pòst paullò *visebatur*.

Aspergens hominem] Veron. *afferens hominem eleganti loco*; perperam fortè pro ioco. Diuersum Cæsaris de se dictũ exstat, Malle se in alpium opidulo primum esse, quàm Romæ secundum. Plutarch. Ceterùm de *Correctura* quædam ad Victorem diximus, quibus adde l. de omnib. D. de offic. præsid. & l. vnic. C. vt omnib. iud.

Fraude serui sui] Eutropiana sunt ad verbum vsq. ad Florianum ferè, quem cum hac Epitoma comparandum censeo, vt consarcinatoris industria vel audacia potius appareat: qua Victoris nomine auctoritatéque, subdititium librum hactenus obtrusit.

Nomina pert. annotata] *pertulit adnot*. absque *nomina* MSS. Vopiscus, *breue nominum* appellat. Hinc *Breuiarium* vox non inepta, Plinio, Suetonio in Augusto cap. vlt. Vespasian. cap. XXI. & Senecæ epist. XXXIX. vsitata.

51 *Exercitus equitum Probum*] Totidem pænè verbis hæc Vopiscus Floriano: τὸ *equitum* tamen non comparet: *Probum*, inquit, *omnis exercitus legerat*, & vereor ne supersit. Veron. enim & Cuiacij lib. *Equitium Probum* nominat, nescio quàm verè. Vopiscus enim & numi vett. *Aurelium Valerium Probum* appellant; vulg. ferè omnes *Equitantium*. Lector viderit. Inf. certè in Valentiniano *Equitius* quidam nominatur, num. 70.

52 *Delmatio sanguine*] MSS. & Veron. *nomine*. Idem Vopiscus quinque dumtaxat annos attribuit: qui & de his Tyrannis, vt & Firmo legendus. Inf. pro *consenuit*, *conseruit* MSS. & *Syrmio* iidem

iidem & Veron. vulg. *Sirmij* generandi casu, & cum iōta, vt Græci. Herodianus lib. VII Σίρμιον μεγίστην παιόνων πόλιν facit. *Almum* quoque montem vocat Eutropius, vnde hæc verbotenus excripta.

Narbona natus] Romæ alij, alij Mediolani, quidam in Illyrico asserunt: Vopiscus. Sidonius verò Apollinaris in eleganti Narbonæ descriptione Narbonensem quoque facit. Versus ob venustatem non pigebit adscribere. 53

Quid quòd Cæsaribus ferax creandis,
Felix prole virûm, simul dedisti
Natos cum genitore principantes?
Nam quis Persidis expeditionem,
Aut victricia castra præteribit
Cari Principis, & perambulatum
Romanis legionibus Niphatem?
Tum cùm fulmine captus Imperator
Vitam fulminibus parem peregit.

Matrimonia nobilium] *Nobilia* Eutrop. vnde hæc ferè ad verbum, vt sup. illa de Apro. Malim *militum* si libb. auctores fierent ex Aur. Victore. Inf. *vel leui fatigatione taxauerant*, idem Eutropius.

Anulini senatoris] *Amilini* libri aliquot. Mentio Anulini cuiusdam sup. num. 36. cum Laterano Cilone & Basso, vt Imp. Seueri amicissimi. Mox *libertus* est in Veron. & *Charausio* cum spiritu, vt & in MSS. quibus vsus sum, omn. 54

Olera instituta] Legi etiam possit *insita*, si libb. MSS. fauerent. Cicero Catone dixit *dimensa atque descripta*, de arboribus, quod è Xenophontis Oeconomico καταμεμετρημένον καὶ διατεταγμένον conuersum apparet.

Comm. habitu] pro priuatus, vt ad Victorem monui. *voluntariam* Pithoëi scr. liber & Veron.

Ad tres tabernas] Ita reposui ex MSS. & Veron. opt. *Romæ intra tabernas* Basil. vterque, quòd aut numeris obscurè scriptũ repperissent III. vel quòd hæsitarẽt, ad vtras, decem ne an tres tabernas accidisset. Romæ in sexta regione à P. Victore X. tabernæ collocantur. Tres tabernæ à Sex. Rufo in regione Exquilina cum collegio Viminali, & X. tabernę in regione Alta semita in libellis De region. vrbis Romæ. Mox *ex vrbe* iidem scr. libri. & inf. *pœnas dedit mortis g. p. f. l. ceruicibus*. Pons verò *Moluius* in nostris MSS. in Sallustij aliisque *Muluius*, 55

& egre-

& *egreditur* iidem: vulgò *congreditur.*

56 *Maximinus apud*] *Maximianus* q. libri malè impresserunt.

Prauissimi cœpti] *gratiss.cœpti* Augustanus codex. MSS. omn. *gratissimi partus cœpti à puero*, quomodo & Veron. Mox etiam *socio* perperam pro *socero.* scripserant.

57 *Romulianum ex voc.*] Vulgati omnes *Romulianum etiam vocab.* MSS. & Veron. *Romulianam ex vocabulo.*

58 *Qui cùm pigeret facti, differri quæ præcepit*] sic editi libb. *Quod cùm pig.* & mox *cepisset* pro *præcepisset* MSS. duo. Veron. verò *Quod cùm pigeret, factumq́; differri præcepisset in tempus.* Gemina sunt quæ de Traiano refert Victor ipse: *Vinolentiam, inquit, quo vitio, vti Nerua, angebatur, prudentia mollierat, curari vetans iussa post longiores epulas.* Nec dissimilia de Alexandro Magno referunt interfecto Clito: qui & Ioue Ammone natum se putabat. Inf. *senectæ ætatis* amplius est in iisdem, & pro *Constantij Imperatoris*, *Constantius* non rectè.

Quaqua iter ageret] Cuiacij, Pithoëi, & Veron. cod. *quaqua iter egerat interfecit, & ad patrem in Britanniam situm peruenit.* Floriac. *quibus iter egerat.* Hæc à Victore desumta, si quis fortè comparare velit: nisi quòd *vitæ vltima agebant* legit. Porrò *Erocus Crocus* Alemannorum rex in MSS. appellatur, & *idem* pro *item.* Ita perpetuò *Mediolanium* sex syllabis scriptū repperi.

59 *Diffidium*] *Discidium* disertim MSS. de cuius vocis elegantia Gab. Faërnus ad Terentium. Veron. *discordia* excusum habet, vt *concordiæ* altera ex parte respondeat. August. lib. sup. *Difficile cum concordia custodiuntur*: non malè. Sic *Liciniúmque* corruptè Gryphius, pro *Licinianúmque.*

Post quintum decimum] *Quartum decimum* Veron. & MSS. Rursus *occidit* pro *occiditur*, & *venerio* per iota, vt *ætherio*: quod antiquarij iam pridem ex MSS. & lapp. litteratis monuerunt. August. tamen codex *luxu ventris* præfert.

Agraribus] Horrida vox & agrestis, qua offensus Frobenius, *Agrariis* impressit. Mox Veron. *quòd ab eo genere ortus auctusq́; erat*, pro *altusq́;*. Pithoëi codex *alitusq́;*.

60 *Rom. imperij*] τὸ *imperij* afuit à Cuiacij & Pithoëi libb. Floriac. *Romaniæ mira felic.* scripsit.

Fausta coniuge sugger.] Apollinaris lib. v. epist. IIX. *Non figuratius Constantini domum vitámque videtur vel pupugisse versu gemello Consul Albanus vel momordisse disticho tali clam*

Palati-

Palatinis foribus appenso:

Saturni aurea sacla quis requirat?
Sunt hac gemmea sed Neroniana.

Quia scilicet prædictus Augustus iisdem ferè temporibus exstinxerat coniugem Faustam calore balnei; filium Crispum frigore veneni.

Fuit verò] Editio Veron. ad matrem refert: *Fuit verò mater vltra laudis auida.* Idem lib. *multis ædibus*, inf.

Parietariam] *Parietinam* Amm. Marcellinus lib. XXVII.

Studia litterarum] *Studia* deest in Veron. qui mox *pronunciare* pro *prouinciarum* legit: non placet.

Constantinum &] Auferendi casu MSS. & vulg. aliquot, 61
ita ad tres redacta dominatio est orbis Romani: Constantino & Constantio ac Constante filiis: quàm rectè ipsi viderint: & mox *Delmatius Trachiam*, vt & Veron.

Cœperunt] Superest ex MSS. & Veron. vt illud inf. *ductus.* 62

Ventris secreta] *solita* melius iidem. Sup. *officia naturalia* vocauit numero 37. mox *fuerint* pro *fierent* editi libb.

Mursiam] *Murtium* alij. & mox *grandæuo ætate.* Sup. *proditis* pro *perditis* Iac. Cuiacij scr. liber. 63

Penè nusquam] Ita MSS. Veron. *in quo bello, nusquam amplius, Romana conf. s. v t. q. imp. fortuna pessumdata.*

Ticinum] Tres editi *Thicanum*, & pòst *pulsi parietis*.

Imperij XLII.] Veron. *Imperij quadragesimo, ætatis propè quinq. anno exspirauit.* Pithoëanus codex, Floriac. & Cuiacij, *ætatis propè quinquaginta annos exspir.* Mox τὸ *barbaris* omissum in libris typo notatis, ab iis fortasse qui barbaros se vocari molestè ferrent.

Decentius laqueo] Rectius MSS *Dec laqueo fascia composito*: quomodo & Veron. Pòst paullo *annos* IIII. præferunt, vt edit. ferè omnes: quæ lectio præterquam quòd MSS. auctoritate nitatur, etiam Ammiano Marcellino extremo XIV. probatur. Non me fugit Vinetum lectionem mutasse.

Campis Argentorat. apud Gallias] Eos etiam in Gallia collocat Ausonius, Mosella: *Æquauit Latias vbi quondam Gallia Cannas.* quòd sint citra Ellum fluuium, vbi terminatur Gallia Sequanica. Marcellinus: *Argentoratus barbaricis cladibus nota.* 65

Stabant acerui] Ex Ammiano Marcellino lib. XVI. extr. *Ceciderunt*, inquit, *in hac pugna Romani quidem* CCXLIII.

Recto-

Rectores verò quatuor: ex Alemannis sex millia corporum sunt inuenta in campis constrata, & inaestimabiles mortuorum acerui per vndas fluminis ferebantur.

Chonodomarius] *Nodomarius* nostri quoque MSS. Veron. & Augustanus codex: Marcellino *Gundomadus* est lib. XIIII. Alter *Baldomarius* pentasyllabus iisdem libb. Ammiano *Vadomarius*. Mox *vrguere* scribunt MSS. vt inf. 67. Sic dixit Ausonius ad Pontium Paulinum:

Occidui me ripa Tagi, me Punica ladit
Barcino: me bimaris iuga ninguida Pirenai.

Hic Constantius] *Hunc* Veron. MSS. *Hinc* melius. & inf. *His*. Malè qui hæc à superioribus, vt aliàs sæpè, titulo quodam diuiserunt, *Iulianus mandatis moll.* cohærent enim cum prioribus. Pòst, *reuerti* Veron. absque *vt*.

66 *Apud Mopsocrenem*] Amm. Marcellinus lib. XXI. *Petijt per vias difficiles Myandam Ciliciæ vltimam hac pertingentibus stationem, sub Tauri montis radicibus positam.* Sic enim Rob. Stephani editio: Gryphij verò longè integrior *Mopsuestiam*. Idem imperij vitæque anno quadragesimo & mensibus paucis exstinctum scribit.

Multum intemperans] *temperans* MSS. & Veron. & certè confirmatur ea lectio Ammiani historica narratione lib. XXc. Similem locum sup. in Augusto emendaui num. 4. *multum abstinens.*

Amantias] *Adamantias* MSS. & Veron. codex lōgè optimus.

Quantum sæpe] In eandem sententiam Amm. Marcellinus initio lib. XIV. de Constantij credo vxore loquens, stimulos admouente: cùm virum potiùs lenitate feminea ad veritatis humanitatisque viam reducere, vtilia suadendo deberet.

Locupl. quemque] *Locupletissimum quemque* Veron. & mox duæ voces *ad mensam*, non huc pertinent, relegandæ igitur: absunt enim in MSS. & Veron. qui *quare habes?* alter *vnde habes:* tertius *pone quod habes* præferunt. Rursum, *laudis suæ incuriosus.*

Improbans & detestans] *Exact. improbas detestans* Veron. & scr. libb. Vidi qui *auctiones* pro *exactiones* excuderant. Inde: *quod ea crescente, artus reliqui tabescunt.*

67 *Quòd eo cresc.*] Sic fisco ditescēte exhauritur Respub. Aliam etiam caussam repperisse videor, quòd quemadmodum spleneticis lien seditionem facit in præcordiis, vtar enim Plautinis: ita &

ita & bella ciuilia seditionesque ex fisci incremento nascuntur. Hinc cinctos lienosos incedere vtile esse dixit Aristoteles lib. III. De partibus animalium: quòd atræ bilis lien; vt hepar sanguinis sit cóceptaculum: hic in dextro, ille in sinistro latere. Plautus Casina:

Perij, cor lienosum opinor habeo, iamdudum salit:
De labore pectus tundit. ———

& Mercatore:

Perij, seditionem facit lien, occupat præcordia. Rursus Curcul. *Quasi zona liene cinctus ambulo.* Mox, *Lien necat; renes dolent. Et lien dierectus est.* PA. *ambula, id lieni optimũ est.* Laudata igitur non immeritò vox Pertinacis Imp. *Sanctius est,* inquit, *P.C. inopem Remp. obtinere, quàm ad diuitiarum cumulum per discriminum atque dedecorum vestigia peruenire.* Plinius Iunior in aureo illo Panegyrico de fisco quædam. Non enim vacat, nec si vacaret, liberet, campum illum ingredi.

E castris iam positis] Veron. *vrgerent, armis iam positis:* mox *ad prœlium* in eodem deficit. & in MS. vno *insulto* pro *inconsulto*. Fortè *insulso* repererat librarius. nihil tamen demuto.

Amicorum, &c.] MSS. *amico ex inuidia rei p̄ disc.* Veron. apertius, *discrep. studiis amico ex inuidia reipub. discordiã exercitus periculum pararet.* Editi tres, *ex inuidia rei p̄ discordia exercitus periculum pararet.* Factum erat fortè ex *reip̄* Reipub. Hinc lectionum varietas, de qua eruditus lector arbitrabitur.

Æquauerat] Veron. & MSS. *eo iuuerat*, vt cum præcedenti cohæreat. Basil. duo *eo iuuauerat* ediderunt. Mox pro *quàm validior* scr. libri & Veron. *quo validus*, vulg. omnes *quàm validus.*

Cui salus propria] Amm. lib. XIX. *Nec enim abnuimus salutem legitimi principis propugnatoris bonorum & defensoris, vnde salus quæritur, aliis consociato studio inueniri debere.*

Tum maximè in bello] Mallem *in bello maximè conf. est*, absque *tum*: sic enim Veron. & MSS. Pòst, *abductus sit* Augustan. codex. & inf. *cælo labi ante diem* Veron. & Floriac. & scr. libb. *cælo labiente diem*, Cuiac. & Pithoeanus. Vnde Gryphius *cælo labente, diem.* Ceterùm de expeditione in Persas Iuliani vide Sex. Rufum extr. Breuiario, qui in duobus MSS. antiquiss. *Festus Dictator*, non *Sextus* appellatur: quod obiter monendum putaui.

Incola agri Singidonensis] *Insula* MSS. Pithoei; Danielis 63

verò

verò *in solo agri Sigindonensis*, quomodo ferè & Veron. qui mox *dicere* legit.

69 *Aggeritur*] Puto leg. *oggeritur*, quod in o. MSS. & Veron. comparet.

Quamquam enim] *Quamquam esset* Veron. MSS. *hæsit* pro *esset*, in quibus & *τὸ vehemens* desideratur: mox *infectus vitiis* Pith. Cuiacij, MSS. & Veron. non placet, nec illud *cupitor* pro *punitor*. Inde *memoratus sum* scr. libr. vulg. tamen lectionem vt castiorem præfero, legens pòst paullo: *Pingere venustissimè, meminisse*, ex Veronensi & MSS. Floriac. tamen *vetustissimè*. Editi libb. *genera vetustissimorum meminisse* excuderunt, fortè quòd arma sequerentur, quæ, vt coniicio, ad gentilitia insignia homines curiosi (qui nihil præter fumosas imagines alienasque virtutes admirantur) retulerunt, vt in genealogiis recensendis excelluisse Valentinianum dicat, sed nihil agunt. Mox *cera* MSS. *terra* vulg. & *sermone* singulari numero iidem scripti. Ceterùm de Adriani artibus sup. 28. num. vnde sententiam de hoc loco meam confirmari posse video.

Si ei infidus hom.] *Fœdis hom. quis sese* MSS. & Veron. Antiquitùs excusi, *Atque vt breuiter concludam, semper criminibus, queis sese* corruptè. Quidam libb. *Si infidis careret*.

70 *Saturitate*] *Securitate* MSS. vterque & Veron. codex, non probo.

Equitio] *Æquitio & Merobaudo è propinquo creatur Imper.* Floriac. & Cuiacij MSS. vide quæ notaui num. 51.

71 • *Annos tredecim*] *Decem* dumtaxat vulg. omn. Et mox *mutare iudicia, verus, in amicos fidus*. Inf. quoque *Procopius tyrannus cadens exstinguitur*. Veron. verò amplius *periculo cuiusquam insuetus. Sanè valde timidus*.

72 *Argentariam*] hic fem. gen. libb. veteres, qui & *Trachiam* scribunt, partim *Traciam* & *Gothos Hunosq;*, non geminatis consonantibus. Opidum fortè illud quod hodieque nomen retinet in agro Lemouicum, *Argenton*. Argenteum amnem Galliæ Narbonensis fl. celebrat Plinius & M. Tullius lib. x epistol.

Taifalis] *Taifalisq;* MSS. Froben. *Thaiphalis*; And. Cratandri *Triballisq;*: pòst *degenti* iidem scribunt, pro quo hactenus excusi *agenti*.

Controuersias Rhetorum] *Controuersa Rhetorum* Veron. Cuiacij MS. & Pithoëi: cuius etiam opera Quinctiliani Declamationes seu Controuersiæ propediem in integrũ restitutæ,

Deo

Deo fauente, apparebunt, vnà cum Saluiano Massiliensi Episcopo altera parte ampliore: sic enim hortanre me vir humaniss. iuxta ac doctiss. facturũ recepit. Quam etiam spem nobis fecit Cl. Puteanus fore, vt cum M S S. plurimis comparatos Panegyricos breui in vulgus exire patiatur. Nam quę Senecæ nomine circumferuntur Controuersiæ seu Declamationes, vt germanæ Senecæ Neroniani sint vereor; patris potius illius esse credo. hoc volui nescius ne esses.

Perito sibi] Locum hunc, vt opinio mea fert, glossema hoc fœdauit, in insulam igitur deportetur. Afuit certè à Veron. nedum à M S S. omn.

Parcus cibi somniq; & vini] Totus hic locus in quib. legitur, *ferire destinata, cibiq; vini ac libidinis victor: cunctisque.* (Veron. *cunctis*) *esset plenus, si ad cognosc.* vt absint, *parcus somniq;* & *bonis*. Linea sequenti *regendæ* est in M S S. qui & *neglegeret* quatuor e disertim pingunt, vt inf. *intellegamus*.

Eodem habitu] Habitus cultusq. insolentia atque immodestia semper odiosa; odiosa & Cæcinæ apud Corn. Tacitum lib. II. historiæ Augustæ. *Ornatum*, inquit, *ipsius, municipia & coloniæ in superbiam trahebant, quod versicolore sagulo braccas, tegmen barbarum indutus togatos alloqueretur*. De Maximo autem vide Sidonium Apoll. lib. II. epist. tertiadecima.

Annis triginta octo] Veron. XXVIII. nisi operarum incuria X. signum decussatim positum omissum. M S S. duo XXXVIIII. id est, *triginta nouem*. Cuiacij verò exemplum antiquiss. denario minus XXVIIII.

Decem & septem] Rursum numeri variant. factum id propter notarum compendia. Vulg. omn. quos vidi, demto Veron. XXVII. Inf. pro Δ *Græcis* iidem *à Græcis*. Moxque *cognitione principij*: neutrum placet. 74

Præsumeret] Amplius M S S. *Deberi præsumeret, scelestæ cupidinis supplicia persoluerat*. Eleganter verò probum illud Veron. exemplar; quo solo ferè scipione vulg. editionem propè collapsam stabilire atque constituere me potuisse; vt reliqua defecissent subsidia librorum, confidebam. sic igitur præfert, *Cùm sibi Imperium deberi præsumeret, scelus cœpta cupiditatis persoluerat*. Inf. quoque *appetitus* pro *petitus* venustè, pro *sollicitatus*.

Erga se] M S S. & Veron. auctiores *erga se vel patrem aspero*

casu. Rursum, *vinolentiam scilicet & cupidinem triumphandi.*

Vinolentiam] Vsum Traianus post secundam mensam potandi vsque ad pocula instit. erat: cum Alexander Seuerus inter amicos militares reseruauit. AElius Lampridius, & sup. num. 26. De triumphandi cupiditate quædam etiam ad Augustum Octauium.

Tamquam sororum] Tres editi *reorum*. Huiusmodi autem nuptiæ Claudij Imp. cum Agrippina: sup. 11. num. vide Tacitum extremo quarto Annali. Tulit & Cocceius Nerua, ne fratris filiam vxorem ducere liceret. Xiphil. è Dione. Mox *si nimium perfectos*, M S S. & Veron. opt. & *morum gesta* vulg. ali .not: nihil demuto: & mox iidem *exsecrari veterum facta superba, crudelia, libertati infesta quæ legerat: ac Cinnam, Marium, Sullámque* M S S. *libertatique infesta legerat*. M S S. tamen Sullam hic per i præferunt.

Seuera præcepta] Melius Cuiacij M S. *seuerè præcepta.*

A natura munere] *à natura* M S S. & Veron. ex quibus τὸ *didicerat* superare didici: furiis igitur eiiciatur. Mihi sanè hic dignus vindice nodus videtur, qui manum ad finem properanti inicit; & cuius solius caussa non malè in castiganda hac Epitoma tempus posuisse, nec operam in edendo lusisse videar. Coniecturam proponam, post eam argumentis, quà potero, confirmabo. Floriac. codex, *quod Augustus à philosophia doctore*..... Hinc fortè spatium vacuum relictum ab hæsitante librario, quem in vacua mitteret (oblitteratis vel vetustate, perfidia, errore, vel dubitationis caussa nominibus, vt sup. in Augusto de Ouidij scriptis num. 5. admonui) Athenodorum ne an Liuium: Græcum illum; hunc Romanum. Nam Augustana editio, And. Cratandri & Seb. Gryphij aliter paullò hæc notat: *Vnde modica dilatione emolliebatur. Aliquando seuera præcepta habuit de Liuio, vel quod Augustus à philosophia doctore didicerat. qui cum.* cet. Quæ lectio nō frustra est in tribus editis. Sed qui Patauinus Liuius Theodosij æqualis? Nō magis quàm Liuius Andronicus, poëta: nam ille Tiberij principatu obiit. Eusebius chronicis. Transposita igitur verba aliquando sic collocare tentabam: *seuera præcepta habuit, vt de Liuio Augustus philosophia doctore: qui cum*. Sed magis est vt absque vlla transpositione intellegamus de T. Liuij philosophicis scriptis præcepta hausisse Theodosium. Philosophica enim Liuium præter historica in litteras misisse, posterísque tradidisse, Seneca philosophus

ſophus & ipſe docet, epiſt.c I. & cum M. Tullij & Aſinij Pollionis philoſophicis committit; adeoque Fabiani Papyrij antepoṅit. Locum quia corruptus eſt, vt leg.cenſeo, apponam. *Scripſit, in quit, & Dialogos, quos non magis philoſophiæ annumerare poſſis quàm hiſtoriæ. & ex profeſſo Philoſophiam continentes libros* Nam quomodo doctus? Priscianus tentat, coactior lectio, n c à M.SS eſt. Sed aurem vellit hiſtoriæ veritas, iubétque meminiſſe ab Athenodoro Stoico conſilium hoc datum Auguſto, auctoribus Plutarcho, Suda, Iuliano, Zoſimo, Glyca, Manaſſe, ceteris; quos exſcribere longum eſſet ei qui terram videns vela contrahit. Contentus igitur qui in manibus eſt paucorum, Iulianum imp. de Impp. loquentem ἐν τῷ περὶ Καισάρων λόγῳ citaſſe. Heîc enim ita inducitur Auguſtus: Παρέσχον ἐμαυτὸν τῇ φιλοσοφίᾳ χειροήθη, ὥστε καὶ τῆς Ἀθηνοδώρου παρρησίας ἀνεχόμενος οὐκ ἀγανακτῶν, ἀλλ' εὐφραινόμενος ἐπ' αὐτῇ καὶ τὸν ἄνδρα καθάπερ παιδαγωγὸν ἢ πατέρα μᾶλλον αἰδούμενος. ἄρχειν δὲ φίλον καὶ συμβιωτὴν ἐπιγράφομαι. Plutarchus certè in vita Poplicolæ, Athenodori quædam aduocat, Octauiæ Cæſaris ſorori inſcripta. Tranquillus etiam litteris Auguſti Athenodorum Claudio Tiberio appoſitum docet, quicum quotidie verſaretur, vt ûſq ac ſapientior efficeretur. Claudio cap. I V. Idem tamen X L I. ca. Liuium quoque familiarem fuiſſe, adeóque ſcribendæ hiſtoriæ auctorem Claudio exſtitiſſe. Quid ſi igitur lo o *didicerat*, quod in M S S. afuiſſe iam diximus, vel *Liuio*, vel *Athenodoro* (vterque enim Auguſto iuxtà familiaris) criptum fuerit? Sed hæc coniectura tantùm noſtra, non τεκμήριον. Vulgatam igitur lectionem Frobenij & Vineti retinere placet, quaſi philoſophi nomen auctoris memoriam fugerit; dum veritas Democriti puteo merſa in apricum profeſatur, Temporis enim filia eſt.

Raræ virtutis] *claræ* vulg. & mox, *graue pondus*. rurſum 77
benigni principes, quod nimium quantum placet. iidem *ſollicitus attendere*, Cuiacij & Pithoëi lib. *ſollicititius* ſcriptum habent.

Studio. dignitatibus] Malo quod eſt in M S S. Veron. & Aug. *ſtudia dignitatibus*. In quib. l. τὸ *pro* abest: iidem libb. vet. *illecebram* vel *inlecebram* ſcribunt. & editi omn *ambulatis magnus*. Pòſt rurſum, *ad veſcendi continentiam*. Pro *vtrique* M S S. cum Veron. *vtriſque filiis*.

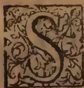
Sermone cum grauitate iocundo] Sic Corn. Nepos in eleganti illa T. Attici vita: *Comitas*, inquit, *eius non ſine ſeueritate erat: neque grauitas ſine facilitate: vt difficile eſſet intellectu vtrum eum amici magis vererentur, an amarent.* Plura exempla ad eum locum attulimus in Fragmentis Nepotianis: quare hic inculcare putidum eſſet. Superſedendum igitur.

FINIS.

ELIAE

ELIÆ VINETI SANTONIS CASTIGATIONES IN SEXTI AVRELII VICTORIS EPITOMEN RERVM ROMANARVM.

EXTI AVRELII VICTORIS historiam Augustam, aut eius saltem Epitomen, eodem tempore cum Eutropij breuiario, inter conferendos scriptores varios diuersaque exemplaria, Burdigalæ emendauimus. anni sunt iam plus vndeuiginti. Eam nūc tandem in lucem emittere visum est, & in eius editione hæc paucula monere. Exemplaria nostra fuerunt impressa omnia præter vnum membraneum: quod nobis commodauit Iosephus Castianus, regius consiliarius. Hoc titulum non habuit. sed mihi scripsit vir doctissimus Iacobus Cuiacius, antiquum habere se codicem, sic inscriptum: *Libellus de vita & moribus Imperatorum, breuiatus ex libris Sexti Aurelij Victoris à Cæsare Augusto vsque ad Theodosium*, si quis dubitet de nouorum exemplarium titulo. De auctore autem istius Breuiarij nihil comperi: neque satis scio quis iste Victor, qui Romanam historiam ab Octauiano Augusto ad Theodosium Magnum sit persecutus. Iulius Capitolinus AVRELII VICTORIS cognomento PRIMI in Opilio Macrino meminit. *Verba denique* (inquit) *Aurelij Victoris, cui Primo cognomen erat, hæc fuerunt: Macrinum, libertinum hominem, prostibulum*, & cet. sed Victor hic Primus, & Iulius Capitolinus Theodosium illum multis sæculis antecesserunt. Alius floruit sub Iuliano Augusto Victor historicus: quem sic celebrat Ammianus Marcellinus libro vicesimo primo: *Imperator reuertitur Nessum, copiosum opidum: quo inde expeditè cuncta disponeret suis vtilitatibus profutura. Vbi Victorem apud Sirmium visum, scriptorem historicum, exinde venire preceptum, Pannonia secunda consularem præfecit: & honorauit anea statua, virum sobrietatis gratia multilaudum, multo pòst Vrbi præfectum.* Inter cuius Iuliani principatum, & eiusdem Theodosij mortem, quia non sunt anni plures, quàm triginta duo, potest, qui à Iuliano sit ita honoratus, post Theodosium vixisse, atque de rebus scripsisse Theodosij.

Anno

1 *Anno Vrbis conditæ septingentesimo vicesimo secundo, ab exactis verò regibus quadringentesimo octogesimóque, mos Romæ repetitus vni prorsus parendi, pro rege imperatori, vel sanctiori nomine, Augusto appellato*] Hæc non sunt in Cassiani vetusto codice: qui sic incipit; OCTAVIANVS *patre Octauio senatore*, & cet. Quot autem annis regnatum sit initio Romæ, discrepant auctores. Titus Liuius annos putat ducentos & quadraginta quatuor. Quem numerum si ex septingentis & viginti duobus subducas, reliqui fient quadringenti & septuaginta octo anni ab exactis regibus ad monarchiam Augusti.

Per Iuliam] Ita vulgo appellant: sed vetus liber *Iulam*, quot syllabis ille cognominatus fertur apud Virgilium, vnde gens hæc appellata.

Maioris auunculi] Sic apud Sueton. Tranquillum, sed hoc aliquando puto me didicisse ex Paullo libro tricesimo octauo Digestorũ, titulo decimo & lege decima eius tituli, quòd matris meæ frater meus est AVVNCVLVS: & auunculi mei auunculus, meus est MAGNVS auunculus: & mei magni auunculi auunculus, meus MAIOR auunculus. OCTAVIANVS autem, id est Octauij filius naturalis, in alienam familiam inductus, Augustus cognominatus, matrem habuit naturalem, ATTIAM, filiam Iuliæ sororis Caij Iulij Cæsaris à Bruto & Cassio interfecti: quemadmodum docuimus in iis quæ in Eutropij breuiarium scripsimus. Interfectus ergo ille Cæsar Iulius, Octauiani Augusti fuit non auunculus maior, sed magnus tantùm auunculus.

3 *Ob taciturnitatem Mæcenas*] Neque taciturnus Mæcenas apud Suetonium, neque patiens modestiúsque Agrippa.

Legeret, scriberet, declamaret] Eadem, eodem ordine verba apud Suetonium: sed in veteri tamen codice, *dictaret* pro *declamaret*. Qui & *nullus* non habet.

7 *Annos quinquaginta & sex*] Sine coniunctione numerum hunc notat vetus codex.

Annos viginti tres] Ita vetus codex. Alij *viginti quatuor* numerant. Vide Eutropium nostrum de his temporibus, sicubi hæres.

8 *Incessêre exitia*] Vetus codex, *incidêre in exitia*.

Maraboduum] Et apud Suetonium & Cornelium Tacitum libro secundo, *Maraboduum & Maroboduum* imprimunt quem quatuor tantũ syllabis *Marabodum* vetus liber appellat

Originis

Originis autem non diuersæ, vt suspicor, fuit *Merobaudes*, nomen eius magistri militum, qui Gratianum Augustum prodidit apud Parisios.

Iouem ob incestum, è choro] Vetus codex, *Iouem ob incestum inter matronas, choro autem.* 9

Cæsa Musulaniorum] De huius vocabuli corruptione monuimus in commentario Flori. 10

Posidio Eunucho] *Posidem* apud Suetonium appellant. 11

Sequentibus Phaone.] Hunc ita declinat Dio. *Phaontem* typographi apud Suetonium. 13

Et Iceli] pro Cœlij: *Icelij* vetus liber. Ita apud Suetonium & Tacitum hic trisyllabus & tetrasyllabus est. 14

Hic à Vitellio] Vicit Vitellium Otho apud Placentiam, si quid Suetonio credimus. Sed vide & Corn. Tacitum libro decimo octauo. 15

Licinium Mucianum] Hunc Licinium, *Licinum* tribus syllabis quædam ex nostris exemplaribus scribunt. Alterum nomen est *Μουκιανὸς* apud Dionem, id est *Mucianus*: sicut MVCIVS non per T, sed per C scribi debet. 17

Syria seu Palæstina. nec non Cilicia Trachea & Commag] vetus codex, *Syria, cui Palæstina nomen est, Ciliciáque ac Thracia & Commagéne.* Locus etiam apud Eutropium corruptus. 18

A Metio Pomposiano] Sic scribitur apud Suetoniũ. in Dionis epitome est *Μέκιος Πομπωσιανός*. extraordinarius consul fuit.

Domitilla] *Domitius, Domitianus, Domitilla*, quintam litteram T, non C, debent habere. 20

Stuprata Berenicis] *Berenices* legendum puto, sicut apud Suetonium scribitur. Effertur enim *Berenice* sicut *Penelope*. ea est *Beronice*, o pro e, in secunda syllaba apud Dionem: idémque nomen *Veronica*.

In quibus Cacinam] Hic est Aulus Cæcina apud Suetonium. Cæcina autem variè scribitur in nostris exemplaribus, Cæcinna, Cecina, Cecinna.

Per Norbonum Appium] *Lapium Norbanum* scribit vetus codex. Dio *Lucium Maximum* vocat, qui Lucium Antonium Germaniæ præsidem interfecit, qui bellum ciuile mouerat. 23

Parentibus egestosis] Antiquus liber habet *egestuosis*. Insolens vtrumque satis. 24

Iunij Maurici] Trisyllabus hic *Mauricus*, tetrasyllabus est *Mauritius* in vetusto codice: sed Mauricũ etiã appellãt epistolę 25

Plinij, tribus tantum syllabis. Est autem fortasse Mauricus, vnde isti Mauritij dicti sint, vt imperator Mauricius, qui à suis militibus interfectus traditur anno Christi sexcentesimo tertio: quare non *Mauritij* per T, vt in vetere libro, ceterùm per C *Mauricij*, dicẽdi videantur: quomodo illos Græci per κ, Μαυρίκιος scribunt, & vetusta marmora *Mauricios*. De Calperio autem lege Dionem.

Mentione Catuli.] Geminari debere liquidam in hoc nomine, monuimus in commentario Eutropij. Iuuenalis satyra quarta,

Et cum mortifero prudens Veiento Catullo.

Nobiscum inquit Mauricus, cenaret] Respondit Mauricus Neruæ, Cenaret hîc nobiscum Catullus Messallinus, si nunc viueret. Sic ergo distingue apud Plinium in epistola vicesima secunda libri quarti: *quid putas passurum fuisse, si viueret? & Mauricus: Nobiscum cenaret.*

Anno ætatis sexagesimo tertio] In commentario Eutropij monuimus discrepare auctores de ætate Neruæ.

27 *Sexaginta superaret pedes*] Notatum numerum hîc reperimus, in aliis *sexaginta*, in membraneo codice *quadraginta*.

Ministris] *Ministeriis* apud Iulium Capitolinum.

32 *Apud Vendobonam*] Antiquus codex B pro V, hic habet. In Pannonia obiuisse mortem anno Christi centesimo & octogesimo secundo, in Eusebij Latinis chronicis legimus.

34 *Repugnansque*] Aliam causam nominis tradit Capitolinus.

36 *Lateranum Chilonem, Amilinum Bassum*] Hîc sic legendum & distinguendum censeo: *Lateranum, Cilonem, Anulinum, Bassum*. Lateranum Cassiodorus consulem facit, Rufino collega, sub Imperatore Septimio Seuero: qui vt suspicor, trium syllabarum est *Laternus*, apud Dionem. *Chilones & Cilones* veteres Latini habuerunt, Carisio & Festo auctoribus: sed quem cum spiritu *Chilonem* hic impressum legimus, & inter consules Cassiodori, & in Commodo Lampridij, & Caracalla Spartiani; vetus liber scribit sine spiritu, & ita habet impressum Censorinus: quomodo & apud Dionem appellatur Κίλων. *Anulini* vocabulum variè corruptum reperiri, monuimus in Eutropij commentario. Bassi denique cum Gentiano consulis, quo anno decessit Seuerus Augustus, meminit Cassiodorus: & Bassi præfecti Vrbi Spartianus in Seuero.

Annos sexaginta quinque] Sic notat vetus codex rectiùs,

quàm

quàm alij, *septuaginta:* ficut oftendimus in commentario Eutropij.

Anno vitæ vicesimo] Vetus codex, *vndeuicesimo*: Capitolinus *vicesimo & secundo*, ex Iunio Cordo. 42

Caius Iulius Saturninus] Eutropius, Caffiodorus, & alij Philippum iuniorem appellant. 43

Valens Licinianus] Quatuor Valentes Imperatores hoc in rerum Romanarum Breuiario memorantur. Valens hic Licinianus qui cùm paucis diebus in Illyrico imperaffet, occifus fuit. Valens, qui fub Gallieno in Macedonia imperium inuafit, & inter triginta tyrannos à Trebellio Pollione recenfetur. Valens, quem morte multauit Licinius. & Valens frater Valentiniani Augufti, quem Gotthi interfecerunt. 44

Virius Gallus. Pro *Virius* habet *Valerius*, antiquus liber. *Vibium* Pomponius Lætus vocat. Hunc autem Gallum Eutropius & Orofius *Gallum Hostilianum* appellant. 45

PERPENNAM verò, fiue *Perpernam*, *Hostilianum*, aliunde non noui.

In Mœsia. Ita diphthongum fecundam habuit hoc nomen regionis, in vetufto codice. Græci *Mysiam* appellant, vt alibi oftendimus.

In insula Meninge] Hæc Lotophagorum infula, nomen Girbæ adhuc retinuit.

Quatuor minus quinquaginta] Liber membraneus, *annos III, minus L.* hoc eft annos, tribus minus, quinquaginta.

Apud Moguntiacum, in Ægypto] Sic vetus codex. Quem locum indocti ad hunc modum corruperant *apud Moguntiam, cum in Ægypto*. Reftituimus & in Eutropij breuiario corruptum nomen. 46

Pipam nomine] *Pipiam* habebat vetus codex: eandémque vocat *Piparam* Trebellius Pollio.

CLAVDIVS *imperauit annis* II.] Pro his II. annis, vetus codex habet, *annum vnum, mensibus nouem.* Quo modo fcribitur apud Caffiodorum. 48

septem mensibus] *sex* tantùm Vopifcus. 50

Delmatio sanguine] Liber membraneus, *nomine* pro *sanguine*. Sed alij *Maximum* vocant patrem Probi. Vide Flauium Vopifcum. 52

Carus Narbonæ] Poteft & *Narbone* tertia inflexione legi. 53

Carausio in Galliis] Apud alios rectus eft *Carausius*. 54

55 *Itinere Lauicano*] Quam & per b, viam *Labicanam* appellatam reperies.

57 *Romulianū*] *Romulianam*. prima declinatione, vetus codex.
Daza dictus] Sic *Daza* alia ex nostris exemplaribus, alia *Dara*. alia *Daca*.

58 *Publica iumenta*] equos publicos cursui deputatos: sicut idem, vt puto, Constantinus loquitur in titulo De cursu publico: qui est quinquagesimus primus libri duodecimi codicis Iustiniani: & quos appellare dispositos equos videtur Titus Liuius libro tricesimo septimo.

59 *Hiulcam nomine*] *Vulcam*. vetus exemplar.
Post XIIII.] *post quintumdecimum*, scribit vetus codex.

60 *Parietariam*] *parietinam*, liber Cassiani.
Tracala decem] In aliquibus exemplaribus aspirat mediam syllabam *Trachala*, sicut apud Festum *Trachali*.
Decem autē anni, & duodecim, & decem videntur esse triginta duo anni huius imperij: qui triginta solùm suprà numerati sunt. Sed hîc variant & auctores & exemplaria, sicut monuimus in commentario Eutropij.

61 *Anniballianus*] Scribitur & *Anibalianus* neutra geminata consonante: habétque A pro I alicubi in secunda syllaba nomen hoc.

62 *Et Marcellino.*] Pro tetrasyllabo trisyllabus est *Marcellus* hic in antiquo libro.

64 *Annis quatuor*] *annos tres*, antiquus liber. Scribit in chronicis Hieronymus, Gallum fuisse creatum Cæsarem, anno Christi trecentesimo quinquagesimo septimo, & interfectum trecentesimo quinquagesimo nono.

65 *Rex nobilis Chonodomarius*] *Nodomarius*, Cassiani & Gryphij Lugdunensis typographi exemplaria. BADOMARIVS verò, *Baldomarus* est in membraneo codice, quatuor tantum syllabis, sed l inter a & d interiecta. Eundem Ammianus Marcellinus libro quartodecimo & vicesimo sexto & alibi pentasyllabum facit: sed *Vadomarium* V pro B scribit.

66 *Per Amantias*] Antiquus liber *per Adamantias*.

70 *Apud Bergentionem*] *Bregitionem* habent alia exemplaria, vt & Ammianus libro tricesimo. Hieronymus & Orosius *Brigitionem* appellant.

72 *Apud Argentarium*] *Argentariam* prima declinatione legimus in antiquo libro, & apud Paulum monachum, &

Ammianum Marcellinum libro tricesimo primo.

Qui vixit annis triginta octo] *annos viginti nouem*, liber calamo scriptus. Sed hi numeri sunt vterque falsi, si sua tempora satis nouerunt Hieronymus & Prosper: qui Gratianum esse natum anno Christi trecentesimo sexagesimo tertio. & occisum anno Christi trecētesimo octogesimo septimo, scripserūt. Sic enim non plus viginti quatuor annos vixerit Gratianus. 73

Annis viginti septem.] Scribendum *decem* pro *viginti*, quomodo habet Cassiani nostri codex. Vide Prosperi, & Orosij, & Cassiodori rationes. 74

De hoc etiam] Ammianus Marcellinus libro vicesimo nono.

Quantum scripta veterum & picturæ docent] quæ picta, & quæ scripta extabant ab veteribus de Traiano, & non de Theodosio. Scripta namque antiquorum hominum & picturas non adduceret de Theodosio, qui Theodosium coæuus vidisset, eiúsque mores perspexisset. Nisi fortè hæc postrema de Theodosio (quæ iisdem verbis in eo leguntur, quod Eutropij breuiario subiecit Paulus Diaconus) ad Victoris historiam ab iis esse adiecta velis, quibus veterum scripta contaminare nulla fuit religio. 75

Os, absque eo] Paulus Diaconus addit, *simile*: *os simile, absque eo*, in quibusdam exemplaribus.

Expensi à tyranno] *à tyrannis* apud Paulum Diaconum.

Ad illecebras] *ad illecebram*, vetus codex, numero singulari.

Sicque in pace] Annum à Christo nato trecentesimum nonagesimum septimum fuisse putat Prosper, at annum ab vrbe Roma condita millesimum centesimum quadragesimum septimum Haloander, quo tempore excessit Theodosius Augustus.

FINIS.

INDEX EPITOMAE SEXTI AVRELII VICTORIS:

Cuius numeri iis respondent numeris qui per libri marginem sunt descripti.

Augu.

Fortu-

Iulius

HAEC FERE NOVA SVNT VERBA IN AVRELII VICTORIS EPITOME.

FINIS.

IN AVGVSTOS CÆSARES ANDREAE SCHOTTI OPERA EMENDATOS.

VIVIT *vt à magno celebratus Achilles Homero,*
Hector, & Heroës Græcia docta tui;
Vtq́; Titi viuunt, post tot iam sæcla, labore
Quos tulit illustres Roma superba viros,
Et velut illius cum nomine nomen Homeri
Viuit, & exstincto corpore laude viget:
Sic Augustorum quos vidit Roma tulitq́;
Gesta, tuo nobis, SCHOTTE *, labore vigent.*
Hinc tibi continget te post tua funera tandem
Viuere, & à sera posteritate coli.
Scilicet hoc restat, quod nec mors vlla, nec ætas
Absumet: diræ cetera mortis erunt.

Carolus Nucelius
Noricus.

PVTATVR *herbis, & potenti carmine*
Regina tractus Colchici
Tardum ſenectæ pondere AEſonem graui,
Mæſtíſque proximum rogis
Dulci iuuentæ reddidiſſe muneri,
Anníſque fortioribus.
Miramur: at maiora, SCHOTTE, *tu facis,*
VICTORE *gnauus in tuo.*
Illum ſuprema nondum preſſerat quies,
Suam ſtupeſcit dum vicem:
Hunc ſæua pridem Parca merſerat nigro
Obliuionis flumine,
Tuo labore cùm repentè candidus,
Pulchérque cunctis cernitur.
Illi neceſſe poſtea duris fuit
Parêre fati legibus:
Hic quà coruſcat æthra, quà pendet ſuo
Tellus librata pondere
Famæ vehetur penna nixus alite,
Sæclis ſuperſtes omnibus.

Pe. Pantinus Tiletanus.

NIHIL eſt in his Imperatoribus ac Andreæ Schotti Notis quod catholicas aures offendat; quod atteſtor

Waltherus vander Steghen, S. Theolog. Licentiatus Antwerpienſis Canonicus.